

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

РЪКОВОДСТВО ЗА ИЗРАБОТВАНЕ НА СТРАТЕГИЯ ЗА ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА МЕСТНО НИВО

**Анализ на международния опит и представяне на добри
и иновативни международни практики за повишаване на участието
на гражданите в процесите на вземане на решения и дигитализация
на местното управление**

Фондация за регионално развитие
Фондация „Феникс 21 век“

ВИДИН, 2023 г.

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Стр. 1 от 128

СЪДЪРЖАНИЕ

Увод	5
Глава I. Въведение в понятийния апарат	8
I.1. Цифров преход.....	8
I.2. Цифрови градове и общини.....	10
I.3. Цифровизация на процеси на местно равнище.....	10
I.4. Публични цифрови услуги.....	12
I.5. Принципи на цифровизацията.....	14
I.6. Цифрово общество.....	15
I.7. Заключение.....	17
Глава II. Европейски практики, стратегически и програмни документи, нормативна рамка, декларации, резолюции в сферата на дигитализацията	18
II.1. Декларацията от Талин за електронното управление (Ministerial Declaration on eGovernment - the Tallinn Declaration)	20
II.2. Берлинска декларация за цифровото общество и цифрово управление, основано на ценности.....	20
II.3. Декларацията от Лисабон (Лисабонската декларация) – цифрова демокрация с цел	24
II.4. Европейска стратегия за данни и Акт за управление на данните.....	25
II.5. Европейска цифрова идентичност.....	26
II.6. Цифров инвестиционен план за Европа.....	27
II.7. Европейски акт за дигитални услуги.....	28
II.8. Европейска гражданска инициатива.....	29
II.9. План за действие в областта на цифровото образование (2021—2027 г.).....	30
II.10. ДОКЛАД относно гражданския диалог и гражданското участие в процеса на вземане на решения в ЕС.....	32
II.11. Роля на Съвета на Европа.....	32
II.12. Заключение.....	34
Глава III. Описание и систематизиране на международния опит и добрите практики на местните власти в други европейски държави, насочили усилията си към цифров преход	35

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

III.1. Общински практики в прехода към цифрова трансформация – представяне на международния опит.....	35
III.1.1. <i>Моленваард, Нидерландия.....</i>	35
III.1.2. <i>Осло, Норвегия.....</i>	37
III.1.3. <i>Цюрих, Швейцария.....</i>	41
III.1.4. <i>Виена, Австрия.....</i>	43
III.1.5. <i>Естония – едно от най-напредналите дигитални общества в света.....</i>	47
III.1.6. <i>Барселона – Данните на гражданите като публичен актив за всеки човек .....</i>	51
III. 2. Добри практики за европейски проекти, цифрови услуги и IT решения – представяне на международния опит.....	52
III.2.1. <i>Добра практика от Барселона.....</i>	52
III.2.2. <i>Добра практика от Бордо.....</i>	53
III.2.3. <i>Добра практика от Айндховен – споделяне на данни за мобилност за по-добро вземане на решения.....</i>	54
III.2.4. <i>Добра практика от Дебрецен – използване на данни за укрепване на местната идентичност.....</i>	54
III.2.5. <i>Добра практика от Флоренция – създаване на по- функционален и ефективен град.....</i>	55
III.2.6. <i>Добра практика от Хелзинки - контрол за гражданите.....</i>	56
III.2.7. <i>Добра практика от Амстердам.....</i>	57
III.2.8. <i>Добра практика от Лондон - Програма за иновации в областта на цифровото включване.....</i>	57
III.2.9. <i>Добра практика на инициативата „Партньорство за цифров преход“.....</i>	59
III.2.10. <i>Добра практика на проекта Living-in-EU.....</i>	63
III. 3. Взаимодействие между представители на публичните власти, гражданите и бизнес за изграждане на цифровото бъдеще на Европа – международни практики.....	66
III.3.1. <i>Гражданско участие в местното управление на Цюрих.....</i>	66
III.3.2. <i>Гражданско участие в Норвегия.....</i>	71
III.3.3. <i>Гласовете на Лондон: пътят към пълноценно участие.....</i>	79
III.4. Заключение.....	81

Глава IV. Насоки за разработване на стратегия за дигитална трансформация на общини и общински администрации.....	83
IV.1. Въведение и основни понятия.....	84
IV.2. Обща европейска цифрова рамка.....	92
IV.3. Финансиране на политиката по дигитализация.....	98
IV.4. Национална рамка.....	98
IV.5. За кого са предназначени насоките за разработване на стратегията за дигитална трансформация?.....	99
IV.6. За какъв срок се разработва стратегията за дигитална трансформация.....	101
IV.7. Какво следва да съдържа стратегията за дигитална трансформация?.....	102
Заключение.....	118
<i>Приложения.....</i>	<i>120</i>

УВОД

Ефектите от цифровизацията се виждат навсякъде около нас. Неотдавнашният технологичен напредък промени начина, по който работим, общуваме и живеем. Тези промени се дължат на феномена, известен като „цифровизация“ – трансформиращият процес, който нашето общество преживява в момента.

Цифровизацията не е просто техническа революция, но и социален и културен феномен, който променя начина, по който обществата функционират. Тя води до преобразуване на бизнес моделите, нашите взаимоотношения и дори и нашата идентичност. Цифровизацията е сила, която се отразява върху всички аспекти на нашия живот и по същество променя динамиката между хората, технологиите и институциите.

В речта си за състоянието на Съюза от септември 2020 г. председателят на Европейската комисия Урсула фон дер Лайен представи предложението си за превръщане на това десетилетие в цифрово десетилетие на Европа и заяви нуждата от общ план за цифрова Европа с ясно определени цели за 2030 г. за свързаност, умения и цифрови обществени услуги¹. Десетилетието на цифровите технологии на ЕС излага ясна визия за цифровата трансформация на Европа, която включва развитие на умения в областта на ИКТ, трансформация на бизнеса, сигурни и устойчиви цифрови инфраструктури и цифровизация на обществените услуги. Така, до 2030 г. европейските държави са длъжни да укрепят своя цифров суверенитет и да установят стандарти с ясен акцент върху данните, технологията и инфраструктурата.²

Промените, които се случват в нашия свят, все по-силно подчертават необходимостта от цялостна цифрова трансформация на публичния сектор, особено в контекста на нарастващите дигитални потребности на гражданите и бизнеса. А цифровите технологии се превръщат в ключови средства за развитие на местната общност, като предоставят иновативни възможности за усъвършенстване на икономическите, социалните и технологичните аспекти на областните, общински и местни администрации.

Внедряването на повече цифрови решения в общинското управление може да улесни и ускори предоставянето на услуги на гражданите. Това не само ще създаде по-голямо удобство за тях, но и ще подобри качеството на обслужване. Освен това, цифровите технологии създават възможности за по-открито и прозрачно управление, където данните и информацията са достъпни за всички граждани.

Новаторски технологии като 5G, виртуална реалност, добавена реалност, облачни решения, изкуствен интелект и иновативни мобилни приложения също могат да се използват за решаване на разнообразни предизвикателства, пред които са изправени общините. Например, те могат да помогнат за оптимизация на трафика, подобряване на събирането на отпадъци, намаляване на шума и управление на паркирането. Тези иновации вече се прилагат успешно в други „интелигентни“ градове в Европа и могат да бъдат интегрирани на местно равнище и в България.

---

¹ Виж повече на: [soteu_2020_en.pdf](https://ec.europa.eu/eufund/eu_funds/eu_funds_en/soteu_2020_en.pdf) (europa.eu)

² Виж повече на: European Commission, official website (europa.eu)

В крайна сметка, цифровизацията на областните, общински и местни администрации не само ще подобри ефективността на предоставяните услуги, но също ще създаде възможност за по-съвременно и интелигентно общностно развитие. За да се реализира пълният потенциал на цифровите технологии, е необходимо сътрудничество между общините, индустрията и гражданите, като те работят заедно за постигане на общи цели и подобрене на качеството на живот на местно равнище.

Както вече казахме, днес дигитализацията се развива с такава голяма скорост, че започна да променя начина, по който функционира обществото и бизнесът. Ето защо в първа глава от нашето ръководство са представени ключовите понятия, които стоят в основата на тази цифрова революция. Дигиталният преход, дигиталните градове и общини, дигитализацията на процеси на местно равнище, публичните дигитални услуги, принципите на дигитализацията и цифровото общество – тези понятия не са само модерни фрази, но също и ключови компоненти за бъдещето на местните общности и за подобряване на качеството на живот на всички граждани. Разбирането на този понятиен апарат е съществено, защото ни дава възможността да се адаптираме към новите предизвикателства и възможности, които цифровизацията предоставя. Нашата цел е да помогнем на общините от област Видин да разберат и приложат тези концепции в контекста на местното управление и да бъдат способни да извлекат максимална полза от цифровия преход.

В глава втора на настоящето ръководство са представени международни документи, стратегически насоки и нормативни рамки, които представляват ценен източник на информация и вдъхновение за общините от област Видин. Тези документи не само отразяват съвременните европейски стандарти и практики в сферата на дигитализацията, но и са ценни примери и принципи, които могат да помогнат при разработването на стратегии за цифров преход на местно равнище. Те могат да послужат като вдъхновение и ръководство при създаването на иновативни и устойчиви модели за цифрово управление и обслужване на гражданите в общините от област Видин.

Цифровата трансформация трябва да бъде достъпна и да работи за всички хора, а данните да се използват отговорно. Ето защо принципите на работа на други европейски общини, които се представят в глава трета от настоящето ръководство, представляват ценни насоки за местните администрации, гражданското общество и бизнеса. Тези принципи лесно могат да бъдат интегрирани на практика и в бъдещи проекти на общините. Избрани са добри практики, иновации, интелигентни решения и проекти на различни градове в Европа, които илюстрират различните европейски подходи към цифровизацията и работят в полза на гражданите. В настоящето ръководство са включени достатъчно на брой примери, които могат да насочат общините, но също така и организациите с нестопанска цел, социално-икономическите партньори и бизнеса към инвестиране в цифрови решения, с които да се справят с растящите предизвикателства в областта на цифровизацията.

Съществена пречка за реализирането на ефективни цифрови политики на местно равнище е слабото участие на гражданите и бизнеса в процесите на вземане на решения,

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

свързани с местното управление. В тази връзка в третата глава от настоящия документ представяме примери на работещи, възпроизводими и устойчиви европейски модели за работа и взаимодействие между местните власти, гражданите и бизнеса, които могат да бъдат от полза при разработването на стратегия за внедряване на модели на взаимодействие в местното управление. Тези практики ще бъдат ценен ресурс не само за структурите на гражданското общество и бизнеса, но и за общините от област Видин и могат да им бъдат от полза за укрепване на техния капацитет, но и при разработването на подобна стратегия.

В последната глава от настоящото ръководство представяме насоки за разработване на стратегия за дигитализация, стъпка по стъпка, с фокус върху общините от област Видин. Целта на тези насоки е да предоставят помощ при изготвянето на местни стратегии за цифров преход, насочени към постигане на открито и устойчиво цифрово управление на местно равнище, като използват международен опит и включват активното участие на обществеността. Този процес е неотложен и важен за създаването на по-модерни, интелигентни и устойчиви общности в България и за изграждане на по-дигитално бъдеще за всички нас.

Настоящото ръководство е разработено в рамките на проект *„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“*, който се изпълнява с финансовата подкрепа на оперативна програма „Добро управление“ по процедура BG05SFOP001-2.025 за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ чрез подбор *„Повишаване на гражданското участие в процесите на изпълнение и мониторинг на политики и законодателство“*.

ГЛАВА ПЪРВА

ВЪВЕДЕНИЕ В ПОНЯТИЙНИЯ АПАРАТ

В Глава първа си поставяме важната задача да въведем читателя в същността на цифровия преход чрез разглеждане на понятийния апарат, който образува основата на този процес. Ще обсъдим и разясним понятията, които формират пътя към цифровия преход, включително „цифров преход“, „цифрови градове и общини“, „цифровизация на процеси на местно равнище“, „публични цифрови услуги“, „принципи на цифровата трансформация“ и „цифрово общество“. Разбирането на тези понятия е от съществено значение, тъй като те служат като фундамент за разработването на стратегии за успешната цифрова трансформация на общините и техните администрации.

Важно е да отбележим, че освен за общините, тези понятия и аргументи имат огромно значение и за местните организации на гражданското общество и бизнеса. В днешната силно свързана и дигитално ориентирана епоха, всички тези заинтересовани страни се намират в центъра на процеса на цифров преход.

Изборът Глава първа да се посвети на въвеждането на читателя в същността на цифровия преход чрез разглеждане на понятийния апарат е обоснован и неотложен. Първо, разглеждането на основните понятия предоставя яснота и общо разбиране за целите и ценностите, които се преследват чрез цифровата трансформация. Това е съществено, тъй като създава обща рамка, в която общините, местните организации, социално-икономическите партньори и бизнесът могат да сътрудничат и се ориентират.

Понятийният апарат представен тук е в сърцевината на процесите, които помагат на общностите и бизнеса да разберат как да се адаптират към променящия се цифров свят. С разбирането на тези понятия, те могат да се въоръжат с необходимите знания и ресурси за разработване на стратегии, които да ги насочат към успешен цифров преход.

Така че, чрез този подход към Глава първа, ние създаваме основата за по-широко разбиране и сътрудничество между всички заинтересовани страни, които имат роля в цифровия преход. Това не само подобрява ефективността и иновативността на общините, но и подкрепя и развива местната икономика и укрепва социалната съгласуваност в общностите.

Важно е да се отбележи, че предвид универсалността на понятието „digital“ (дигитален) в англоезичната литература, в българския език е възприето за по-коректно използването на термина „цифров“ и производните му, вместо буквалния превод. С оглед по-гладката стилистика на текста в настоящото ръководство, понятията „цифров“ и „дигитален, и техните производни, се използват като равностойни синоними.

1.1. Цифров преход

Цифровият преход представлява процес на промяна, който е основан на възможностите на цифровите технологии за подобряване на производството,

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

конкурентоспособността, ефективността и качеството на живот. Той обхваща всички аспекти на обществения и бизнес живот, като създава нови възможности, добавена стойност и поставя предизвикателства пред организациите.

Цифровият преход включва промени в области, включително бизнеса, образованието, здравеопазването, енергетиката, транспорта и др. Той предоставя нови възможности за иновации и растеж, като насърчава по-ефективното използване на ресурсите, увеличава конкурентоспособността на държавата и насърчава развитието на нови технологични решения.

Целта на цифровия преход е да се изгради цифрово общество, където гражданите и бизнесът да имат лесен достъп до цифрови технологии, услуги и информация, а държавните институции да предоставят по-ефективни и качествени публични услуги.

Цифровият преход също така насърчава развитието на нови модели на работа и бизнес, като повишава гъвкавостта и продуктивността на работната сила и увеличава възможностите за работа от разстояние. Той може да доведе до значително подобрене на качеството на живота на гражданите, като осигурява по-добър достъп до услуги и информация, както и по-голяма устойчивост и адекватна реакция на обществото към кризи и бедствия.

Настоящият анализ представя различни примери и добри практики на „интелигентни“ градове в Европа, които, вдъхновени от цифровия преход, успешно са внедрили разнообразни цифрови технологии в своето местно управление. Държавите, местните власти и организациите трябва да открият начини да използват тези технологии, за да се подобри живота на гражданите и да се увеличи ефективността на услугите и производството.

Ето и няколко конкретни примера на възможности, свързани с цифровия преход:

- *Използване на цифрови технологии в производството:* Организации могат да използват различни цифрови инструменти, като автоматизирани машини, IoT сензори и анализ на данни, за да увеличат ефективността и качеството на своите производствени процеси.
- *Електронна администрация:* Въвеждането на електронни услуги и системи в администрацията може да оптимизира процесите за предоставяне на административни услуги, в т.ч. издаване на разрешителни, плащане на такси и други, като ги прави по-бързи, лесни и достъпни за гражданите.
- *Електронно здравеопазване:* Използването на цифрови технологии в здравеопазването може да подобри диагностиката и лечението на пациентите, обменът и качеството на информацията за тях, като например чрез създаване на електронни медицински досиета и системи за мониторинг на здравословното състояние.
- *Интелигентен транспорт:* Използването на цифрови технологии като GPS и интелигентни системи за управление на трафика може да подобри движението на превозните средства и да намали замърсяването на околната среда.

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

- *Интелигентни градове:* Развитието на интелигентни градове, където всички системи и услуги са свързани и оптимизирани, може да доведе до подобряване на живота на гражданите, като по-лесен достъп до информация, транспорт, здравеопазване и други услуги.

1.2. Цифрови градове и общини

Цифровите градове и общини представляват идеален модел на развитие както на градски, така и на селски общини. Този модел се базира на цифровите технологии и цели подобряване на живота на гражданите и увеличаване на ефективността на услугите на местно равнище. Това включва внедряване на иновативни технологии за управление на трафика, за улесняване на достъпа до информация и услуги, за контрол на енергийния разход и за оптимизиране на градската инфраструктура. Пример за цифров град е Талин, столицата на Естония, който подробно ще разгледаме в третата глава от настоящото ръководство. Там е въведена електронната идентификация, която гражданите използват, за да се регистрират и да получат достъп до всички услуги на общината. Това включва гласуване, сделки с недвижими имоти, заплащане на такси и много други.

Друг пример за цифров град е Барселона. За управлението на града е внедрена т.нар. *Smart City* платформа, която събира данни в реално време. Платформата осигурява едно централизирано място, което включва сензори за управление и предоставяне на информация за трафика, уличното осветление, информация за градската инфраструктура, управлението на отпадъците и други аспекти от управлението на града. В резултат на това, Барселона успя да намали замърсяването на въздуха и да улесни достъпа до услуги, като обществен транспорт и здравни грижи.

Цифровите градове и общини внедряват и други технологии – изкуствен интелект, виртуална и добавена реалност, IoT (Интернет на нещата), *Big Data* и машинно обучение, като така създават иновативни решения за местното управление и подобряват качеството на живот на гражданите.

1.3. Цифровизация на процеси на местно равнище

Цифровизацията на процесите на местно равнище включва използване на дигитални технологии и решения с цел подобряване на ефективността и прозрачността на работата на местните органи. Цифровизацията може да включва множество иновативни решения за подобряване на комуникацията и взаимодействието между местните органи и гражданите.

Такива *решения* могат да включват:

Електронно управление на документи. Внедряването на система за електронно управление на документи позволява местните органи да управляват своите документи по-ефективно и да намалят риска от грешки и загуби на информация. Системата може да включва електронно подаване на документи от гражданите, както и електронно управление на вътрешните документи на местните органи. Един пример за електронно управление на документи е използването на електронни подписи за удостоверяване на документи. Това позволява на организациите да изпращат и получават документи в

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

електронен формат, като същевременно се гарантира тяхната автентичност и непроменяемост. Това може да се приложи в различни сфери, като например в правната област, където е необходимо да се осигури законното изпращане и получаване на документи. Друг пример за електронно управление е внедряването на електронни услуги за гражданите, които да им позволяват да подават заявления, да следят статуса на своите заявки и да получават необходимата информация, без да трябва да посещават лично офисите на държавната администрация. Например, гражданин може да подаде онлайн заявка за издаване на нов паспорт или виза, да следи статуса на своята заявка и да я получи в най-близкия до него офис за издаване на документи. Това не само намалява времето и разходите за гражданите, но и подобрява ефективността и прозрачността на работата на държавните институции.

Електронни плащания. Внедряването на система за електронни плащания позволява на гражданите да плащат данъци и такси онлайн, без да посещават лично местните органи и без да се заплащат допълнителни банкови такси за извършването на тези плащания. Това улеснява процеса на плащане и намалява времето, необходимо за обработка на транзакциите. Един иновативен пример за електронна система за плащания в държава-членка на ЕС е естонската система *e-Tax*, която е въведена през 2000 година. Системата позволява на гражданите и бизнеса да подават данъчни декларации и да плащат данъци онлайн чрез единен портал. Освен това, естонската система за електронни плащания е свързана с други системи, като системата за електронно гласуване, която е въведена още през 2005 година. Както ще видим в глава трета, Естония е държава, която се отличава със своята иновативност в областта на цифровите технологии и електронното управление. Това е възможно благодарение на амбициозната стратегия на държавата за развитие на цифровото общество и електронното управление, която е започнала още през 1990 година.

Електронно гласуване. Електронното гласуване е процес, при който гражданите могат да изразят сигурно и надеждно своята воля онлайн и да участват активно в национални и местни избори или референдуми. Това съществено улеснява процеса на гласуване и може да насърчи значително участието на гражданите в процесите на управление и вземане на решения. Пример за по-иновативна система за електронно гласуване в областта на местното управление е въведената в Естония система "i-Voting". Това е цялостна електронна система за гласуване, която е на разположение на гражданите за всички видове избори и референдуми в страната. Гласуването може да се извършва от всяко място, където има интернет връзка, и включва технологии за защита на данните и потвърждаване на самоличността на гласоподавателите.

Внедряване на система за електронно обслужване на гражданите, която позволява да се получават услуги онлайн, като например издаване на разрешителни за строеж или регистрация на превозни средства. Пример е системата за електронно обслужване на гражданите в Естония, която е известна още като „Естонският електронен граждански портал“. Тази система предоставя възможност за издаване на различни документи, регистрация на превозни средства, гласуване на избори и много други услуги.

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Гражданите могат да получават информация и да извършват трансакции онлайн, без да трябва да посещават физически офиси. Друг пример е Швеция, където от 2005 година е въведена електронната система за регистрация на автомобили. Гражданите могат да регистрират превозните си средства онлайн, да плащат таксите си и да получават регистрационни документи по електронен път, без да трябва да отиват до офис на транспортната администрация. Това е значително улеснение за гражданите, като намалява времето и разходите им за регистрация на превозните средства.

Внедряване на система за електронна комуникация между местните органи и гражданите, която позволява на гражданите да получават информация и да задават въпроси на местните органи по електронен път. Един от примерите за успешна система за електронна комуникация между местните органи и гражданите е португалският проект „Атлантически мрежи за обществени услуги“ (Atlantic Network for Public Services - ANPS). Този проект има за цел да свърже местните органи с гражданите и бизнеса по един полесен и ефективен начин. ANPS предоставя на гражданите възможността да извършват онлайн заявки и да получават информация за различни услуги, предоставяни от местните органи, като например издаване на разрешителни за строеж и регистрация на превозни средства. Гражданите могат да задават въпроси и да получават отговори по електронен път, като се използва система за електронна поща. Системата е налична на различни езици и е достъпна за всички граждани, които имат достъп до интернет. ANPS е добър пример за успешен проект за електронна комуникация, който подобрява взаимодействието между местните органи и гражданите, като улеснява процеса на получаване на информация и услуги.

Внедряване на система за дигитален мониторинг на качеството на услугите.

Един конкретен пример за внедряване на система за дигитален мониторинг на качеството на услугите е в областта на здравеопазването. Например, дигиталната система може да събира данни от медицински устройства за измерване на параметри като кръвно налягане, пулс, кислород и др. Тези данни се обработват от софтуер, който може да изпраща предупреждения до лекарите, когато параметрите покажат нередности. Системата може също да изпраща автоматични известия до болните или техните близки, когато е необходимо да се вземат допълнителни мерки, за да се гарантира, че лечението е ефективно. Друг пример е в областта на обществените услуги, където дигиталната система може да позволява на гражданите да докладват проблеми като нередности в общественото пространство, неработещо осветление, нередности в отпадъчните води и други. Системата може да обработва и да организира тези докладвания, за да гарантира, че проблемите се решават бързо и ефективно.

1.4. Публични цифрови услуги

Публичните цифрови услуги са услуги, които се предоставят от публичните органи на гражданите и бизнеса чрез използването на цифрови технологии. Тези услуги трябва да бъдат достъпни, сигурни и ефективни, като имат за цел да улеснят достъпа на гражданите до административни услуги и да подобрят ефективността на държавните органи. През 2015 г. Европейската комисия прие *Стратегията за единен цифров пазар* (Digital Single Market

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Strategy), която постави основите за създаването на условия за свободно движение на цифрови услуги и стоки в ЕС, както и да се гарантират правата на потребителите в онлайн пространството.

Някои от примерите за публични дигитални услуги в Европа включват:

- **Електронно здравеопазване** – това е система, която позволява на гражданите да имат достъп до медицински досиета онлайн, да правят запитвания и да записват часове за посещения при лекарите. В някои европейски страни има изградени такива системи за електронно здравеопазване. Например в Естония е въведена електронна система *e-Health*, която позволява на гражданите да прегледват своите медицински документи, да правят запитвания и да получават електронни рецепти.
- **Електронно управление на образованието** – това е система, която позволява на учениците и студентите онлайн достъп до учебни материали и оценки, както и да записват онлайн за курсове. Например във Финландия е създадена електронна система наречена *Wilma*, която предоставя на учениците, учителите и родителите достъп до оценките, графици на учебните занятия и друга информация. В България също бяха въведени такива практики – напр. Електронния дневник за средните училища, платформата с отворен код *Мудъл* и мн. др.
- **Електронна администрация** – това са услуги, които предоставят онлайн обслужване на гражданите, като например издаване на документи и разрешителни, подаване на данъчни декларации, онлайн гласуване и други. Например във Великобритания електронната система *GOV.UK* предоставя достъп до информация и услуги на централното правителство и различни местни органи.
- **Електронна търговия** – това са онлайн магазини и платформи за електронна търговия, които позволяват на гражданите да купуват стоки и услуги от цял свят. Например платформата *Amazon.de* в Германия предлага широк набор от стоки и услуги за онлайн пазаруване.
- **Електронно банкиране** – това е система, която позволява на гражданите да извършват финансови транзакции, да проверяват баланса на своите сметки и да извличат отчети от всеки компютър или мобилно устройство. Например в Дания съществува система наречена *MobilePay*, която позволява на гражданите да извършват бързи и сигурни плащания чрез мобилни устройства. Тази услуга е особено популярна за извършване на плащания между физически лица, като например, при споделяне на разходи между граждани за пътувания, при закупуване на стоки и услуги от малки предприятия и др. Системата работи с банкови сметки и предоставя бърза и лесна възможност за плащания, като използва мобилния телефон на потребителя. Това е пример за иновативна услуга,

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

която осигурява удобство, бързина и сигурност във финансовото обслужване на гражданите.

Тук представяме някои примери за *общински публични цифрови услуги*, които могат да бъдат подходящи за българския контекст:

- *Електронно подаване на документи за получаване на разрешения за строеж или ремонт на сгради* – гражданите могат да подават своите документи за получаване на разрешения за строеж или ремонт на сгради онлайн чрез уеб портала на общината. Това не само е по-бързо и удобно за гражданите, но и помага на общината да ускори процеса на издаване на разрешения.
- *Електронно записване за издаване на документи и удостоверения* – гражданите могат да се регистрират онлайн за получаване на документи като лична карта, паспорт или удостоверение за адрес, сключване на брак, развод, пребиваване в общината. Това намалява времето за чакане в опашка и улеснява процеса на получаване на документите.
- *Електронно гласуване* – общините могат да внедрят системи за електронно гласуване, които позволяват на гражданите да гласуват онлайн за различни решения, които се вземат на местно равнище. Това улеснява процеса на гласуване и може да увеличи участието на гражданите в процеса на вземане на решения.
- *Електронен уеб портал и мобилно приложение за информация и услуги на общината* – общините могат да създадат уеб портали и мобилни приложения, където гражданите могат да намират информация за услугите, които предлага общината, както и да използват различни онлайн услуги, като например плащане на данъци и такси, запазване на час за посещение в общината или за услуга, предоставяна от общината и др.

Това са само част от примерите за общински публични цифрови услуги, които могат да се внедрят в България, за да улеснят живота на гражданите и ефективността на местните органи.

1.5. Принципи на цифровизацията

Принципите на цифровизацията са основните принципи, които се прилагат при изграждането и развитието на цифрови технологии и приложения. Тези принципи обхващат множество области и сектори, като бизнес, държавно управление, образование, здравеопазване и други. Ето и някои от най-важните от тях:

- *Интеграция*. Интеграцията е ключов принцип на дигитализацията. Той се отнася до съгласуването на различните системи, приложения и данни, за да се осигури по-ефективно и ефикасно използване на технологията.

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

- **Достъпност.** Достъпността на информацията е от съществено значение за дигитализацията. Технологиите и приложенията трябва да бъдат проектирани така, че да бъдат достъпни за всички потребители, независимо от техните способности, умения или местоположение.
- **Сигурност.** Сигурността е друг важен принцип на дигитализацията. Технологиите и приложенията трябва да бъдат проектирани с мерки за сигурност, за да се гарантира, че данните на потребителите са защитени.
- **Ефективност.** Ефективността е важен принцип на дигитализацията. Технологиите и приложенията трябва да бъдат проектирани така, че да осигурят по-ефективно и ефикасно използване на ресурсите и да намалят разходите на дейностите.
- **Иновации и експериментиране.** Дигитализацията е динамичен процес, който изисква иновации и експериментиране с нови технологии и подходи. Организациите и държавните институции трябва да бъдат готови да изпробват нови идеи, да се адаптират към променящите се нужди на гражданите и да внедряват иновации, които да подобрят ефективността и качеството на предоставяните услуги. Освен това, трябва да се насърчава култура на иновации и сътрудничество между различните сектори и институции, за да се извличат максималните ползи от възможностите, които дигитализацията предлага. Внедряването на нови технологии може да доведе до иновации в различни области, като например здравеопазване, транспорт, образование и др. Иновациите могат да донесат ползи за обществото и да създадат нови възможности за развитие и растеж.
- **Киберсигурност.** Сигурността на данните и информационните системи е ключов фактор за дигитализацията. За да се осигури защита на личните данни и друга чувствителна информация, е необходимо да се прилагат мерки за киберсигурност, като например криптиране, защита от вируси и хакерски атаки.
- **Подходящи бизнес процеси.** Внедряването на технологии трябва да се съобразява с бизнес процесите и да ги подпомага, а не да ги заменя. Необходимо е да се преосмислят и оптимизират процесите, за да се постигне по-голяма ефективност и ефикасност.
- **Потребителско ориентиране.** Дигитализацията трябва да бъде насочена към потребителите и техните нужди. Решенията трябва да бъдат леснодостъпни и удобни за използване, за да се подобри преживяването на потребителите и да се засили процеса на приемането на новите технологии.

1.6. Цифрово общество

Цифровото общество е термин, който се използва за описване на съвременното общество, в което информационните и комуникационните технологии играят важна роля в ежедневието на хората, както и в бизнеса, образованието, здравеопазването, културата и др.

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цифровото общество се характеризира с обмен на голям обем от информация, бързина в комуникацията, достъп до информация и услуги, както и по-ефективни и иновативни начини за работа и решаване на проблеми. В такова общество технологиите са неотменна част от ежедневието и се използват от голям процент от населението, като чрез тях хората имат достъп до по-широк кръг от възможности и информация.

Цифровото общество е свързано със социално-икономически процеси, които включват дигитализацията на информацията, комуникацията и технологиите. Това може да доведе до нови икономически модели и начини на работа, както и до по-ефективна обработка и анализ на информацията. Важно е да се отбележи, че включването на цифрови технологии в обществото създава нови предизвикателства, като например киберсигурност, защита на личните данни и дигиталното неравенство, които трябва да бъдат адресирани.

Цифровото общество е общество, в което технологиите за създаване и управление на информация и за комуникация играят ключова роля във всички сфери от живота – стопанската, социалната, културната, политическата, включително и екологичната. В такова общество, хората използват технологиите за комуникация и информационни услуги, за да получават достъп до информация, да общуват, да работят, да учат, да се лекуват и да се забавляват.

Как цифровото общество се изразява в практиката? Тук представяме няколко примера за това, част от които бяха разгледани също така в предходните точки на глава първа:

- *Онлайн търговия.* В цифровото общество, хората често купуват стоки и услуги онлайн. Например, различни онлайн магазини предлагат голямо разнообразие от стоки, които може да се купят онлайн и да се доставят до всяко място по света.
- *Електронно здравеопазване.* В цифровото общество, хората могат да използват информационните и комуникационните технологии, за да получат достъп до медицински услуги и информация. Например, някои държави предлагат онлайн консултации с лекари, електронни направления за хоспитализация и електронни рецепти.
- *Образователни технологии.* В цифровото общество, образованието може да се извършва онлайн. Например, университети като Харвард предоставят безплатни онлайн курсове, които осигуряват възможност за присъствие за всеки, който има достъп до интернет.
- *Електронно управление.* В цифровото общество, националните и местните органи могат да предоставят онлайн услуги за гражданите. Например, хората могат да подават онлайн заявки за различни видове документи, да се разплащат с органите по електронен път, да подават данъчни декларации и да гласуват онлайн.

Тези и други примери, посочени в настоящото ръководство, показват как цифровото общество е свързано с използването на технологии за информация и комуникация в различни сфери на живота.

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

1.7. Заключение

В глава първа бяха разгледани множество понятия, свързани с дигиталния свят и цифровата трансформация на обществото. Въведението в понятийния апарат може да бъде в полза на общините, неправителствените организации, социално-икономическите партньори и бизнеса от област Видин за разясняване на смисъла на основните термини, свързани с дигиталната трансформация.

Бяха представени различни примери за това как общините и градовете могат да се цифровизират и как това може да подобри живота на гражданите. Обсъдихме цифровите процеси, които могат да се интегрират на местно равнище, като например електронното банкиране и онлайн услугите на администрацията.

В първата глава се анализираха и дискутираха публичните цифрови услуги, като се фокусирахме в частност върху областите на електронното здравеопазване и електронното образование. В този контекст, представихме принципите на дигитализацията и изследвахме концепцията на цифровото общество и неговото въздействие върху нашия ежедневен начин на живот.

Тези понятия са от решаващо значение за разбирането на дигиталния свят и процеса на дигитализация на обществото. Отношението ни към тях и осмислянето на тяхната значимост може да помогне както на структурите на гражданското общество и бизнеса, така и на общините да се адаптират към бързо променящия се дигитален свят и да създадат по-добро бъдеще за нас и за бъдещите поколения.

ГЛАВА ВТОРА

ЕВРОПЕЙСКИ ПРАКТИКИ, СТРАТЕГИЧЕСКИ И ПРОГРАМНИ ДОКУМЕНТИ, НОРМАТИВНА РАМКА, ДЕКЛАРАЦИИ, РЕЗОЛЮЦИИ В СФЕРАТА НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА

Във втората глава на нашето изследване ще се фокусираме върху ключови европейски практики, стратегически и програмни документи, както и нормативната рамка, които играят важна роля в областта на дигитализацията. Тези документи и инициативи представляват основния стълб на усилията на Европейския съюз и неговите членки да формират бъдещето на цифровата трансформация и да насърчат иновациите и развитието на цифровите технологии. Ще разгледаме внимателно най-значимите тях и ще проследим влиянието и значението им в контекста на съвременната дигитална епоха.

Европейският съюз е активен в насърчаването на дигитализацията във всички сфери на живота, включително и на местно ниво. В рамките на ЕС са разработени и приети множество стратегии, планове и програми, насочени към ускоряване на този процес. Целта на ЕС е да се изгради цифрова икономика, която да бъде конкурентоспособна, иновативна и да осигурява високо качество на живот на гражданите.

Водещата рамка за развитие на ЕС за това десетилетие е политическият приоритет „Цифрово десетилетие“³, който си постави за цел до 2030 г. реализирането на повсеместна цифрова трансформация. За постигане тази цел беше създадена програмата „Цифрова Европа“ 2021 – 2027, насочена към предоставянето на подкрепа за насърчаване разработването, внедряването, използването и развитието на цифрови технологии от предприятията, гражданите, публичните органи и организации, включително на местно ниво.

Политическият приоритет „Цифрово десетилетие“ очертава четири основни стълба на цифровата трансформация в ЕС:

- Умения;
- Управление;
- Бизнес;
- Инфраструктура,

и поставя по всеки стълб водещите цели за постигане през периода:

- *Умения*: ИКТ специалисти – 20 милиона и конвергенция по пол; основни цифрови умения: мин. 80% от населението;
- *Управление*: цифровизация на публичните услуги – ключови публични услуги: 100% онлайн; електронно здравеопазване: 100% от гражданите имат достъп до медицински досиета онлайн; цифрова идентичност: 80% от гражданите имат достъп до цифрова идентификация;
- *Бизнес*: усвояване на технологиите – 75% от компаниите в ЕС да използват облачни услуги/изкуствен интелект/големи данни; новатори: увеличаване мащаба и

---

³ Виж повече на: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_en

финансирането за удвояване на европейските иновационни бързоразвиващи се компании; повече от 90% от МСП в ЕС да достигат поне основно ниво на дигитална интензивност;

- **Инфраструктура:** гигабитна свързаност за всеки; 10 000 климатично неутрални крайни възли с висока сигурност; първият компютър с квантово ускорение.

На 26-ти януари 2022 г. Комисията излезе с предложение за междуинституционална декларация относно цифровите права и принципи за цифровото десетилетие:

- **Хората в центъра:** цифровите технологии трябва да защитават правата на хората, да подкрепят демокрацията и да гарантират, че всички цифрови играчи действат отговорно и безопасно.
- **Свобода на избор:** гражданите на ЕС трябва да се възползват от справедлива онлайн среда, да бъдат защитени от незаконно и вредно съдържание и да бъдат овластени, когато взаимодействат с нови и развиващи се технологии, като изкуствения интелект.
- **Безопасност и сигурност:** цифровата среда трябва да бъде безопасна и защитена. Всички потребители, от децата до възрастните, трябва да бъдат овластени и защитени.
- **Солидарност и приобщаване:** технологиите трябва да обединяват, а не да разделят хората. Всеки трябва да има достъп до интернет, до цифрови умения, до цифрови обществени услуги и до справедливи условия на труд.
- **Участие:** гражданите трябва да могат да участват в демократичния процес на всички нива и да имат контрол върху собствените си данни.
- **Устойчивост:** цифровите устройства трябва да поддържат устойчивостта и зеления преход. Хората трябва да знаят за въздействието върху околната среда и консумацията на енергия от техните устройства.

Европейският съюз играе ключова роля в насърчаването на дигитализацията на местно ниво и насърчава развитието на цифрови технологии във всички сфери на живота. В продължение на години ЕС приема стратегии, планове и програми, които имат за цел да подобрят качеството на живота на гражданите, чрез използването на цифровите технологии и услуги.

Работата на друга водеща международна организация – Съветът на Европа – също допринася за развитието и защитата на демокрацията и на данните в епохата на цифровите технологии. Този орган заема уникална позиция в установяването на стандарти и насоки и служи като важен катализатор за съвременния цифров свят.

В следващите раздели ще се запознаем с ключовите европейски стратегии, планове, програми, нормативни рамки, резолюции и инициативи на Европейския съюз и Съвета на Европа, с което целим да подпомогнем общините и районите на общини в област Видин в прехода към дигитализация и активното включване на гражданите и укрепването на връзките им с публичните институции в този фундаментален процес. По-специално, представените документи представляват ценни насоки в помощ на общините за разработването на планове и стратегии за дигитализация и активното включване на

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

гражданите в местното дигитално управление. Те могат да служат като инструмент, създаден специално с тази цел, и да изиграят ключова роля в създаването на устойчиви и модерни планове за цифров преход в област Видин.

II.1. „Декларацията от Талин за електронното управление“ (Ministerial Declaration on eGovernment - the Tallinn Declaration)⁴

Като основен фактор за реализирането на цифровата трансформация се приемат наличието на управленска воля и политико-правеща ангажираност, с които се характеризира публичният сектор. Ето защо и процесът на принципна определеност за цифрова трансформация започва от него. Ориентацията на подхода за реализиране на цифрова трансформация, а именно – поставянето на гражданина в центъра на всички процеси, нужди и очаквания (user-centric digital, citizen-centric digital) – е изведена на преден план на министерската среща по време на Конференцията на министрите по електронно управление в ЕС, проведена в гр. Талин, Естония. На 6-ти октомври 2017 г. е подписана т.нар. „Талинска декларация“, която поставя началото на нов политико-правещ ангажимент на европейско ниво - осигуряване на висококачествени, ориентирани към потребителя цифрови обществени услуги за гражданите и безпроблемни трансгранични обществени услуги за бизнеса.

С Талинската декларация държавите членки потвърждават отговорностите и задълженията си за постигане на напредък в свързването на техните публични електронни услуги, използването на единна електронна идентификация и прилагането на принципа „само веднъж“, т.е. еднократно събиране и създаване на данни, за да предоставят ефективни и сигурни цифрови обществени услуги, които ще улеснят живота на гражданите и предприятията.

Именно тази декларация представлява важен тласък за държавите-членки и Европейската комисия както колективно, така и поотделно да продължат активни и целенасочени инвестиции в ускоряване на цифровата модернизация на публичния сектор.

II.2. Берлинска декларация за цифровото общество и цифрово управление, основано на ценности⁵

„Декларацията от Талин за електронното управление“ от 2017 г. очерта „общата визия да се стремим да бъдем отворени, ефективни и приобщаващи, предоставяйки безгранични, оперативно съвместими, персонализирани, лесни за употреба, цялостни цифрови обществени услуги за всички граждани и предприятия – на всички нива на публична администрация“. И като нейно продължение, „Берлинската декларация за цифровото общество и базираното на ценности цифрово управление“ поема ключовата роля на навигационна рамка, съобразена с европейските основни права и ценности,

---

⁴ Виж повече на: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/ministerial-declaration-egovernment-tallinn-declaration#:~:text=The%20Tallinn%20Declaration%20provides%20an,modernisation%20of%20the%20public%20sector>

⁵ Виж повече на: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/berlin-declaration-digital-society-and-value-based-digital-government>

политики и инициативи за ефективен и ефикасен цифров преход на публичния сектор на всички нива.

Берлинската декларация е подписана на 8-ми декември 2020 г. в гр. Берлин, Германия, в рамките на Германското председателство на Съвета на Европейския съюз. Тя надгражда Декларацията от Талин, като изчерпателно определя принципите и областите на политически действия с оглед постигането на повсеместна цифрова трансформация. В обхвата на Берлинската декларация остава водещ публичният сектор, но тя разширява приложното поле на заложените принципи и по отношение на частния сектор. Декларацията затвърждава подхода, че в центъра на всички процеси, нужди и очаквания е гражданинът.

Във фокуса на новата декларация са вече и основни теми, като:

- законност и зачитане на основните права и демократичните ценности;
- социално участие и цифрово приобщаване за формиране на цифровия свят;
- цифров суверенитет;
- овластяване и цифрова грамотност;
- устойчиво цифрово общество;
- осигуряване на насочени към човека интелигентни системи и приложения в публичния сектор (основани на изкуствен интелект).

Наред с принципите за цифрова трансформация, Берлинската декларация очертава и ключовите области на политически действия, които са подходящи и осъществими във всяка държава-членка:

- насърчаване на основните права и демократичните ценности в цифровата сфера чрез:
  - спазване законността в цифровата сфера и приемане на мерки за укрепване на основните права и ценности;
  - засилване на всички усилия за гарантиране, че формирането на общественото мнение и демократичните процеси на вземане на решения не са манипулирани чрез неправилно или злонамерено използване на цифровите технологии;
  - подкрепа в борбата срещу киберпрестъпленията, особено онлайн малтретирането на деца и сексуалната експлоатация, както и онлайн разголването;
  - прилагане и насърчаване на мерки (т.е. цифрови кодекси за поведение), които имат за цел да постигнат разбиране на взаимно уважително, справедливо и достойно онлайн поведение един към друг
- насърчаване на социалното участие и включване чрез:
  - засилване на диалога относно цифровата политика с гражданите за насърчаване на социалното сближаване и активното участие на гражданското общество в демократичния политически процес;
  - насърчаване на гражданите и администрацията да проучат по-сериозно използването на цифрови инструменти в оформяне на политическия диалог относно цифровата трансформация;

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

- гарантиране, че цифровата трансформация е приобщаваща и достъпна за хора с увреждания и разработване на подходящи политики за справяне със съществуващите пропуски в участието, особено по отношение на демографията и отдалечени или селски райони;
- предоставяне на обществени услуги напълно достъпни чрез стандартни мобилни устройства и достъпни за хора с увреждания, включително сигурни възможности за електронна идентификация;
- насърчаване на решения, насочени към минимизиране на цифровото изключване или насочени към приспособяване към променящата се икономика и социален свят.
- насърчаване на цифровото овластяване и цифровата грамотност чрез:
  - мерки, които допринасят за подобряване на цифровата грамотност, осведоменост, умения и укрепване способността на гражданите да действат и да вземат информирани решения в цифровата сфера;
  - засилване на непрекъснатите усилия за гарантиране, че европейските граждани и предприятия имат контрол над техните данни и тяхната цифрова идентичност;
  - засилване на развитието и действителното използване на цифрови умения и инструменти в публичния сектор;
  - насърчаване на управленските умения в контекста на новите режими на работа и с оглед на нарасналото преминаване към дистанционни работни практики и безконтактни начини на правене на бизнес (напр. безкасово плащания, интелигентни договори, електронни подписи);
  - обръщане на особено внимание на многообразието, приобщаването и равенството между половете при насърчаване на дигиталните компетенции в публичния сектор.
- укрепване на доверието и сигурността в цифровата сфера чрез:
  - предприемане на стъпки за създаване на широко използвани, сигурни и оперативно съвместими услуги за електронна идентификация, достъпни за всеки европейски жител и предоставящи надеждни, ориентирани към потребителя, достъпни и сигурни обществени услуги и информация;
  - прилагане на адекватни критерии към данни, генерирани или събрани с подкрепата на публични средства, за да се улесни повторното им използване;
  - спазване на принципите на кибер етиката като прозрачност, отчетност и поверителност, когато се предоставят цифрови обществени услуги и насърчаване на честност, почтеност и спазване на закона сред потребителите;
  - засилване на усилията за защита на данните, съхранявани от публичните администрации на държавите членки срещу нежелана намеса.
- укрепване на цифровия суверенитет на Европа и оперативната съвместимост чрез:
  - съгласуване на общи европейски изисквания към доставчиците на технологии и решения в публичния сектор (включително сигурност, защита на данните, оперативна съвместимост, повторна употреба);

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

- насърчаване на собствен ключов цифров капацитет за разработване и внедряване на цифрови решения в защитена облачна инфраструктура и за цифрови обществени услуги;
  - установяване на общи стандарти и модулни архитектури;
  - предоставяне на свободен достъп до данни от публичния сектор в рамките на Европейския съюз въз основа на търсене в съответствие с Директивата относно отворените данни и повторната употреба на информация от общественния сектор (ЕС 2019/1024);
  - осигуряване на подходящи, сигурни и достъпни пространства за насърчаване на иновациите чрез тестване и експериментиране с данни и цифрови технологии (sandboxes);
  - намаляване на административната тежест за европейските предприятия и граждани чрез прилагане на Регламент ((ЕС) 2018/1724) и насърчаване на трансграничното прилагане на принципа „само веднъж“ в съответствие със съществуващите европейски правила и рамки за оперативна съвместимост, като се отделя специално внимание на подхода, ориентиран към търсенето;
  - насърчаване на оперативната съвместимост, чрез проектиране на политики, данни, решения и услуги за подобряване на трансграничните и междусекторни връзки.
- създаване на базирани на стойности, ориентирани към човека, системи, основани на изкуствен интелект, за използване в публичния сектор – насърчаване на екосистемата за изкуствен интелект, основана на европейски ценности и правила, която отключва социалните и икономически ползи на тази технология за европейските граждани и предприятия.
  - насърчаване на устойчива цифрова трансформация чрез:
    - гарантиране, че цифровата трансформация в Европа допринася за целите на ООН за устойчиво развитие и превръщане на самата цифрова трансформация в устойчива по отношение на потреблението на енергийни ресурси;
    - насърчаване на използването на цифрови решения и ИКТ в прехода към климатична неутралност на Европейския съюз, както и намаляване на емисиите, свързани с увеличеното използване на данни и технологии в едно цифрово общество;
    - разработване на подходящи политики за подкрепа на култура на работното място, която насърчава здравословното и подходящо използване на цифрови технологии и баланса между професионалния и личния живот, а именно чрез съвместно създаване и сътрудничество с гражданското общество;
    - укрепване на цифровия единен пазар, който извлича икономическите и социалните ползи от цифровизацията и свързаността за гражданите във всички държави и региони;
    - осигуряване на надеждно и защитено общо пространство за данни за Европейския зелен пакт и разширяване и задълбочаване на сътрудничеството в

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

ЕС, повторна употреба и споделяне на данни, добри практики и решения за цифрово управление.

II.3. „Декларацията от Лисабон (Лисабонската декларация) – цифрова демокрация с цел“⁶

В днешната дигитална ера, в която технологичният напредък и иновациите формират съвременното общество, Декларацията от Лисабон заема централно място като инициатива, представена от португалското председателство на Съвета на Европейския съюз. Тази декларация дефинира цифровата трансформация като нова парадигма, която оказва влияние както върху обществото, така и върху икономиката.

Декларацията от Лисабон, представена на 1-ви юни 2021 г., не просто следва предходните декларации от Талин и Берлин, но и създава нова рамка за обсъждане и развитие на цифровите принципи и „европейския начин за правене на бизнес“. Тя поставя акцент върху значението на балансирането на технологичния напредък с етичните принципи и зачитането на човешките права. В този контекст, Декларацията от Лисабон насочва вниманието си към три ключови сфери, които заслужават специално внимание в дигиталната ера. Те обхващат усилията за укрепване на правата на човека и демократичното участие, насърчаването на международното сътрудничество в цифровия контекст и признаването на значението на зелените и цифровите технологии като двигател за икономически растеж и устойчиво развитие. Тези три ключови сфери са:

- балансиране на цифровото технологично развитие със зачитането на етичните принципи и насърчаването на човешките права;
- насърчаване на цифрово международно сътрудничество и подходи на взаимодействие между множество заинтересовани страни чрез обединяване на усилията на правителства, публична администрация, предприятия, НПО, академични среди и граждани;
- насърчаване на икономика, основана на зелени и цифрови технологии, като фактори за социално сближаване, просперитет, иновации и конкурентоспособност.

Декларацията определя общите разбирания и ангажименти на държавите-членки в три основни области:

- поддържане на правата на човека, етичните ценности и демократичното участие в контекста на дигиталната ера, а именно чрез борба с дискриминацията, дезинформацията и други злонамерени онлайн дейности, но също така и чрез заявяване на важността за достъпната свързаност и високите цифрови умения;
- насърчаване на многостранно и по-широко международно сътрудничество в цифровия контекст, в области като стандарти, инфраструктура, потоци от данни, научноизследователска и развойна дейност и сигурни и надеждни онлайн услуги;
- признаване на значението на зелените и дигиталните технологии, като ключов елемент за нова парадигма на икономически растеж, балансиране на иновациите и конкурентоспособността със социалното и екологичното устойчиво развитие.

---

⁶ Виж повече на: <https://www.lisbondeclaration.eu/>

В заключение може да се каже, че Декларацията от Лисабон представлява съществена стъпка в адаптирането на Европа към епохата на цифровата трансформация. Тя утвърждава цифровите принципи и поставя основите за балансиране на технологичния напредък с етични стандарти и уважение към човешките права. С три ключови сфери на акцент - права на човека и демократично участие, международно сътрудничество и устойчиво развитие - Декларацията определя общи ангажименти и призовава държавите членки на ЕС да работят за създаването на нова парадигма на икономически растеж и иновации, балансиран със социална и екологична устойчивост в дигиталната ера.

II.4. Европейска стратегия за данни и Акт за управление на данните⁷

В глобален план вече е разпространена парадигмата за дигиталното общество, в което функционират управлението и икономиката, базирани на данните и цифровата трансформация, която е немислима без цифровите данни. Нещо повече, данните се явяват и доказват като основната предпоставка за възможна и случваща се цифрова трансформация. Ето защо, в съответствие с тенденциите за развитие през новото десетилетие, данните са изведени като съществен приоритет в цифровата трансформация на публичния сектор и се определят като ключов капитал за обществото. Цифровите данни имат потенциала да се превърнат в двигател на икономическото развитие, иновациите и преодоляването на редица обществени предизвикателства. Наличието на все повече цифрови данни и подобряването на начина, по който те се управляват и използват, е от съществено значение за справяне с предизвикателствата в демографската, социално-икономическите и административната сфери, климата и околната среда, допринасяйки за по-здраво, проспериращо и по-устойчиво общество. Визията и инициативите на европейско ниво определят нов цялостен подход към „икономика на данни“, която има за цел да увеличи търсенето и използването на цифрови данни и базираните на тях услуги, продукти и процеси в рамките на Единния европейски пазар.

Европейската стратегия за данните с хоризонт до 2025 г., се явява ключов стратегически документ, който очертава визията и инициативите в Европейския съюз за цялостен подход към „икономика на данни“, който има за цел да увеличи търсенето и използването на цифрови данни и базирани на тях продукти и услуги в рамките на единния европейски пазар. В документа е заложено като фундамент обединяването на данни в единно европейско пространство. Наличието на все повече цифрови данни и подобряването на начина, по който те се използват, е от съществено значение за справяне с предизвикателствата в демографската и социално-икономическите сфери, климата и околната среда, допринасяйки за по-здрави, проспериращи и по-устойчиви общества.

Актът за управление на данните дава основата на регулаторната рамка по отношение на данните, работата и управлението им в контекста на цифровата трансформация. Вече е невъзможно планирането, изпълнението или управлението на област или политика от нашия живот без наличието и използването на данни. Новият

---

⁷ Виж повече на: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-data-strategy_en и <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022R0868>

подход изисква преминаване към следващото, по-високо ниво на повторно използване на резултатите от досегашните инициативи и създаването на нови условия както за намиране, достъпност, оперативна съвместимост и повторна употреба на данните (FAIR Data), така и за тяхната сигурност и надеждно съхранение във виртуалното пространство. Именно Акта установява условията за повторното използване в рамките на Съюза на някои категории данни, притежавани от организациите на общественния сектор.

Местните власти играят ключова роля в процеса на създаване, използване и съхранение на данни. Поради което е приоритетно в техните стратегии и програми за цифрова трансформация да бъдат заложи мерки и действия, свързани със създаване/събиране, съхранения, обработка и разпространение на достъпни и качествени данни, чиято крайна функция е те да бъдат използвани и повторно използвани от всички заинтересовани потребители. Ролята на гражданското общество, като основен субект на данните, е неизменна и това налага овластяването и равноправното участие на всички граждани и граждански организации в планирането и изпълнението на местите стратегии и програми за цифровизация.

II.5. Европейска цифрова идентичност⁸

Електронната идентификация е средството, чрез което гражданите могат да се идентифицират в цифровия свят и реално да реализират своите права и задължения по електронен път. Електронната идентификация предоставя свободата, при наличието на интернет свързаност, за активно участие в икономическия, социалния, културния, екологосъобразния, политическия и управленски живот независимо от времето и мястото, на което се намират гражданите.

На 3 юни 2021 г. Европейската комисия прие Препоръка, призоваваща държавите членки да работят за разработването на инструментариум, включващ техническа архитектура и референтна рамка, набор от стандарти, технически спецификации, набор от общи насоки и добри практики. Препоръката уточнява, че тези резултати ще послужат като основа за прилагането на предложението за Европейска рамка за цифрова идентичност, без процесът на разработване на инструментариума да пречи или да предreshава законодателния процес.

Европейската комисия изготви предложение за правен инструмент⁹, който да гарантира:

- достъп до надеждни решения за електронна самоличност с висока степен на сигурност;
- надеждни и сигурни решения за цифрова самоличност, на които публичните и частните услуги могат да разчитат;
- разширяване на възможностите на физическите и юридическите лица да използват решения за цифрова самоличност;

---

⁸ Виж повече на: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-digital-identity_en

⁹ Виж повече на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021PC0281>

- свързване на тези решения с разнообразни атрибути и възможности за целево споделяне на данни за самоличност, които са ограничени до необходимото за конкретната поискана услуга;
- приемане на квалифицирани удостоверителни услуги в ЕС и равни условия за тяхното предоставяне.

Предложението е в съответствие с приоритетите за цифровата трансформация, определени в стратегията „Изграждане на цифровото бъдеще на Европа“ и ще подпомогне постигането на целите, посочени в съобщението относно Цифровото десетилетие.

II.6. Цифров инвестиционен план за Европа¹⁰

Цифровите технологии се оказаха от съществено значение за обществото и гражданите по време на кризата COVID-19. За тях вече не може да се каже, че просто е „хубаво да ги имаш“.

Вследствие на пандемията много граждани, предприятия и институции от публичния сектор направиха огромен „цифров скок“ през последните няколко месеца. Само за няколко месеца се превърнахме в свидетели на глобална цифрова трансформация, която в противен случай щеше да отнеме години. И все пак, въпреки постепенното отваряне, на което сме свидетели в момента, икономическата ситуация остава тежка – Европа е в период на най-тежката си рецесия от десетилетия, а може би и от векове.

Днешните инвестиционни решения ще оформят Европа през следващите пет години и тяхната скорост е от съществено значение. Например, преди кризата знаехме, че 52% от работната сила трябва да бъде преквалифицирана през следващите пет години, поради цифровизацията. Сега изглежда, че това трябва да се случи през следващите 12 месеца, тъй като милиони останаха без работа.

Цифровият инвестиционен план за Европа е документ, представен от "DigitalEurope", който съдържа предложения за инвестиции в цифровите технологии в Европа. Предложенията включват инвестиции в дигитализацията на образованието, здравеопазването, транспорта и енергетиката, както и насърчаване на използването на изкуствен интелект и киберсигурност. Основната цел е да се ускори цифровата трансформация на Европа и да се постигне по-устойчив и конкурентоспособен цифров сектор. В документа се предлагат и конкретни мерки, които могат да бъдат предприети от държавите-членки и Европейския съюз, за да се постигне тази цел.

Европейските инвестиции трябва да бъдат насочени към разработването и внедряването на цифрови решения за всеки сектор, за да:

- се уверим, че разполагаме с необходимите данни и инфраструктурата за предотвратяване, проследяване и лечение на COVID-19 или други заболявания в бъдеще;
- да създадем и усъвършенстваме индустрията, така че тя да стане по-конкурентна, по-устойчива, по-зелена, по-иновативна и по-сигурна;

---

¹⁰ Виж повече на: DIGITALEUROPE_How-to-spend-it_A-digital-investment-plan-for-Europe.pdf (digital-europe-website-v1.s3.fr-par.scw.cloud)

- да ускорим цифровата трансформация на нашите обществени услуги;
- да намалим потреблението на енергия;
- да насърчим приобщаването и създаването на качествени, добре платени работни места в сектори, които имат жизнеспособно бъдеще;
- да се уверим, че всеки от нас има необходимите умения, за да си намери добра работа и да участва пълноценно в едно все по-дигитализирано общество;
- да интегрираме селските райони в цифровото приобщаващо общество;
- да защитим критичната цифрова инфраструктура от киберзаплахи;

Цифровият инвестиционен план за Европа предлага идеи за паневропейски проекти и инвестиции на държавите-членки. В него могат да бъдат открити различни видове проекти, които имат потенциала да изведат Европа напред и да ѝ помогнат в пътя към дигитализацията.

II.7. Европейски акт за дигитални услуги

В днешния цифрово насочен свят, където онлайн дейността е неотделима част от нашия ежедневен живот, Европейският акт за дигитални услуги (DSA) се настанява удобно като ключово законодателно предложение, представено от Европейската комисия. С този акт се цели не просто да се регулират, но и да се преформатират онлайн дейностите в Европейския съюз, създавайки по-безопасна и отговорна онлайн среда.

Европейският акт за дигитални услуги (DSA) е *законодателен акт*, предложен от Европейската комисия, който има за цел да регулира онлайн дейностите в Европейския съюз и да гарантира по-безопасна и отговорна онлайн среда. За първи път общ набор от правила за задълженията и отговорностите на посредниците в целия единен пазар ще отвори нови възможности за предоставяне на цифрови услуги в ЕС, като по този начин следва да се осигури високо ниво на защита за всички потребители, независимо къде живеят в Европейския съюз.¹¹

Актът засяга различни аспекти на дигиталните услуги, включително социалните мрежи, онлайн платформите за търговия и доставчиците на съдържание.

Някои от основните цели на акта са да се гарантира по-ефективна защита на потребителите в онлайн пространството, да се подобри отговорността на онлайн платформите за контрол на незаконното съдържание, да се регулират онлайн рекламите, да се защитят правата на потребителите в отношение на събирането и използването на техните лични данни и да се установи по-ефективна система за решаване на онлайн спорове.

Актът също така предвижда нова система за регулиране на онлайн услугите, която ще включва задължения за онлайн платформите да прилагат прозрачни правила за мониторинг на съдържанието и да осигурят по-голяма яснота относно алгоритмите, които използват. Освен това, актът предвижда създаването на нова европейска агенция, която да

---

¹¹ Виж повече на: The Digital Services Act: ensuring a safe and accountable online environment (europa.eu)

се занимава с надзора на онлайн платформите и да гарантира спазването на новите правила.

Европейският акт за дигитални услуги (DSA) засяга различни доставчици на услуги в онлайн средата, включително:

- Онлайн платформи за търговия – тези платформи предлагат услуги, свързани с продажба на стоки или услуги, като например онлайн магазини и пазарни места.
- Социални мрежи – тези услуги позволяват на потребителите да споделят информация, съдържание и комуникация с други потребители, като например Facebook, Twitter и Instagram.
- Доставчици на съдържание – тези доставчици предоставят онлайн съдържание, като например видео стрийминг услуги, онлайн игри и музикални платформи.
- Доставчици на хостинг услуги – като част от DSA, хостинг доставчиците са задължени да предприемат мерки за противодействие на незаконното съдържание и да гарантират по-безопасна онлайн среда за потребителите. Хостинг доставчиците трябва да следват определени правила, включително за прозрачността на услугите, защитата на потребителските данни и за предотвратяване на злоупотреби.
- Други онлайн услуги - като например онлайн платформи за резервации, онлайн медийни услуги и услуги за облачно съхранение на данни.

DSA се отнася за онлайн дейности, които са от значение за вътрешния пазар на Европейския съюз, независимо от това дали тези услуги са предоставени от доставчици в ЕС или извън него. Основната цел на DSA е да гарантира по-безопасна и отговорна онлайн среда за потребителите, независимо от това къде се предоставят тези услуги.¹²

DSA представлява нещо повече от обикновен законодателен документ – той е събитие, насочено към установяване на общи правила и задължения за посредниците в онлайн средата в целия Европейски съюз. Този новаторски подход отваря нови възможности за предоставяне на цифрови услуги и едновременно с това налага високи стандарти за защита на всички потребители в ЕС, независимо от техния регион на пребиваване.

По същество, Европейският акт за дигитални услуги (DSA) е изключително важна историческа стъпка към създаването на по-сигурна и отговорна онлайн среда в Европа, която осигурява високи стандарти за защита на всички потребители във възрастта на цифровото общество.

II.8. Европейска гражданска инициатива

Европейската гражданска инициатива (ЕГИ) се явява силен инструмент за гражданско участие и влияние в създаването на законодателство на Европейския съюз. Тази инициатива предоставя на гражданите на ЕС възможността да изразят своите

---

¹² Пак там

виждания и загриженост относено конкретни въпроси и по този начин да повлияят на дневния ред на ЕС.

Съгласно процедурата на ЕГИ, гражданите могат да съберат подписи от 1 милион души от различни държави членки на ЕС, което прави техния глас още по-силен и представителен. Преди да започнат такава инициатива, организаторите трябва да съставят група от поне седем граждани на ЕС, живеещи в поне седем различни държави от Съюза, което подчертава многообразието и широкия обхват на участниците.

След като бъде инициирана, ЕГИ представлява възможност за диалог между гражданите и Европейската комисия. Комисията, като институция, е задължена да разгледа предложението в срок от шест месеца и да предостави официален отговор, в който да обясни своите решения и действия въз основа на предложението.¹³

ЕГИ не само предоставя възможност за изразяване на гласа на гражданите, но и укрепва демократичния характер на Европейския съюз, като по този начин гарантира, че политиките на ЕС се формират с активното участие и принос на гражданите, чиято роля и влияние в областта на законодателството става все по-забележима.

II.9. План за действие в областта на цифровото образование (2021—2027 г.)¹⁴

Пандемията показва, че е от съществено значение да разполагаме със система за образование и обучение, която е подходяща за цифровата ера. Огромна е необходимостта от по-високи равнища на цифрови възможности в образованието и обучението. Коронавирусът доведе до увеличаване на редица съществуващи предизвикателства и неравенства между тези, които имат достъп до цифрови технологии и тези, които нямат, включително лицата в неравностойно положение. Пандемията разкри и редица предизвикателства за системите за образование и обучение, свързани с цифровия капацитет на институциите за образование и обучение, обучението на учителите и общите равнища на цифрови умения и компетентности. Ето защо предлаганите насоки за подобряване на дигитализацията са от жизненоважно значение за нашето бъдеще. В тази връзка, е необходимо да се насърчава развитието на основни цифрови умения и компетентности от ранна възраст, да се насърчава цифровата грамотност и справянето с дезинформацията, да се осигури компютърно образование и добро познаване и разбиране на технологиите с интензивно използване на данни, като например изкуствения интелект, да се развиват задълбочени цифрови умения, които осигуряват повече специалисти в областта на цифровите технологии и да се гарантира, че момичетата и младите жени са еднакво представени в обучението и работата в областта на цифровите технологии.

Планът за действие в областта на цифровото образование е обновена политическа инициатива на Европейския съюз, която има за цел да подпомогне държавите от Съюза в адаптирането на системите за образование и обучение към цифровата ера. Предлага се дългосрочна стратегическа визия за висококачествено, приобщаващо и достъпно европейско цифрово образование, като се разглеждат предизвикателствата и

¹³ Виж повече на: Европейска гражданска инициатива (europa.eu)

¹⁴ Виж повече на: План за действие в областта на цифровото образование (2021—2027 г.) | European Education Area (europa.eu)

възможностите на пандемията от COVID-19, която доведе до безпрецедентно използване на технологиите за целите образованието и обучението.

Планът се стреми към по-голямо сътрудничество на равнището на ЕС в областта на цифровото образование и подчертава значението на съвместната работа в различните сектори, за да се изведе образованието в ерата на цифровите технологии. Представят се възможности, включително за подобряване на качеството и количеството на обучението във връзка с цифровите технологии, подкрепя за цифровизацията на методите на преподаване и педагогиката и предоставяне на инфраструктура, необходима за приобщаващо и устойчиво дистанционно учене.

За постигането на тези цели планът за действие определя *две приоритетни области*:

- 1) **Насърчаване на развитието на високоефективна екосистема за цифрово образование**, включваща инфраструктура, свързаност и цифрово оборудване, ефективно планиране и развитие на цифровия капацитет, включително съвременни организационни способности, компетентни и уверени в областта на цифровите технологии учители и персонал за образование и обучение;
- 2) **Подобряване на цифровите умения и компетентности, необходими за цифровата трансформация**. За да се подобрят цифровите умения и компетентности, необходими за успешната цифрова трансформация, има няколко ключови аспекта, които трябва да бъдат взети предвид. Един от тях е насърчаването на основни цифрови умения и компетентности още от ранна възраст. Освен това, за да се противодейства на дезинформацията, е важно да се развива цифрова грамотност. Компютърното образование е също от решаващо значение, като се вземат предвид и нови технологии, като изкуственият интелект и интензивното използване на данни.

Задълбочените цифрови умения и компетентности също играят важна роля в този процес, тъй като те могат да доведат до повече квалифицирани специалисти в областта на цифровите технологии. И накрая, е необходимо да се гарантира, че момичетата и младите жени са еднакво представени в обучението и работата в областта на цифровите технологии.

През периода от юли до септември 2020 година, Европейската комисия стартира открита обществена консултация, която има за цел да събере мнения и опит от граждани, институции и организации от публичния и частния сектор, свързани с въздействието на COVID-19 върху образованието и обучението. Целта е да се изразят визии за бъдещето на цифровото образование в Европа, като се обсъдят възможностите и предизвикателствата на прехода към дистанционното и онлайн обучение. Консултацията подчертава някои интересни факти. От анкетираните, близо 60% не са използвали дистанционно и онлайн обучение преди кризата, но 95% от тях считат, че пандемията от COVID-19 представлява повратен момент за начина, по който технологиите се използват в образованието и

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

обучението. Респондентите посочват, че онлайн учебните ресурси и съдържанието трябва да бъдат по-интерактивни, лесни за използване и да не зависят от финансовите ресурси на даден град или община. Въпреки трудностите, над 60% от участниците заявяват, че са подобрили цифровите си умения по време на кризата, като повече от половината от анкетираните желаят да ги надградят. Общо над 2700 отговора от 60 държави и 127 представени документа консултацията помогнаха за събиране на информация за предложението на Комисията за обновен план за действие в областта на цифровото образование.

Ето защо, въз основа на направената консултация, Планът за цифрово образование за периода 2021-2027 г. включва действия за насърчаване на ефективната екосистема за цифрово образование и подобряване на цифровите умения и компетентности, необходими за цифровата трансформация. Някои от предложените действия са: стратегически диалог с държавите членки, препоръки за смесено обучение, европейска рамка за съдържание в областта на цифровото образование, свързаност и цифрово оборудване, актуализиране на Европейската рамка за цифрова компетентност, Европейски сертификат за цифрови умения и други. За да се подкрепят двете приоритетни области, Комисията ще създаде център за цифрово образование на равнището на ЕС.

II.10. ДОКЛАД относно гражданския диалог и гражданското участие в процеса на вземане на решения в ЕС¹⁵

Докладът относно гражданския диалог, приет от Европейския парламент през юни 2021 г., представлява изключително важна стъпка в подчертаването на ролята на гражданите и тяхното участие в процеса на вземане на решения в Европейския съюз. Този доклад се фокусира върху същността на демократичната легитимност на ЕС и взаимодействието между гражданите и институциите на Съюза. В него са представени конкретни предложения за подобряване на този важен аспект, включително създаването на национални и регионални центрове за граждански диалог, разширяването на участието на гражданите в процеса на вземане на решения и използването на цифрови технологии за улесняване на участието им.

Освен това, докладът настоява за по-голяма прозрачност и откритост в процеса на вземане на решения на европейско ниво. Този аспект включва широко разпространение на открити данни и публикуване на информация относно контактите и срещите между представителите на институциите на ЕС и гражданските групи.

В крайна сметка, докладът засилва правата на гражданите да бъдат информирани и да изразяват своите мнения и становища по въпросите, които ги засягат. Той настоява също така за защита от дискриминация и репресии, които биха могли да възникнат вследствие на упражняването на тези права на граждански диалог и участие в процеса на вземане на решения в рамките на ЕС.

II.11. Роля на Съвета на Европа

---

¹⁵ Виж повече на: ДОКЛАД относно гражданския диалог и гражданското участие в процеса на вземане на решения в ЕС | A9-0213/2021 | Европейски парламент (europa.eu)

За да разберем важните аспекти на цифровата трансформация в контекста на демокрацията и защитата на данните, трябва да обърнем внимание на работата на Съвета на Европа. Този орган разработва различни препоръки и насоки, които целят подобряване на аспектите на цифровия преход, свързани с демокрацията, сигурността и защитата на данните.

Съветът на Европа разглежда четири ключови области, които изглеждат от съществено значение във връзка с последиците от цифровия преход:

- **Цифрова демокрация**

Работата на Съвета на Европа в областта на цифровата демокрация е от съществено значение за разбирането и управлението на последиците от цифровата трансформация. Този орган играе важна роля като идентифицира възможностите и рисковете, които цифровите технологии представляват за демокрацията и управлението. Стойността на приноса на Съвета на Европа в тази област е подчертана от неговата уникална позиция като единствена международна организация, която е установила междуправителствени стандарти в областта на електронното гласуване.

- **Социални медии**

Във връзка с нарастващото значение на социалните медии и възникването на нови платформи и блогове, Съветът на Европа повдига въпроси, свързани с по-честото използване на „ботове“ и „тролове“, масовото разпространение на ненадеждна или фалшива информация, речта на омразата и безопасността на журналистите и ги определя като сериозна заплаха за обществения дискурс и функционирането на демокрацията и управленските структури в цифровата ера¹⁶.

- **Изкуствен интелект**

По отношение на изкуствения интелект Съветът на Европа предлага разработване на ефективни механизми за демократичен надзор относно неговото проектиране, разработване и внедряване, включително чрез независими, открити и приобщаващи дебати в полза на обществеността и изграждане на обществено доверие.

- **Управление на данните**

Във връзка с данните Съветът на Европа съветва публичните администрации да приемат „дигиталното управление“ като същинска философска концепция и да развият повече стратегии за пътя към промяната, основана на високи технологии. Публичният сектор следва да инвестира в повече компетенции на различни управленчески нива – технически компетенции, IT грамотност, което изисква готовност за подобряване на капацитета на служителите в държавната администрация. Посочва се необходимостта и от IT специалисти и консултанти, както и включването на частни компании, които да предоставят на държавния сектор подходящи бизнес модели за работата на администрацията.¹⁷

¹⁶ Виж повече на: 1680a3b9f9 (coe.int)

¹⁷ Пак там

В този контекст, Съветът на Европа се занимава с редица важни теми, които оказват влияние както върху обществения дискурс, така и върху функционирането на демокрацията и управленските структури в епохата на цифровите технологии.

II.12. Заключение

Разбирането и прилагането на европейските практики, стратегически документи, програми, нормативни рамки и декларации в областта на дигитализацията играят отличителна роля за местните общности като Видин. Тези европейски насоки и стандарти създават основата за разработване на местни стратегии за дигитален преход и активното участие на гражданите в този процес.

Като част от обширното европейско усилие за създаване на цифрово общество и подобряване на качеството на живот на гражданите, тези документи предоставят ценни насоки и ресурси за местните общности. Те могат да подпомогнат и на общините и районите на общини във Видин и извън него да адаптират собствените си стратегии и инициативи към съвременните изисквания на цифровия свят.

Освен това, тези европейски насоки и документи играят ключова роля в създаването на по-добра свързаност и сътрудничество между различните общности в Европа, като насърчават обмена на добри практики и опит в сферата на дигитализацията.

Именно поради тези причини разбирането и интегрирането на европейските практики и стратегии в местния контекст на област Видин, представлява съществена стъпка към успешната реализация на цифрови инициативи и участието на гражданите в този напредващ процес.

ГЛАВА ТРЕТА

ОПИСАНИЕ И СИСТЕМАТИЗИРАНЕ НА МЕЖДУНАРОДНИЯ ОПИТ И ДОБРИТЕ ПРАКТИКИ НА МЕСТНИТЕ ВЛАСТИ В ДРУГИ ЕВРОПЕЙСКИ ДЪРЖАВИ, НАСОЧИЛИ УСИЛИЯТА СИ КЪМ ЦИФРОВ ПРЕХОД

Както вече казахме, цифровото управление и внедряването на дигитални решения и иновации играят все по-съществена роля за устойчивото развитие на градовете в Европа. Вече повече от едно десетилетие много европейски градове са водещи в развитието на интелигентни и иновативни решения. Внедряването на такива решения се прави с цел превръщането им в по-устойчиви, по-добри, по-екологични и по-ефективни места за живеене. Все повече местни власти в Европа развиват широка визия за интелигентна общност. Цифровата промяна е част от тази визия. Тази промяна е свързана с прилагането на цифровите технологии във всички аспекти на човешкото общество. Градовете в Европа все по-често обединяват силата на технологиите за обработка на данни и силата на хората, което създава многобройни възможности, но и поставя нови предизвикателства, тъй като гражданите и публичните органи все повече се интересуват от въпросите, свързани с неприкосновеността на личния живот, сигурността и отчетността. Работейки както на ниво ЕС, така и по местни проекти и инициативи, много градски управи насърчават все повече многостепенното сътрудничество с гражданите и бизнеса по всички аспекти и предизвикателства на цифровизацията, като същевременно спомагат за опазването на околната среда.

Трета глава на настоящото ръководство представлява задълбочен анализ на международния опит и добрите практики, приложени от местни власти в различни европейски държави. В нея ще разгледаме успешния опит на избрани страни и европейски градове в създаването на модели за устойчива дигитална трансформация и взаимодействие с гражданите и бизнес сектора с цел изграждането на по-добро цифрово бъдеще. Тази част от нашето ръководство въвежда във вълнуващия свят на иновациите и сътрудничеството на местно ниво в областта на цифровата трансформация.

III.1. Европейски общински практики в прехода към цифрова трансформация – представяне на международния опит

Тази част от настоящото ръководство представя ценни примери за дигитални общини и „интелигентни“ градове в Европа. Подбраните и анализирани добри практики представляват инспирация за успешния преход към цифрова трансформация и могат да послужат като ценен урок за гражданските организации, бизнеса, общините и районите на общини от област Видин, насочени към развитие и модернизация.

III.1.1. Моленваард, Нидерландия¹⁸

Моленваард е нидерландска община, която се намира в Южна Холандия. Разположена е на площ от 126 кв. км и е с население 29 000 души. Общината е създадена на 1 януари 2013 г. след сливане на други три общини.

---

¹⁸ Виж повече на: Molenwaard: the world's first digital municipality | Joinup (europa.eu)

Общинските услуги в Моленваард, Нидерландия са изцяло дигитализирани. Физическо кметство не съществува, тъй като по оценка на общината то би струвало 15 млн. евро, при налични общо 3 млн. евро в бюджета. В резултат на това се създава виртуална община за гражданите и държавните служители на общината.

Процесът започва като експеримент. Първоначално се създава „нискобюджетно“ физическо кметство, в което общинските служители работят на гъвкаво работно време и във временно приспособени за целта сгради. След финализиране на цифровия проект се преминава към създаване на напълно дигитална община.

От 1 октомври 2014 г. Моленваард е първата община в Нидерландия без постоянно физическо седалище, като 80-90% от всички общински дейности се осъществяват чрез портала www.gemeentemolenwaard.nl. По други въпроси служителите на местната власт се срещат с гражданите на места, които те предпочитат. Това е възможно, тъй като общината предоставя само три услуги, които изискват визуална автентификация: паспорт, шофьорска книжка и лична карта.

Интернет порталът на общината е проектиран така, че да бъде изключително лесен за навигация и използване. Още с началната страница, всеки посетител може да посочи причината за посещението си, след което му се дава възможност за избор. Ако иска да осъществи среща, лицето може да посочи най-подходящото за него място. Например заявленията за издаване на паспорт се обработват на шест места в различни центрове в селата. За други услуги има по-широк избор от т.нар. „фронт офиси“ за гражданите.

По подобен начин общинските заседания също се провеждат на много места. Общинският съвет може да заседава например в старчески дом, в столова, в спортна зала или в предприятие. Често мястото се избира в зависимост от темата, която ще се обсъжда, така че вероятността заинтересованите граждани да присъстват на заседанието е също по-голяма. Същото се отнася и за общинските служители, които работят там, където им е най-удобно. Работното им време е гъвкаво, а самите те могат да избират къде да работят – в споделени пространства или у дома, или в кафенета – в зависимост от предпочитанията си.

Освен това общината е създала специализирана служба за доставки, за се подsigури безопасна доставка на личните или други документи на хората по домовете или на работните места.

Технологично решение

Моленваард използва облачни технологии на Microsoft – услугите *Office 365* и *Azure*. За комуникация с гражданите се използва Skype. Microsoft е избран, защото неговите услуги за изчисления в облак са по-евтини от тези на другите големи американски доставчици. Според общината Microsoft спазва по-добре стандартите на ЕС и гарантира, че данните на клиентите са адекватно защитени.

Основни резултати, ползи и въздействия

В случая на Моленваард цифровизацията означава прозрачност. Гражданите могат да следят напредъка на административните процеси много по-лесно, отколкото преди, но също така могат да се абонират за услуга за получаване на съобщения, която ги информира, когато се взимат решения, които ги пряко ги засягат. Много видове данни са публично

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

достъпни онлайн, включително досиета за териториално планиране. Гражданите могат също така да реагират по цифров път на решенията на съвета. В резултат на проекта се е повишило и качеството на общинското управление в Моленваард. Гражданите участват в по-голяма степен в процеса на вземане на общински решения и в тяхното изпълнение. Качеството на общинските услуги също изглежда се е повишило. Според университетски проучвания гражданите дават обща оценка 8 от 10 на общинските услуги, предоставяни от Моленваард – която е по-висока, отколкото преди цифровизацията. Специализираната услуга за доставка получава 9 от 10 точки.

Изграждането на цифровата община на Моленваард е струвало 3 млн. евро, като този разход е сравнително по-нисък, отколкото би струвала поддръжката на една сграда. Текущите разходи са само 5-10 % от разходите, които би имало едно физическо кметство. Въпреки това, целта на този проекта е да се подобри качеството на управлението и услугите, а не да се пестят пари.

През 2015 г. общината е номинирана за „Интелигентен град на годината“. По същото време Моленваард и нейният IT партньор OGD са номинирани от Microsoft за правителствен партньор на годината.

III.1.2. Осло, Норвегия

Осло е „интелигентен“ град, насочил усилията си към създаването на устойчива и екологична среда. Въпреки че устойчивите и интелигентните градове често си поставят сходни общи цели, самите те също понякога се различават. Един град може да бъде устойчив, без непременно да бъде интелигентен. В този случай Осло отговаря и на двете условия.

В общината са разположени над 650 000 светодиодни лампи, които са свързани с обработващи станции и които могат интелигентно да регулират количеството осветление в зависимост от текущите нужди.

Осло също така е поел ангажимент до 2025 г. всички превозни средства в града да са електрически. С 670 000 жители това е огромен ангажимент както към интелигентните технологии, така и към устойчивото развитие, но въпреки това в момента те са на път да постигнат тази цел.

Община Осло въвежда стимули за автомобили с нулеви емисии, включително безплатно паркиране, използване на автобусни ленти и по-ниски данъци и цени на пътните такси.

Общината усилено работи и за преодоляване на трафика. Освен че до 2025 г. ще въведат изцяло електрически превозни средства, в момента те наблюдават автомобилите с помощта на малки детектори за регистрационни номера, за да установят какъв е потокът на трафика в града и да разработят основан на данни начин за намаляване на задръстванията.

Велосипедни алеи¹⁹.

През 2015 г. Осло влезе в заглавията на световните вестници, тъй като стана първият европейски град, който обяви плановете си за цялостна и постоянна забрана на автомобилите в центъра на града до 2019 г. За да постигне това, общината заменя стотици места за паркиране с 60 километра нови и подобрени велосипедни алеи и площадки. Влизането и паркирането в и около центъра на Осло стават много по-скъпи в пиковите часове и изглежда, че това дава резултат: трафикът на пътници е намалал драстично, както и емисиите на парникови газове. Промените имат за цел да доведат до създаването на един наистина свободен от автомобили, ориентиран към хората град, с велосипедни и пешеходни алеи.

Що се отнася до планирането на велосипедните алеи, Осло може би е най-добрият пример в света. Работата за обособяване на „център без автомобили“ започва сериозно през лятото на 2017 г. Градската управа премахва местата за паркиране и на тяхно място засаждат сандъчета с цветя. Много от новите велосипедни алеи (макар и не всички) са съобразени със „Стандарта на Осло“ – рамка, създадена през 2016 г. за проектиране на велосипедна инфраструктура, така че да отговаря на целите на града и на нуждите на гражданите за безопасност. Ключовата разлика е в ширината: според националния стандарт велосипедната алея не може да бъде по-широка от 1,8 м., което може да изглежда много тясно на улици, пълни с автомобилен трафик. Новите стандарти на Осло позволяват ширината на алеите да се увеличи до 2,5 метра. Освен това те трябва да бъдат обозначени с подходящи знаци, боядисани в ярък контрастен цвят и, когато е възможно, напълно отделени от движението. Това е значително отклонение от националния стандарт, който е разработен предимно с оглед на магистралите, а не с оглед на удобството на гражданите.

Може да изглежда странно, че в Осло липсва културата на колоездене на някои от по-известните му северни съседи. Преди Втората световна война по улиците на града е имало много велосипеди, а следвоенните ограничения на търговията спомагат за намаляването на автомобилите в Норвегия като цяло. Но тези ограничения са отменени през 60-те години на миналия век, когато край норвежките брегове е открит петрол. Оттогава страната се превръща в една от най-богатите в света и с едни от най-високите нива на собствени автомобили в Европа. С навлизането на автомобила велосипедът до голяма степен е изоставен. Независимо че управниците на Осло предвиждат общоградски велосипедни мрежи още през 50-те години на миналия век, те така и не се реализират. Дори след като през 2010 г. общината създава специален офис за велосипеди, от него не излиза почти нищо: от 2005 г. до 2015 г. са изградени само по 1,5 км велосипедни алеи годишно. Сега Осло има за цел да увеличи този процент до десет пъти, главно като премахне автомобилите от тези части на града, където движението с велосипед е най-добре пригодно.

В допълнение към натиска на населението, екологичните съображения също са причина за новия ангажимент на общината към велосипедите. В Норвегия, дори с многобройните си девствените си фиорди и гори, включително гъстите борови гори в Осло,

---

¹⁹Виж повече на: Oslo Bans Cars, Builds a Bike Lane Haven - Bloomberg

качеството на въздуха в градовете може да бъде много лошо, поради зимните температурни инверсии. По данни на Норвежкия институт за обществено здраве замърсяването на въздуха е причина за 185 случая на преждевременна смърт всяка година само в Осло. Транспортът е отговорен за повече от 60 % от емисиите на парникови газове в града. Замяната на автомобилите с велосипеди би помогнало за подобряването на този проблем не само там, но и в други градове. Ето защо Норвегия полага усилия на национално ниво да намали използването на автомобили и потреблението на изкопаеми горива, като предлага огромни стимули за собствениците на електромобили и инвестира близо 1 млрд. долара във велосипедни мрежи в цялата страна.

Граждани и дигитални услуги²⁰

Община Осло си поставя за цел да осигури по-добри цифрови услуги за гражданите, като например услуги по домовете (грижа за деца и възрастни). Услугите имат за цел да добавят стойност както за гражданите, така и за общинските служители, най-вече като предоставят на потребителите възможности за по-качествени медицински преглед от една страна, но и да полагат като цяло грижа за здравето, от друга. Поради това общината сключва договор с IT компанията *Tieto* за разработване на нови цифрови услуги за гражданите. Договорът е и първата стъпка към създаването на платформа, която предоставя повече услуги в областта на социалното осигуряване.

Няколко норвежки общини в партньорство с Норвежката асоциация на местните и регионалните власти и Норвежката дирекция за електронно здравеопазване финансират и изпълняват след това национален пилотен проект за оценка на нуждите, възможните решения и ползите, свързани с разработването на цифрови услуги за гражданите – направена е оценка на услугите на обществените здравни центрове, училищните здравни услуги и общинските услуги за предоставяне на грижи и специализирана подкрепа от страна на медицински работници. Въз основа на резултатите от пилотния проект са избрани няколко цифрови услуги за гражданите, като критерият за избор е очакваният обхват на услугите, потенциалните ползи за потребителите и ефективността на услугите. Услугите, които са избрани са: възможност за онлайн комуникация с гражданите, осигуряване на медицински преглед при предварително договорени посещения на място, отмяна или уведомяване за извършени посещения.

Осло непрекъснато разширява усилията си в предоставянето на цифрови услуги за гражданите. Целта е потребителите да получат по-добри възможности за цифрова комуникация и улеснен достъп както до личните си данни, така и до обществена информация, което от своя страна е предпоставка за подобряване на употребата на услугите, предоставяни от общината. В същото време общинските служители по-добре организират работния си ден, като използват цифрови канали, а не разговори по телефона, и при по-голяма сигурност в предоставянето на информация.

Понастоящем повече от 22 000 служители на град Осло използват цифровите решения за социално осигуряване от компанията *Tieto*, тъй като нуждата от допълнителни

---

²⁰ Виж повече на: Digitalisation World

цифрови услуги за гражданите в полза на здравеопазването и социалните грижи е по-голяма.

При продължаващото разработване на цифрови услуги община Осло набляга на добрия диалог с доставчиците, тъй като интеграцията със специализираните системи е от ключово значение за осигуряване на качествена повторна употреба на компонентите и за създаване на стандартизирани модели за нови услуги.

Горепосочените услуги се разработват в рамките на проекта „*Цифрови услуги за гражданите – здравеопазване*“. Това е национален проект, в който участващите общини проектират, разработват, тестват и пилотират решения, които ще се използват от гражданите и служителите във всички общини в страната. Общата цел на проекта е да се създадат цифрови услуги както за гражданите, свързани с услуги по домовете, така и национална платформа, която може да се използва от всички общини в Норвегия.

IT решения:

- **Цифров идентификатор:** с електронна идентификация (eID) всеки норвежец може да влиза и използва услуги с високи стандарти за сигурност, като например онлайн банкиране или здравни брошури. Електронната идентификация може да се използва за плащания онлайн, подписване на договори, изпращане и получаване на съобщения от личния лекар, подаване на данъчни декларации, изпращане на заявления и получаване на съобщения и документи от публични институции. Използва се също така, за да се влезе в страници за обслужване на клиенти, например за услуги, предоставяни от застрахователни компании, доставчици на мобилни телефонни услуги или лични страници²¹. Накратко, eID се използва на различни места за достъп или за предоставяне на лична информация по цифров път.
- **BankID:** BankID (включително BankID за мобилни устройства) е най-често използваната електронна идентификация в Норвегия, тъй като е част от предлаганите услуги във всички норвежки банки. Тя е с най-високо ниво на сигурност (ниво 4) и дава достъп до всички защитени услуги, които изискват eID. BankID се получава веднага след като гражданите получат достъп до тяхната онлайн банка.
- **MinID:** Осигурява достъп до онлайн обществени услуги при значително ниво на сигурност (ниво 3).
- **Електронни пощенски кутии:** Всички публични агенции имат възможност да общуват с гражданите по цифров път, чрез създадени за целта електронни пощенски кутии, а не чрез стандартните услуги по пощата. За да получат право да използват електронна пощенска кутия, гражданите първо трябва да си създадат електронна идентификация.
- **Digipost или eVoks:** Електронната пощенска кутия се предлага от двама частни доставчици. По същество това са защитени пощенски кутии, които позволяват на

---

²¹ Виж повече на: www.oslo.kommune.no

гражданите да изпращат и получават съобщения и документи от публични и частни доставчици на услуги, които изискват или обработват поверителна информация, като например застрахователни компании, Норвежката администрация по труда и социалните грижи (NAV), Норвежкия държавен фонд за кредити за образование (Lånekassen) и компании, които извършват кредитни проверки. В тези пощенски кутии гражданите получават годишни отчети и друга информация. Чрез тях могат да се подписват и документи по електронен път.

- *Altinn*: Altinn е платформата за всички официални документи и въпроси, свързани с данъчното облагане и личната информация. Altinn се използва предимно за достъп до данъчната информация или за финансова отчетност на фирмите.
- *HelseNorge*: HelseNorge е портал за медицинска информация на гражданите. Тази информация се счита за особено чувствителна. Ето защо, за да получи достъп до HelseNorge, всеки гражданин трябва да разполага с eID, което е с най-високо ниво на сигурност (в този случай не може да се използва MinID). Порталът позволява да се изпращат и получават съобщения, рецепти и други документи, свързани с личното здраве. Това е и мястото, където всеки се регистрира при общопрактикуващия си лекар (fastlege).
- *Моят данък (Min skatt) в Skatteetaten*: В тази система се съдържа цялата информация за данъчното облагане на потребителите.
- *Община Осло (Oslo kommune)*: Тази страница предоставя достъп до общинските услуги, както и възможност за комуникация между гражданите и общината.
- *Nettvett*: Nettvett е нова норвежка дума, която в превод на български означава „интернет чувство“ или „интернет интелигентност“. Може да се сравни с това да си „Street smart“. Nettvett.no е официален уебсайт, посветен на информационната сигурност и безопасното използване на интернет и социалните медии.

III.1.3. Цюрих, Швейцария

Община Цюрих е друг пример за интелигентен град в Европа. Инфраструктурата, транспортната система и цифровите информационни табла на открито играят ключова роля в трансформацията на Цюрих в такъв. Поставянето на сензори за улично осветление, интелигентни лампи и развитата обществена транспортна система допринасят не само за ефективното управление на града, но и за спестяване на енергия и подобряване на гражданския комфорт. Тези иновации не само опростяват ежедневието, но и допринасят за по-голямата ангажираност на гражданите и местния бизнес в активното сътрудничество, което прави Цюрих по-привлекателен за живеене и работа.

Инфраструктура

Превръщането на Цюрих в интелигентен град започва с поставянето на сензори за улично осветление, които увеличават или намаляват яркостта в зависимост от нивото на трафика, благодарение на което Цюрих успява да спести до 70 % от електроенергията. В

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

допълнение са инсталирани още интелигентни лампи с допълнителни функции – например за събиране на данни за околната среда и обществен WiFi.

Транспорт

Обществената транспортна система на града е на световно ниво, което се вижда и от използваното мобилно приложение *Zürimobil*, предоставящо информация за трафика в реално време и алтернативни методи за придвижване. Градът разполага с интегрирана в системата на обществения транспорт услуга по заявка, наречена *Pikmi*. Чрез нея могат да се резервират превозни средства с помощта на смартфон, а в случай че желаните дестинации на потребителите са сходни, те имат възможност да наемат едно и също превозно средство.

Цифрови информационни табла на открито²²

За популяризиране на обществени събития градът използва цифрови информационни табла на открито, които имат смисъл за общините и техните граждани. Тъй като дейностите на една община са доста динамични, информирането на гражданите с банери и плакати е неефективна задача. Това е така, защото хората трябва да застанат близо до плаката, за да го видят. Освен това тази практика не е екологична. За да се популяризира едно събитие или услуга с плакати е необходимо те да се разпечатат в голям тираж, за да достигнат до повече хора. Това означава по-високи разходи и използване на повече хартия за отпечатването. Още по-трудната задача идва с това, че плакатите трябва да се свалят след приключване на мероприятиято и да се заменят с нови, което изисква допълнително време и средства. Ето защо са поставени функционални цифрови екрани, които се управляват от контролен център и могат да се използват навсякъде в града по екологичен начин. Освен това от тях се ползват и маркетинговите екипи на местни предприятия, на които им е дадена възможност да пренасят съдържание като външна реклама с едно кликане. Това спестява време, пари, разходи за материали и труд и улеснява работата на тези екипи. Жителите на града са основните ползватели на тези иновации.

Цифровите информационни табла могат да подобрят трафика и пътуването в интелигентните градове. Чрез използването на технологии за интелигентни градове, гарите и автобусните спирки показват текущото местоположение на автобусите и влаковете. Това успокоява разочарованието от нежеланото чакане.

Тези табла повишават също ефективността на службите за спешна помощ, които са важни за безопасността на градовете. Въвеждането на интелигентни технологии улеснява работата на службите за спешна помощ, тъй като предупрежденията достигат по-бързо до населението и се реагира на тях. Цифровите информационни табла могат да се използват за предупреждение и защита на жителите при различни извънредни ситуации.

За повишаване на осведомеността е важно кампаниите да се провеждат по цифров път във всяка община. Независимо дали става въпрос за домашно насилие, здраве

---

²² Виж повече на: Die Bevölkerung in Echtzeit informieren | Inputech AG | Marktführer für digitale Kommunikationslösungen

(разпоредби на FOPH) или сигурност (полицейски доклади), с помощта на цифровите табла може да се достигне до правилната целева група с минимални усилия. Разпространяването на информация с помощта на цифрови табла може да достигне бързо до всеки гражданин. Освен това с тях може да се представи важна информация като работно време, процедури за здравето, хигиенни изисквания и др.

Ползи за местния бизнес

Градските екрани могат да бъдат оборудвани интерактивно и да достигнат до голяма аудитория. Ето защо рекламодателите, предприемачите и търговските марки могат да ги използват, за да рекламират своите продукти и услуги. Решенията за цифрови информационни табла позволяват на множество рекламодатели да използват едно и също дигитално пространство. По този начин общината може да намали общия брой на аналоговите билбордове и да модернизира външния си вид. Това е още един огромен източник на приходи за общината.

Гъвкавост на информацията и рекламата

Съдържанието на цифровите екрани може лесно да се контролира и променя отвсякъде. В зависимост от инсталацията и изборния софтуер графиките могат да се актуализират и променят толкова често, колкото е необходимо. Това е особено полезно по време на празниците и в час пик, предимно за фирми, които реализират светкавични продажби в определени часове. Не изисква никаква техническа подготовка.

По-голяма ангажираност с гражданите

Съвременните граждани очакват устойчиви и удобни за ползване цифрови услуги. Модерните уебсайтове, мобилните приложения, външните цифрови табла и порталите за самообслужване са се превърнали в стандарт в много житейски области, а гражданите не очакват нищо по-малко от това. Ето защо разширяването на градските цифрови услуги превръща Цюрих в интелигентен град и по-привлекателно място за живеене за жителите и насърчава свързването на гражданите в мрежа.

III.1.4. Виена, Австрия

Виена е световен пионер в областта на интелигентните градове. Общината има ясна стратегия, в която идеите и приноса на местните хора и иновативните импулси на бизнеса, технологиите и изследователските общности се обединяват в името на обща цел. *Smart City Wien* има за цел да се превърне в „столицата на цифровизацията“ в Европа. Стратегията предвижда нови технологии и е насочена към внедряване на иновации, които представляват ценна възможност за предоставяне на услуги на всички жители, като същевременно помагат за опазване на околната среда и климата. Поради тази причина Виена възприема далновиден подход към развитието и модернизирането на градската инфраструктура. В допълнение към това общината внедрява постепенно все повече интелигентни, достъпни и евтини решения, които улесняват живота на всички жители на града. Фокусът на Виена е винаги върху хората и техните нужди.

Иновативни проекти на община Виена

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

- 1) *Smart City Wien* (FIWARE & LEGO® компоненти) е проект, представен за пръв път по време на „Дигиталните дни“ във Виена през 2019 г. Проектът представлява физически модел на интелигентния и цифров град Виена, който е изграден от тухлички LEGO®. Сградата на кметството на града, гигантското виенско колело, градската велосипедна станция и метрото са „конструирани“ от *LuxActive* и допълнени с обекти, изградени с тухлички LEGO: MA 48 за управление на отпадъците, почистване на улиците и автомобилния парк и B&F Wien – Bestattung und Friedhöfe GmbH. Община Виена, както и други градове, използват *FIWARE* като платформа за градски данни във връзка с проектите си за създаване на интелигентни градове. *FIWARE World Lego City* представлява модел на различни райони на града и техните взаимодействия, с ясен акцент върху интелигентния град, мобилността и енергията. По този начин проектът демонстрира предимствата и постиженията на общността на *FIWARE* във времето, както и тяхната свързаност и интегрираност.
- 2) *Culture Token*: Culture Token е пилотен проект за научно наблюдение и оценка. Представлява „геймификация“ или мобилно приложение, което позволява на посетителите да разглеждат виртуално различни културни забележителности на града, като по този начин насърчава хората да допринесат за намаляването на емисиите на CO₂, докато се наслаждават на изкуството и културата онлайн. Благодарение на него гражданите трупат дигитални кредити, които могат да се използват за безплатно посещение на различни обекти за изкуство и култура. Това е пилотна инициатива, която цели увеличаване на присъствието на изкуството и културата в ежедневието на хората.
- 3) *WienBot* (ИИ²³ срещу дезинформацията): По време на пандемията COVID 19 *WienBot* (чатбот за комуникация при кризи) се превръща във важен информационен канал за кризисна комуникация. Чрез използването на изкуствен интелект и интерфейси към публични централни източници на данни се гарантира получаването на актуализирана и проверена информация. По време на локдауна всеки ден *WienBot* автоматично отговаря на хиляди въпроси относно текущата ситуация с коронавируса. Отговорите, предоставяни от чатбота са съобразени с конкретната ситуация на търсещите: по този начин на гражданите се спестява дългото търсене в интернет, като се гарантира актуална и проверена информация. Във *WienBot* са интегрирани няколко хиляди въпроса и отговора, както и научни термини по темата за вируса. Съществено затруднение при неговата разработка специалистите срещат при представянето на тази сложна тема по кратък и опростен начин. Освен това всички ефекти от локдауна също е трябвало да бъдат включени във вече съществуващи отговори и то в много кратък срок. По време на пандемията информацията (например от източници като AGES – Австрийската агенция за здравеопазване и безопасност на храните) се актуализира непрекъснато чрез интерфейси към публични бази

---

²³ Изкуствен интелект

данни, а отговорите се приоритизират автоматично според тяхната значимост и спешност. На въпроси от граждани, свързани с ограниченото работно време, предоставяне на актуални указания, информация за защитни мерки или помощ при COVID-19 се отговаря „по-бързо от Google“, тъй като *WienBot* не предоставя списък с връзки, а кратки и точни отговори. *WienBot* спестява време за търсене на правилния отговор и същевременно облекчава ограничените ресурси на обществените здравни служби и горещите линии. Рекламната кампания на *WienBot* включва поставянето на интерактивен банер във водещи австрийски онлайн медии. По-късно *WienBot* се преименува в *Corona-Bot*, тъй като по време на криза има повишена нужда от информация сред населението. От своя страна обществените служби преминават през особено тежко изпитание с началото на пандемията COVID-19 и са изправени пред предизвикателството да координират и предават ежедневно актуална информация за ситуацията по отношение на защитните мерки и инструкциите към гражданите. *Corona-Bot* е създаден с цел да се намали тежестта върху кол центрове и службите за здравни консултации и да се предоставят на гражданите целенасочени и бързи отговори на техните въпроси.

- 4) *Виена отгоре*: община Виена стартира нова уеб услуга с 288 въздушни снимки с висока резолюция, представящи различни части от града. 3D снимките представят забележителности, атракции, характерни жилищни комплекси, стари и нови квартали, както и зони за градско развитие, заснети през последните две години. Първоначално те са направени по поръчка на Департамента за градско развитие и планиране (MA18) на градската администрация на Виена във връзка с градската планировка. Впоследствие онлайн екипът на службата за медии и комуникации на град Виена (MA53) разработва нова уеб услуга, след като прави снимките достъпни за широката общественост, откривайки нови перспективи за всички заинтересовани. Уеб услугата съдържа снимки, които предлагат уникално преживяване за всички, които искат да видят Виена отгоре. Ако някой иска да разгледа града, може да увеличи мащаба на кметството или историческия център на града, ключови обекти като жилищния комплекс *Alt-Erlaa* или нови строежи – това може да се направи по всяко време и от всяка точка на света. Интернет услугата е достъпна и на английски език, и предлага функция за търсене по ключови думи и преглед на снимките по общински райони. Снимките с висока резолюция могат да се изтеглят безплатно, а съдържанието е предварително проверено за проблеми, свързани със защитата на данните. Журналистите могат да използват снимките с отбелязване на авторските права на първоначалния собственик.
- 5) *Харта на отворените данни*: Община Виена създава „Харта на отворените данни“ в партньорство с международна мрежа, в която са включени общо 70 държави, региони и градове. Данните представляват стабилно и дълготрайно ядро на управлението на информацията в град Виена, като цифровото IQ на

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

града се увеличава чрез данните. Те формират основата на информацията и знанието и са важен производствен фактор за един „умен, интелигентен и цифров“ град. Условие това да се случи е наличието на „стратегия за отлично качество на данните“, която включва всички необходими мерки за своевременно предоставяне на надеждни данни с необходимото качество, като нейната визия е, че град Виена ще се превърне в „отличник“ по отношение на данните. Водещият принцип – „отворени по подразбиране“, е от съществено значение за достъпа до публичните данни на Виена: градската администрация отваря публично класифицирани данни, документи и услуги в машинно четим вид и безплатно.

6) *Стратегия за върхови постижения – CData в град Виена:* Стратегията за върхови постижения в областта на данните се основава на три основни стълба:

- ✓ Управлението на данните трябва да се случва чрез ясни правила, организация и работни процеси, но преди всичко с помощта на *ангажираните граждани* – както на професионално, така и на техническо ниво.
- ✓ Управлението на качеството на данните се отнася до всички ориентирани към качеството организационни, методически, концептуални и технически мерки за контрол и управление на данните в смисъла на активи.
- ✓ Община Виена разполага с модерна и всеобхватна система за управление на данни. Това е залегнало като основен принцип в стратегията за ИКТ на град Виена.

7) *Подготовка за бъдещето чрез дигитално обучение:* Днешните деца и тийнейджъри се нуждаят от цифрова грамотност, за да се подготвят за предизвикателствата на бъдещия си професионален и личен живот. Следователно те трябва да бъдат обучавани на цифрови умения, както и да развиват критично мислене по отношение на взаимодействието си с цифровите медии. С оглед на това Виена инвестира 40 млн. евро в проекта „Цифрово училище“, за да проправи пътя към цифровата класна стая на бъдещето. Проектът ще обхване над 51 хил. ученици и повече от 4500 учители в около 150 начални и средни училища в града.

Безжични училища: През лятото на 2019 г. общината започва работата по разширяването и оптимизирането на общоградската училищна WiFi мрежа. WiFi покритието вече е стандартно в новите училища и в техните клонове в целия град. Общината полага големи усилия за разгръщане на безпроблемно WiFi покритие във всички професионални училища, основни училища и гимназии в града до 2022 г. Към края на 2020 г. 64 обекта са напълно оборудвани. 51 000 ученици се възползват от предимствата на високоскоростната училищна WiFi мрежа в града. С тази инвестиция се насърчава цифровата грамотност на всеки един ученик. Инфраструктурата за WiFi се инсталира от Wien Energie – енергиен и телекомуникационен доставчик на град Виена, като оптичната кабелна мрежа за училищата във Виена вече е изградена. Мрежата е оборудвана с 29000

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

комутиционни порта, осигуряващи безжичен високоскоростен достъп до интернет.

Цифрови инструменти: Към лятото на 2020 г. община Виена вече разполага с 5000 лаптопа за началните и средните училища във Виена, като почти всички от тях вече се използват – или от учениците, които могат да ги заемат за домашна употреба или за цифрово обучение на територията на училището. Освен въвеждането на необходимата инфраструктура и осигуряването на подходящо обучение за учителите, фокусът е насочен и към установяването на определени стандарти, чрез създаване на индивидуални служебни имейли за учителите и лицензи за Office 365 за всички училища на град Виена. Проектът „Цифрово училище“ е част от цялостната стратегия за цифровизация на Виена, иницирана от кмета на града.

- 8) *Модел за прилагане на отворено управление:* В самото начало на инициативата за отворени правителствени данни Виена и Центърът за изследване на публичната администрация (KDZ), разработват съвместно модел на процеса на отвореното управление. Моделът предоставя възможност на по-широката общественост да споделя онлайн констатации и предложения. Моделът е публикуван на интернет страницата www.kdz.or.at/de/open-government-vorgehensmodell и се използва от други публични власти както в страната, така и в чужбина, като съществен елемент на техните инициативи за открито управление. Към момента има над 8000 изтегляния. Версия 2.0 е актуализирана с преработена версия 2.5 за обществено обсъждане, а сега е публикувана версия 3.0 на немски и английски език.

Цели: Тъй като съществуват редица публикации за отворено управление на английски и немски език, моделът насочва към въпроса „Как публичните администрации могат да управляват прилагането на отворено управление?“ Следователно целта е да се разработят практически препоръки, насочени към администрацията.

III.1.5. Естония – едно от най-напредналите дигитални общества в света.²⁴

Докато някои страни продават илюзията за превъзходство и напредък, други по-малки държави предпочитат да демонстрират, вместо да разказват. Естония е една от тези, които демонстрират. Тя е известна като едно от най-напредналите цифрови общества в света.

Защо?

Може би едно от най-привлекателните неща в столицата Талин е, че както всеки сам може да се убеди, напредналата инфраструктура съжителства със средновековната архитектура и традиции на Стария град.

---

²⁴ Виж повече на: e-Estonia: The World's Most Advanced Digital Society (interestingengineering.com)

Предизвикателство пред Естония е било да изгради напълно функционираща е-държава от нулата. Създаването на електронна Естония превърна държавата в едно общество с повече прозрачност, доверие и ефективност.

Естонското правителство вярва и демонстрира, че разработването на електронни решения не е просто въпрос на прибавяне на още един цифров слой, а по-скоро цялостна трансформация.

Пътната карта на днешното цифрово общество започва да се реализира още през 1994 г., а през последните 26 години Естония не е спирала да въвежда иновации и да използва най-съвременни технологии, за да изгради своето амбициозно бъдеще.

Началото: Проект за принципите на естонската информационна политика

През 1994 г. е разработен първият проект за *принципите на естонската информационна политика*. Стратегическият план за развитие на информационните технологии е ратифициран от естонския парламент четири години по-късно. Установено е, че информационните технологии (ИТ) са от съществено значение за решаване на предизвикателствата, пред които е изправено обществото, поради политически неспокойните времена. В резултат на това един процент от БВП е заделен като стабилно държавно финансиране за ИТ.

Старт на инициативата Tiger Leap

През 1996 г. стартира инициативата *Tiger Leap* за развитие на ИТ инфраструктурата в цялата страна. Задачата е била да се актуализира местната ИТ инфраструктура и да се начертаят компютърни умения, които следва да се преподават от училищата. В резултат на тази инициатива 90 % от населението започва да използва редовно интернет, а Естония заема първо място в индекса за цифрово развитие.

Първата услуга за електронно банкиране

През 1996 г. естонските частни банки разработват първите решения за онлайн банкиране. Ниската гъстота на населението е предизвикателство, което означава високи разходи за изграждане на национална мрежа от банкови клонове. Днес именно това ранно разработване на висококачествени услуги за електронно банкиране насърчава хората да влизат в интернет, да гласуват правителствени електронни решения и да използват електронна идентификация.

Заседание на електронния кабинет

През 2000 г. са въведени база данни и програма за онлайн излъчване на живо на процесите за вземане на правителствени решения. Предизвикателството е да се намали правителствената бюрокрация, като електронните решения е трябвало да се превърнат в част от процеса на вземане на решения. В резултат на това средната продължителност на заседанията на кабинета на естонското правителство е намалена от 4-5 часа на едва 30 минути.

Електронен данъчен съвет

През 2000 г. Естония създава онлайн данъчна декларация. Целта по това време е да се увеличат максимално държавните данъчни приходи, за да се подкрепят нарастващите нужди на развиващото се общество. Днес, 20 години по-късно, декларирането на данъци

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

онлайн отнема около три минути, като 98% от населението в Естония декларира доходите си по електронен път.

m-Parking

Още през 2000 г. е създадена и системата, която позволява на шофьорите да плащат за паркиране в града чрез мобилен телефон. Иновативната система *m-Parking* има за цел да управлява нарастващия трафик в гъстонаселените градски райони, чрез създаване на модерна евтина инфраструктура за паркиране. Днес 90 % от таксите за паркиране се заплащат чрез мобилни телефони. Естонското решение за *m-Parking* впоследствие е възприето и в други държави по света.

X-Road

През 2001 г. Естония разработва модел за обмен на данни за регистри и информационни системи. Тъй като тогава ресурсите за създаване на национална интеграционна платформа и за обмен на данни са били ограничени, а освен това е имало изтичане на публични данни от съществуващи незащитени бази данни, създаването на този модел определено е било голямо предизвикателство в началото. С упорита работа и постоянство X-Road се превръща в гръбнака на e-Estonia, като позволява на информационните системи на публичния и частния сектор в страната да се свържат и да работят в пълна хармония. Днес 99 % от всички обществени услуги в Естония са достъпни онлайн 24 часа в денонощието, 7 дни в седмицата.

Електронна идентификация и цифров подпис

През 2002 г. логическата следваща стъпка е била да се създаде система за цифрова идентификация, базирана на задължителната лична карта. С това се е очаквало да се позволи на гражданите да идентифицират по сигурен начин местоживеенето си, използвайки публични и частни електронни услуги. Броят на гражданите на Естония, използващи смарт идентификация, се е увеличил от 140276 през 2017 г. на 463559 през 2019 г. Електронната лична карта се използва за достъп до 99 % от държавните услуги, които са онлайн, и до 2773 услуги, които могат да се използват в X-Road. Цифровите подписи спестяват 2% от БВП годишно.

Гласуване по системата i-Voting

През 2005 г. Естония е първата държава в света, която въвежда онлайн гласуване с цел да увеличи максимално достъпа до местните и общите избори. Целта е била да се преодолеят политически неспокойните времена, като се утвърди ролята на ИТ като съществена за решаване на предизвикателствата, пред които е изправено обществото. Днес една трета от гласовете по време на парламентарните избори се подават онлайн; гласува се от над 110 държави, в които естонските граждани живеят или са на посещение по време на изборите.

Киберсигурност

През 2007 г. Естония съсредоточава всичките си усилия върху повишаване на информационната сигурност. Това се случва след като през април 2007 г. Естония е засегната от най-голямата организирана кибератака срещу една държава. Било е необходимо международно сътрудничество, за да се овладее тази нова заплаха. В резултат

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

на усилията на страната в областта на киберсигурността Естония се превръща в една от водещите държави в тази област. В Талин се намират както Центърът за върхови постижения на НАТО за съвместна киберзащита, така и Агенцията на ЕС за информационни технологии.

Блокчейн технология

През 2008 г. естонски програмисти разработват мащабната блокчейн технология KSI, чиято цел е да намали заплахите от манипулирането на данни от вътрешни лица в регистрите на Естония. Тази разработка е създадена след кибератаките през 2007 г. В резултат на тази инициатива Естония се превръща в пионер в блокчейн технологията. Няколко правителствени регистъра използват блокчейн на KSI.

Електронно здравеопазване

През 2008 г. Естония създаде общонационална система, която обединява данни, предоставени от доставчиците на здравни услуги в страната. Това е направено с цел да се подобри качеството и ефективността на здравните грижи, предоставяни в рамките на общественото здравно осигуряване. Електронното здравно досие (ЕЗД) включва изчерпателен профил на всеки пациент. По този начин се намалява бюрокрацията и се предоставя достъп до чувствителна по онова време информация в спешни ситуации; следователно, спасява и много животи.

Електронна рецепта

През 2010 г., в допълнение към системата за електронно здравеопазване, Естония създава централизирана електронна система за издаване и обработка на медицински рецепти. Системата за електронна рецепта има за цел да сведе до минимум хартиената документация за предписване и отпускане на медицински лекарства. Днес 99 % от медицинските рецепти в Естония се обработват онлайн.

Зелена книга за обществените услуги

2013 г. е годината, в която се очертават предизвикателствата и решенията за развитие на държавните електронни услуги. Целта е била да се отстранят недостатъците на електронното управление към онзи момент, за да се гарантира неговата устойчивост и бъдещо развитие. В резултат на това се постига по-добро разбиране на обществените потребности и ясно дефиниране на целите и принципите за развитие на електронните услуги.

Електронен портал на пътната администрация

През 2014 г. се създава онлайн услуга на принципа „едно гише“ за водачите и собствениците на превозни средства. Услугата е създадена с цел опростяване и намаляване на разходите за предоставяне на услуги от страна на Пътната администрация. Днес електронният портал предоставя услуги шест пъти по-бързо и с 20 % по-евтино, и увеличава прозрачността.

Електронно гражданство

2014 г. е годината, в която Естония създава първото в света цифрово общество без граници, към което може да се присъедини всеки гражданин на света. Това е същинска

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

иновация, демонстрираща ползите, които едно цифрово общество може да донесе не само на Естония, но и на всеки гражданин по света.

Електронното гражданство е начин за намиране на иновативни пътища за привличане на международни компании и таланти в Естония. Електронното гражданство е първата цифрова нация за граждани на света. Броят на електронните граждани и техните предприятия непрекъснато се увеличава.

Първото в света посолство за данни

През 2015 г. Естония създава първото в света посолство за данни извън границите си. Целта е да се гарантира цифровата приемственост на Естония и нейната държавност при по-лоши сценарии, като например критични системни сривове или външни заплахи. Естония е първата държава в този облак. Чувствителните бази данни и услуги на страната са архивирани в център за данни с висока степен на сигурност в Люксембург.

Консорциум NIS X-Road

През 2017 г. е създадена Северната институция за решения в областта на оперативната съвместимост (NIS), която осигурява разработването и стратегическото управление на X-Road и други решения за електронно управление. Целта е била да се осигури оперативна съвместимост на решенията и платформите за електронно управление както на национално, така и на международно ниво. Създадена от Естония и Финландия, NIS е пионер в областта на трансграничните решения за електронно управление с намерението да осигури по-добро съдържание и услуги за обществеността.

Пътна карта за безпроблемни услуги

През 2018 г. е пусната в действие първата безпроблемна услуга. Целта е да се намалят бюрокрацията и човешките ресурси за управление на основните рутинни държавни услуги. Безпроблемните услуги са проактивни правителствени услуги, които реагират на житейски събития, изискващи минимална бюрокрация. Безпроблемните услуги осигуряват по-естествени отношения с държавата.

Правителствена стратегия за изкуствен интелект

През 2019 г. правителството на Естония очертава настоящото и бъдещото използване на изкуствения интелект (ИИ) в държавните и частните услуги. Основната цел е да се създаде правна и стратегическа рамка за ускоряване на развитието на ИИ и превръщането на Естония в първенец в тази нововъзникваща област. Създаването на стратегията за ИИ довежда до разработването на подробен стратегически план за насърчаване на прилагането на решения за ИИ в публичния и частния сектор.

III.1.6. Барселона – Данните на гражданите като публичен актив за всеки човек²⁵

Барселона също се прославя като дигитален град и е известна с иновациите и усилията си в областта на цифровата трансформация. Градът е предприел множество инициативи, за да подобри цифровата инфраструктура, участие на гражданите и достъпа до технологии.

Някои от примерите на цифрови инициативи в Барселона включват:

---

²⁵ Виж повече на: [Data_people_cities_-_EUROCITIES_citizen_data_principles_in_action.pdf](#)

Интелигентно градско осветление (Smart City): Барселона инсталира интелигентни системи за улично осветление, които регулират яркостта спрямо наличността на хора и трафик, което спомага за спестяване на енергия и намаляване на замърсяването.

Иновации в транспорта (Smart City): Градът работи по подобряване на обществения транспорт и внедряване на интелигентни решения, които улесняват движението на хората в града.

Дигитални услуги: Барселона предоставя цифрови услуги и приложения за гражданите, които улесняват взаимодействието с общинските органи и предоставят достъп до информация за града.

Стартърп и иновационна екосистема: Градът съдейства за развитието на местни новоучредени иновационни компании чрез създаване на инкубатори и подкрепа за предприемаческия дух.

Устойчивост: Барселона насочва усилията си към устойчивостта и използването на цифрови технологии, за да подобри екологичния след и ефективното управление на ресурси.

III. 2. Добри практики за европейски дигитални проекти, цифрови услуги и IT решения – представяне на международния опит

В тази част на ръководството представяме международен опит и добри практики в областта на цифровите услуги и дигитализацията, като разглеждаме различни инициативи от различни европейски градове и реализирани проекти. Тези градове или проекти са се ангажирали с разработването и внедряването на иновационни подходи, насочени към подобряване на живота на гражданите и укрепване на градската инфраструктура. Този разнообразен международен опит ще предостави на гражданските организации, социално-икономическите партньори, бизнеса, общините и районите на общини от област Видин ценни насоки и вдъхновение за подобрене на цифровата инфраструктура и услугите в тяхната област.

III.2.1. Добра практика от Барселона

Наскоро Барселона стартира конкурс за отворените данни с мотото: „бъдещите потребители са вече в училище“. Целта на този конкурс, ръководен от градския съвет, е да насърчи използването на отворени данни в средните училища и публичните професионални училища. Ученици на възраст 14-16 години, под ръководството на учителите, анализират данни за града, достъпни в уебсайта за отворени данни за Барселона и представят визуално и графично резултатите от този анализ на общината. Получените резултати са в полза за местните власти, тъй като чрез тях получават стратегическа информация, която им помага при вземането на отговорни решения за бъдещето на града. Данните, предоставени от учениците се използват и от разработчиците на IT приложения и решения, както и за подобряване на услугите за един по-жизнен и устойчив град.

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

В първите два конкурса участие взимат 14 образователни центъра, 40 учители и около 480 ученици. Общината очаква този брой да нарасне при следващия конкурс, което означава, че още повече ученици ще получат възможност да се запознаят с данните и да работят с тях през годините.

Конкурсът има огромно социално и образователно въздействие както върху учителите и учениците, така и върху по-широката общност. Учителите получават знания, като преминават курс за работа с платформата за отворени данни, предлаган от градския съвет и Consorci d'Educació de Barcelona (Консорциум за образование в Барселона), за да могат самите те да насочват учениците. Основната цел на това предизвикателство е учениците да развият цифрови и аналитични умения, като същевременно развиват своя критичен дух и научават за градските предизвикателства и местните нужди.

Градските данни, събирани за целите на конкурса, включват теми като имиграция, облагородяване и икономически растеж. Те се използват като публичен и индивидуален актив в името на общия градски интерес. Сред темите, които учениците включват в своя анализ, попадат проучвания на списъци със жилища на достъпни цени по квартали, списъци на най-добрите райони за стартиране на бизнес, както и на местата с безплатен WiFi в Барселона.

III.2.2. Добра практика от Бордо

Проектът „Големи данни и туризъм“ на Бордо обединява индивидуални лица и представители на публичния сектор, чиято задача се състои в това да наблюдават поведението на туристите в общината и да предоставят на общинските власти ценна информация за тенденциите в туризма. Изследователският проект е стартиран от *École Supérieure d'Ingénieurs Léonard de Vinci* (ESILV, Инженерното училище „Леонардо да Винчи“) в партньорство с община Бордо, туристическата служба на Бордо и Vanque des Territoires Nouvelle-Aquitaine (Териториалната банка). Участниците в него проучват и анализират данни от социалните медии, например TripAdvisor, Instagram и Flickr, където туристите оставят дигитална следа чрез снимки и публикации.

Данните се обработват и анализират анонимно като включват предимно броя на туристите и тяхната възраст, националността и географската им локация. Тези данни са ценни, защото разкриват с какво районът е най-привлекателен и по този начин позволяват разработването на културни дейности и дейности, свързани с нощния живот, съобразно с интересите и нуждите на туристите. Данните позволяват също така оценка на въздействието на публичните политики и инвестиции в областта на културата, туризма и интернационализацията, като например въздействието на изложбата „Град на виното“ или ползите от инвестиции във високоскоростните влакове.

Проектът насърчава взаимодействието и сътрудничеството между регионалните и общинските власти във връзка с разработването на туристическите стратегии, инициативи и дейности, които влияят върху икономическия растеж на цялата област. Той е отличен пример за това как данните на гражданите могат да придобият реална обществена стойност, генерирайки осезаеми ползи за гражданите и обществото като цяло.

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

III.2.3. Добра практика от Айндховен – споделяне на данни за мобилност за по-добро вземане на решения²⁶

Като част от ангажимента на Айндховен за подобряване на достъпа, споделянето и повторното използване на данните, генерирани от местната управа в полза на гражданите, общината сключва споразумение с фирмата *Amber Mobility*, която предлага електрически автомобили под наем за споделено използване в рамките на града. Фирмата предоставя информация, основана на данни, която е в полза на общината за формиране на нови политики за мобилност и за прилагането на по-ефективни обществени услуги и решения.

Споразумението предвижда общината да предостави на *Amber Mobility* отстъпка от цената за паркиране във всички платени зони в замяна на достъп до данните, с които компанията разполага за наема на автомобили в града. От тези анонимни данни Айндховен ще научи за броя на наетите автомобили, времевите рамки в които се наемат и районите, където се използват най-често.

Това споразумение, което е отворено и за други доставчици на автомобили по време на едногодишната пилотна фаза, дава възможност на Айндховен да възприеме подход, основан на данни, за това какъв е приблизителният брой на хората, които споделено използват автомобили за придвижване в рамките на града, къде е необходима инсталация на електрически зарядни станции, къде да се обособят повече паркинги, както и какви други нововъведения да се предвидят в сферата на мобилността. С тази информация общината получава възможност да подобри интелигентните си центрове за градска мобилност, като по този начин стимулира използването на споделени електрически автомобили от повече граждани.

След окончателната оценка на пилотния проект, Айндховен си поставя за цел да интегрира подхода за споделяне на данни в общата си политика и правила за издаване на разрешителни за паркиране. Резултатите ще бъдат проследени и на национално ниво, с възможно по-широко прилагане. Крайната оценка е от решаващо значение и за възможните структурни промени в съответните разпоредби.

Този пример за обмен на данни между търговска страна, предлагаща решения за мобилност, и градските власти е първият по рода си в Нидерландия. Той отразява ангажимента на Айндховен да увеличи максимално ползата за гражданите от обмена на данни със съответните икономически заинтересовани страни.

III.2.4. Добра практика от Дебрецен – използване на данни за укрепване на местната идентичност²⁷

През 2015 г. Дебрецен започна мащабен проект във връзка със стратегията си да се превърне в интелигентен град. Проектът предвижда цифровизация на градското наследство, като неговата цел е да подобри достъпа до културното и историческото наследство за гражданите и да укрепи тяхната местна идентичност. Последвалите

---

²⁶ Виж повече на: [Data_people_cities_-_EUROCITIES_citizen_data_principles_in_action.pdf](#)

²⁷ Виж повече на: [Data_people_cities_-_EUROCITIES_citizen_data_principles_in_action.pdf](#)

инициативи в тази посока доразвиват идеята за подобряване на туристическите услуги и обогатяване на културното предлагане на града.

Проектът се изпълнява от местните власти на Дебрецен, съвместно с библиотеката „Мелиуш Юхаш Петер“ и Центъра за градско и икономическо развитие (ЦГР) на града. Общата им цел е да се насърчи развитието на туризма, инфраструктурата, икономическия растеж и по-голямото социално сближаване в 31 малки местни общности.

Консорциумът стартира с програма за гражданска култура, като създава мобилно приложение „Нашият град“. Приложението използва WiFi горещи точки, GPS координати и QR кодове и обобщава туристически данни за най-популярните маршрути и забележителности. Тези данни се използват за подобряване на градската среда и нейните услуги.

През 2018 г. местните власти стартират инициатива за събиране на данни за укрепване на общата местна идентичност. Създава се платформа за отворени данни, която регистрира количеството и честотата на заемане на аудио-визуални материали, предоставяни от библиотеки, архиви и частни колекции, както и вкусовете на читателите по отношение на жанрове и теми. Тези данни се споделят със сдружения, агенции и частни организации и се използват за организиране на виртуални исторически изложби, художествени предавания и фестивали и за насърчаване на общностите да споделят своето наследство. Чрез игри и чествания, например на възстановка на унгарските революции, се насърчава взаимното опознаване и се възстановява социалното сближаване и привързаността към града.

Освен че има огромно въздействие върху чувството за обща идентичност на гражданите и върху икономиката и туризма на града, този модел довежда до създаването на цифров екип в библиотеката, който отговаря за цифровизацията и качването на архивни материали. Специално внимание се обръща на етичните и социалните отговорности на екипа в съответствие с регламента за защита на данните.

III.2.5. Добра практика от Флоренция – създаване на по-функционален и ефективен град²⁸

Хъбът за данни на Флоренция е модел на споделено управление, който улеснява достъпа на гражданите, посетителите и компаниите до услуги и информация. От създаването си през 2011 г. хъбът се подкрепя с непрекъснатата работа по цифровизацията и интеграцията на вътрешните бази данни на администрацията, за да се гарантира качеството, достъпността и повторната употреба на големи обеми данни.

Всички заинтересовани страни, като например общинските компании, университетът, частни стартиращи предприятия, местни организации и жители на града, се призовават да качват и актуализират базите данни, с които разполагат, в полза на гражданите. В резултат на това в системата са интегрирани данни, които предоставят всякаква информация за градския живот – от поддръжката на инфраструктурата до броя на студентите и състоянието на зелените площи.

---

²⁸ Виж повече на: [Data_people_cities_-_EUROCITIES_citizen_data_principles_in_action.pdf](#)

Интегрирането на всички градски бази данни дава възможност за провеждане на статистически проучвания в реално време, например за икономическите тенденции, екологичните нужди и състоянието на социалните услуги. Тази информация помага на лицата, вземащи решения, да се осведомят и получат директни знания за текущото състояние на града, така че да могат да определят политиките и възможните интервенции в съответствие с възникващите приоритети.

Системата прави възможни редица действия за намаляване на разходите и неефективността, което се улеснява чрез предоставената информация. Това води и до стартирането на нови услуги, които повишават привлекателността и възможностите за живот в града. Примерите включват набор от данни за почистването на улиците, данни за наличието на места за паркиране по тарифа и достъпност, както и данни за денонощните аптеки.

Системата за отворени данни на града демонстрира как статистиката и големите данни могат да играят ключова роля за функционирането на администрацията и на обществото. Ключът към успеха на системата е фокусът върху качеството на данните: тя събира цялата налична информация и данни за всеки публичен сектор и гарантира целостта, автентичността, последователността и точността, които са жизненоважни елементи за един по-функционален и ефективен град.

III.2.6. Добра практика от Хелзинки - контрол за гражданите²⁹

Като част от ангажимента на Хелзинки за осигуряване на повече права на хората върху контрола на личните им данни, общината си сътрудничи с организацията с нестопанска цел *MyData Global* за създаването на система за допълнителен контрол на профилите, които гражданите си създават, както и на съгласието им за достъп до личните им данни.

MyData предлага визия за това как хората могат да имат по-голям контрол върху собствените си данни, които са необходими за ежедневието им. Хората трябва да имат право на достъп до личните си данни, да могат да ги проследяват, да дават или оттеглят съгласието си за използването им от други лица. Необходим е стандартизиран, отворен и опосредстван подход към управлението на личните данни.

Посредством проекта служителите на община Хелзинки са обучени да администрират *MyData*, както и да създават за гражданите специален профил за управление на техните данни. В качеството си на администратор общината може също така да предоставя решения за съхранение на лични данни, да извършва анализ на данни и да работи като доставчик на данни. Тя позволява на гражданите да предоставят, но и да получават данни в съответствие с един оперативно съвместим набор от стандарти.

Този модел позволява на хората да дават съгласието си техните данни да бъдат използвани за цел, различна от тази, за която първоначално са били предоставени. Например гражданите могат да поискат да получат данни за покупателните си навици, посредством натрупани точки в карта за лоялност в любимия им магазин за хранителни

---

²⁹ Виж повече на: [Data_people_cities_-_EUROCITIES_citizen_data_principles_in_action.pdf](#)

стоки, и да ги интегрират в своя система за управление на финансите, за да разберат как си харчат парите за хранителни стоки. Освен че могат да наблюдават, също могат и да променят съгласието си за използването на данните им. Хората могат също така да пренасят данните си от едно място на друго, ако решат да сменят услугите.

Чрез този проект Хелзинки гарантира, че гражданите имат достъп до своите данни и могат да ги управляват в система за управление на лични данни, която е ориентирана към тях и техните нужди. Това е система, основана на взаимното доверие между потребителите и доставчиците на услуги, която подобрява защитата на цифровите права на човека и същевременно открива нови възможности за разработване на иновативни цифрови услуги.

III.2.7. Добра практика от Амстердам³⁰

My Amsterdam е индивидуален цифров портал, който предоставя на гражданите възможност денонощно да преглеждат личните си данни, които са съхранявани от общината. Осигурява им също подробна информация за предстоящи събития на града. За целта в портала е обособено цифрово пространство, където жителите на града могат да изпращат своите въпроси и да получават обратна връзка, свързана с информация за техния квартал, предстоящи събития, съобщения и други.

През 2017 г. компании, публични органи, общности и граждани от региона на Амстердам съставят манифеста „Tada - data disclosed“³¹, с който приканват участниците в екосистемата да се споразумеят за ръководните принципи, необходими за създаването на отговорен цифров град. Принципите на „Тада“ са: приобщаващ град, граждански контрол върху данните, алгоритми, съобразени с хората, законосъобразно и контролирано използване на данните, отворени и прозрачни данни в полза на гражданите.

III.2.8. Добра практика от Лондон - Програма за иновации в областта на цифровото включване³²

Лондонските общини отдавна са загрижени за проблема с цифровото изключване. Пандемията COVID-19 води до предприемането на действия за неговото спешно и неотложно преодоляване.

Мисията „Цифров достъп за всички“ на Лондонския съвет за възстановяване си поставя за цел до 2025 г. всеки жител на Лондон да има достъп до добра свързаност, основни цифрови умения, устройство или друга подкрепа, от която се нуждае, за да бъде онлайн. Като част от тази мисия GLA и LOTI стартират Програмата за иновации в областта на цифровото включване (DIIP). В партньорство с организации от публичния, третия и частния сектор, основната цел е да се използват иновативни методи, за да се открият, проектират, разработят и разширят инициативите, които подпомагат цифрово изключените лондончани (силно засегната уязвима група по време на пандемията). Тази работа започва през юни 2021 г. и е с продължителност 2 години.

Цели на програмата

³⁰ Виж повече на: [Data_people_cities_-_EUROCITIES_citizen_data_principles_in_action.pdf](#)

³¹ Виж повече на: <https://tada.city/>.

³² Виж повече на: Digital Inclusion Innovation Programme - LOTI

Програмата за иновации в областта на цифровото приобщаване има за цел да постигне положителни резултати за жителите на Лондон, като подкрепи организации от публичния сектор и организациите от ВКС, които работят пряко с цифрово изключени хора.

Ключови проекти:

- Картографиране на цифровото изключване: Този проект има за цел да надгради предишна работа на общините от LOTI за използване на данни за картографиране на мащаба и естеството на цифровото изключване в Лондон. Целта е да се провери как данните могат да помогнат за по-ефективното разработване на услугите за цифрово приобщаване. Основните резултати включват: 1) карта на цифровото изключване в Лондон, включително и карта на изключените възрастни хора; 2) граждани, които са цифрово изключени; 3) инструментариум за картографиране на цифровото изключване; 4) набелязване на интервенциите за цифрово приобщаване;
- Предоставяне на устройства: Този проект има за цел да помогне на лондонските организации от публичния сектор да увеличат максимално броя на устройствата в полза на цифрово изключените лондончани. За целта са изготвени ръководства за снабдяване с устройства и за рециклиране на излезли от употреба устройства. Създаден е списък на доставчиците на услуги за рециклиране на устройства.
- Цифрово приобщаване при временно настаняване: този проект има за цел да разкрие специфичните нужди на цифрово изключените лица и семейства, живеещи в общежития за временно настаняване. Проектът разработва и изпробва подходи с помощта на цифрови технологии за подпомагане на хора с деменция да бъдат ангажирани онлайн, за да намалят социалната си изолация и да подобрят благосъстоянието си.
- Социална стойност: проектът има за цел да подкрепи общините при тълкуването на разпоредбите за социалната стойност на цифровото приобщаване.
- Конференция за цифрово включване: Това събитие има за цел да събере на едно място лондонските общини и техните партньори от частния сектор, за да отбележи постигнатото до момента в борбата с цифровото изключване в града и да помогне на организациите от публичния и частен сектор да създадат партньорства помежду си.

Приоритети

Основният приоритет до края на програмата е да се разработи и стартира Get Online London. Това е първата услуга за цифрово приобщаване в Лондон, подкрепена от LOTI и GLA и предоставяна от Good Things Foundation. През следващите няколко месеца програмата ще се съсредоточи върху внедряването на инфраструктурата, необходима за предоставяне на устройства, мобилни данни и цифрови умения на лондончани чрез организациите на VCS.

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Създадено е специално пространство Basecamp, където всеки може да заяви участието си в проекти, включително и общински служители.

III.2.9. Добра практика на инициативата „Партньорство за цифров преход“³³

Партньорството за цифров преход е инициатива, която има за цел да подпомогне европейските градове в използването на възможностите на цифровизацията, да даде възможност на европейските граждани да бъдат активни в цифровата ера и на европейските предприятия да разработят иновации и нови бизнес възможности за световните пазари. Партньорството определя следните градивни елементи за успешен преход към цифровата ера: разширяване на знанията, компетентността и цифровите умения на гражданите на ЕС и администрациите на всички нива; създаване на условия и насърчаване на ориентирано към гражданите електронно управление; справедлив достъп до данните и тяхното използване; ускорено внедряване на нови цифрови технологии; възприемане на мислене за бизнес модели в градовете с цел постигане на устойчиво ниво на цифровизация.

В проекта участват градовете Оулу (Финландия), София (България), Айнховен (Нидерландия), Хамбург (Германия), Хелсингборг (Швеция), Лион (Франция), Рим (Италия), Сплит (Хърватия), Кутина (Хърватия), Асоциация на общините и градовете (Словения), Асоциация на нидерландските общини. В партньорството участие взимат и Европейската комисия (DG Regio, DG CNECT), Комитетът на регионите, Съветът на европейските общини и региони (CEMR), EUROCITIES, URBACT (наблюдател), правителството на Фландрия (наблюдател). Държавите членки, които участват в партньорството са Естония (координатор), Хърватия, Германия, Румъния и Унгария.

Двама от членовете на *Партньорството за цифров преход* предлагат модели за осигуряване на достъп до цифрови услуги. Тези два модела се прилагат в Хелсингборг, Швеция и в София, България. Това се прави с цел да се задоволи потребността от достъп до цифрови услуги и да се повиши информираността за цифровите възможности, които оказват голямо влияние върху цифровото сближаване.³⁴ Мотивът и на двете общини е, че цифровата трансформация следва да насърчава участието на всеки във всички аспекти на обществото, а внедряването на цифрови технологии не трябва да води до изключване на отделни лица или сегменти от населението. То трябва да отчита различните диапазони на възможностите на хората да взаимодействат с цифровите инструменти. Освен това то трябва да гарантира достъпност за хората с увреждания и така да създаде условия за социално включване.

Повече за двата модела:

Моделът на Хелсингборг е фокусиран преди всичко върху предоставянето на помощ на хора в нужда при използването на лични устройства, достъп до дигитални услуги

³³ Виж повече на Final report of the Digital Transition Partnership | Futurium (europa.eu)

³⁴ Според наличните данни 169 милиона граждани на ЕС нямат дори основни цифрови умения. Това са 44% от европейците на възраст между 16 и 74 години.

и обучение „лице в лице“ (F2F). Моделът също предлага набор от инструменти, които могат да бъдат полезни за създаването на цифров център, където хора без цифрови умения могат да се обърнат за помощ.

Методът на обучение „лице в лице“ в Хелсингборг – оказване на помощ и подкрепа на хората в тяхното ежедневие за разрешаване на проблеми и задачи.

В Хелсингборг обучението е неформално. От практическа гледна точка, когато е необходимо да помогнат на посетителите, общинските служители сядат с тях и ги напътстват в процеса на работа с компютъра/устройството. По този начин посетителят, който се нуждае от помощ, се учи чрез действие. Според оценка на общината и потребителите този подход е обявен за най-успешен. Персоналът на дигиталния център в Хелсингборг помага с широк спектър от теми и въпроси (face to face) на гражданите ежедневно. Тъй като общината не може да достигне до всички граждани, тя създава програма за обучение извън територията на центъра. Програмата съдържа различни концепции. Модулите се провеждат от същите лица, които обслужват дигиталния център. Всяка седмица служителите посещават центрове за възрастни хора, общински центрове, клонове на местните библиотеки и се срещат с посетителите там. Тази концепция включва подкрепа и съдействие на хората за работа със собствените им устройства. Много от въпросите и проблемите на хората са същите като на тези, които посещават цифровия център, но са насочени повече към подкрепа за работа със смартфони и планшети. Общинските служители участват и в различни инициативи, организирани от други организации. Обикновено носят със себе си VR устройства, 3D писалки, планшети с образователни приложения и др. В сътрудничество с посетителите изследват различните технологии. Не на последно място организират сбирки на различни обществени места като търговски центрове и панаири, като използват устройствата, с които разполагат и които изучават, съвместно с посетителите. Това е отлична възможност за популяризиране на цифровите технологии.

Софийският модел е насочен към обучение и придобиване на основни умения – обособяване на пространство за обучение на посетители и обучение на служителите. Останалите му характеристики са еднакви с този на Хелсингборг.

Методът на обучение в класната стая – София

В София се предоставят две услуги: 1) обучителна услуга, която позволява на гражданите да придобият цифрови умения, без да се налага да плащат за това; 2) работа в мрежа от заинтересовани страни за минимизиране на заплахата от цифровото разделение. Използва се следната методология: курсовете се организират с помощта на Софийската градска библиотека чрез нейната програма за възрастни хора 60+ за основно обучение по компютърна грамотност. От 2016 г. насам служителите на библиотеката помагат на възрастните хора да усвоят някои основни компютърни умения, без да е разработена структурирана програма за обучение. В тази своя работа служителите на библиотеката трябва да оказват съдействие и на редовните посетители, които търсят информация за интернет и работа с електронна поща. Тези индивидуални дейности са структурирани и разработени по-късно в конкретни програми за обучение въз основа на натрупания до

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

момента опит и резултатите от структурирания диалог със заинтересованите страни и потребителите.

Изводи и препоръки от реализацията на проекта „Партньорството за цифров преход“:

1) Изграждане на капацитет и разпространение на пилотни проекти

Експертите на проекта стигат до извода, че настоящото състояние на цифровия преход в европейските градове е много разнообразно. Големите градове обикновено са в челните редици на цифровизацията поради по-голямото търсене на по-сложни услуги и взаимодействия, както и поради по-големия им капацитет за разработване и предоставяне на тези услуги. По-малките градове често не разполагат с финансов капацитет и умения, за да развият цифрови услуги със същите темпове. Повишаването на капацитета на градовете от всякакъв мащаб да се справят с цифровите предизвикателства и да предоставят цифрови услуги на гражданите и предприятията изисква политически мерки на всички нива и от всички участници, насочени по-специално към градовете, които изостават с цифровата трансформация.

В общата тенденция на цифровизация нито една община не бива да бъде изоставена, независимо от това колко малко е нейното население или колко ограничени са финансовите ѝ възможности. Партньорството по проекта установява, че е необходима конкретна помощ за градовете, които са на прага на цифровизацията на своите вътрешни работни процеси и услуги за гражданите – как и откъде да започнат. За тази цел партньорството разработва стратегия за цифровизация стъпка по стъпка за по-слабо развитите в цифрово отношение градове, за да помогне на тези градове да започнат и след това да ускорят процесите си на цифровизация. Ръководството прави преглед на основните вътрешни работни процеси, които трябва да бъдат цифровизирани във всеки град, също и най-очевидните обществени услуги, които трябва да се цифровизират. Включени са и някои примери за най-добри практики в двете категории. Стратегията помага също така да се прецени какви цифрови компетенции са необходими в града и да се планира необходимото обучение.

Тенденцията за цифровизация на всички аспекти на обществото е ускорена и от кризата COVID-19, която започна през 2020 г. Поради това през следващите години цифровизацията ще се отрази още по-силно на градовете, тъй като гражданите и предприятията очакват удобни цифрови възможности за услугите, предоставяни от тях. Оптимизираното ниво на цифровизация на административните процедури и градските услуги скоро ще бъде абсолютният минимум, който се очаква от всеки град, независимо от неговия размер.

2) Подпомагане на общините за разработването на ориентиран към потребителя модел на електронно управление

Възможностите на технологиите са безкрайни. Защитата на обществения интерес е една от основните причини градовете да се развиват и да играят проактивна роля в тази обществена промяна, поставяйки гражданите си на първо място. Европейският съюз

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

набляга на подход, при който технологиите са движени от гражданите и приемат етични насоки за бъдещо развитие.

Цифровите услуги могат да помогнат на хората в градовете и в селските райони да живеят комфортно и да им предложат подкрепа, за да опазят здравето си, да придобият знания, да работят, да пътуват, да пестят време и да се забавляват. Понастоящем много голяма част от държавната администрация предоставя само ограничен брой цифрови услуги за гражданите и все още се сблъскват с много предизвикателства. Повечето услуги са или само с местен, или с национален мащаб, което създава разнороден пейзаж, проблеми с несъвместимостта и предлага ограничена достъпност, особено на европейско равнище.

За тази цел партньорството разработва практическа стратегия и модулен онлайн инструментариум, които да помогнат на градовете и правителствата да изградят социална и техническа екосистема за предоставяне на цифрови услуги.

Инструментариумът е достъпен на <https://www.digitalservicesfor.eu/>.

3) Достъп и повторна употреба на данни от частния сектор от общ интерес от страна на публичните органи

Ежедневно в общините се генерират все по-голям брой нелични данни чрез т.нар. Интернет на нещата (IoT) и решения от типа „машина към машина“ (M2M). Тези данни са от стратегическо значение за ежедневното управление на общината, както и за разработването на нови и иновативни услуги и решения за гражданите. Предприятията произвеждат лични данни от общ интерес. Тези данни представляват възможност за публичните администрации за подобряването на публичните политики и предоставянето на услуги. Градските власти често възлагат управлението на обществени пространства и услуги на частни компании. Тези услуги зависят от събирането и използването на данни. Данните, събрани в обществените пространства, могат да бъдат от решаващо значение за начертаване на превантивни мерки в подкрепа на общественото здраве и безопасност, за подобряване на градското планиране, управлението на трафика и управлението на енергийните доставки. Те подпомагат процесите на вземане на решения от местните власти и предоставянето на основни услуги на гражданите.

Експертите на проекта предлагат разработването на хармонизирана регулаторна рамка на ЕС, основана на справедливи, разумни и недискриминационни условия, за да се осигури на публичните органи, публичните агенции и структури, гражданите и местните предприятия достъп до и повторна употреба на данни, събрани на обществени места, за разработване на нови услуги и решения за и в градовете.

Гражданското участие (в неформални и формални процеси с различна степен на детайлност и интензивност) е също неразделна част от процесите на пространствено планиране в Европа. Процесът на участие повишава прозрачността, подпомага идентифицирането на проблеми, особено на ранен етап от планирането, и спомага за по-доброто приемане на получените проекти от гражданите. Макар че в повечето случаи участието все още изисква присъствието на обществеността, бързото развитие на съвременните технологии открива нови възможности за организиране на процеса по по-

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

модерни и иновативни начини. В много общини онлайн участието вече се превръща в нещо обичайно. Въпреки че използването на цифрови инструменти осигурява един от ключовите фактори за увеличаване на гражданското участие, общините все още са изправени пред различни предизвикателства, свързани с ефективния достъп и използването на данните от участието. Голямото количество данни, техният времеви обхват и пространствено разпределение създават трудности при анализа на работата и различни структури на данните, които са несъвместими помежду си – и това са само част от тях.

Изправени пред тази ситуация, действията на проекта имат за цел да подкрепят ориентираното към гражданите планиране със стандартизирана спецификация на данните. След като бъде приет, стандартът ще улесни обмена и обработката на данни, свързани с участието, като по този начин ще донесе ползи за всички страни, участващи в процеса на участие. Въз основа на анализ на съществуващите данни за участие и практическия опит от работата по проекти с гражданско участие партньорството разработва Спецификация на данните за участие (СПУ), която следва да удовлетвори най-често срещаните изисквания за събиране на данни по време на проекти с участие.

Като заключителна фаза на действието град Хамбург осъществява референтно прилагане на PDS със своя инструмент за цифрово участие с отворен код DIPAS като тестова база, за която е програмиран и внедрен API за обмен на данни за участие въз основа на PDS. Изходният код на DIPAS беше публикуван през февруари 2021 г. под лиценза GPL.³⁵

III.2.10. Добра практика на проекта Living-in-EU

Проектът Living-in-EU предлага решение за изграждане на капацитет на местните власти, чрез внедряване на редица цифрови решения, насочени към градовете и общините. Във времена, когато градовете и общините търсят цифрови решения за справяне с нарастващ брой взаимосвързани предизвикателства, трябва да се стимулират именно тези усилия чрез „европейско решение“, в което цифровите решения помагат за изграждането на места, където хората да живеят и работят с удоволствие.

Цифровите решения са широкообхватни и включват подходи за интелигентна градска мобилност, енергийна ефективност, устойчиви жилища, цифрови обществени услуги и водено от гражданите управление. Широкомасщабното въвеждане и усъвършенстване на тези решения е от решаващо значение, за да се помогне на градовете и общините да постигнат целите си в областта на климата и да намалят екологичния си отпечатък, като същевременно се насърчава участието на гражданите и се осигурява просперитет на всички видове предприятия, включително МСП и стартиращи предприятия. Чрез съвместна работа с гражданите, проектът се стреми да осигури икономическите и социалните ползи от тази трансформация за всички местни общности и да реализира приобщаваща цифрова Европа с мощни цифрови услуги, технологии, инфраструктури и умения.

Сред цифровите решения, предложени от проекта, се открояват следните:

---

³⁵ Виж повече на: <https://futurium.ec.europa.eu/en/urban-agenda/digital-transition/library/digital-neighbourhood-instrument>

1) Градска цифрова платформа

Платформите за оптимизиране на данните за градовете са в основата на цифровата трансформация на градовете и общностите. Те стоят в основата на нови и иновативни услуги – от обикновен планиран маршрут до комплексно решение за цифрово побратимяване. Платформите за градски данни са в основата на градската цифрова трансформация, тъй като свързват, анализират и визуализират всички данни на градската среда. Тези данни могат да бъдат допълнително предоставени на общините или на трети страни, които предлагат безпроблемно мобилно преживяване за гражданите.

Градовете и техните общини се възползват най-много от платформите за градски данни, когато те са „отворени“. Съгласно определението на DIN отворената градска платформа е „градска платформа, която използва отворени стандарти и интерфейси, за да гарантира съвместимост и оперативна съвместимост с други системи и други градски платформи“. (DIN SPEC 91357)

Отворените платформи за градски данни дават възможност на градовете и общините да:

- персонализират платформата според своите нужди;
- споделят данни с трети страни;
- свързват по-лесно услуги и данни, и
- предоставят по-добри цифрови услуги на своите граждани с по-малко разходи.

2) Градска смарт карта

Европейските общини се стремят да улеснят живота на всички граждани. Поради съществуването на различни процедури за достъп до градски услуги, една карта – и/или мобилно приложение – може да даде на хората лесен директен и персонализиран достъп до много различни услуги в собствения им град – от използването на обществен транспорт до посещение на музеи, библиотеки или достъп до социални услуги. Тя предлага на хората възможност да имат достъп до обществени услуги, където и когато искат.

Крайната цел е да се разработи европейска градска карта, така че европейците, които използват тази карта в собствения си град, да могат да използват същата карта във всеки друг европейски град за достъп до същите услуги.

С обединени усилия и ясна визия е възможно да се предложи на настоящите и бъдещите поколения безпроблемно, сигурно, безопасно и удобно решение за придвижване между европейските градове само със смарт карта или приложение в телефона.

3) Възлагане на обществени поръчки за изкуствен интелект

С подкрепата на Европейската комисия някои общини работят по разработването на стандартни договорни клаузи на ЕС за възлагане на обществени поръчки за изкуствен интелект, въз основа на добрите практики на град Амстердам.

Амстердам разработи договорни клаузи за възлагане на обществени поръчки за изкуствен интелект, като по този начин създаде образец за техническата информация, която доставчиците трябва да предоставят за използваните алгоритми, за да се гарантира

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

доверието на гражданите в тези услуги и за да може общината да предоставя прозрачна информация за начина, по който се използва изкуственият интелект.

Клаузите се основават на етични принципи, разработени от експертна група на високо равнище по изкуствен интелект (ИИ) към Европейската комисия, както и на собствените политики на община Амстердам в областта на цифровата етика, като член-основател на Коалицията за цифрови права на градовете. Амстердам публикува тези клаузи като образец, който други общини, но и държавната администрация, могат да използват като инструментариум за възлагане на обществени поръчки за ИИ, чрез осигуряване също така на предпазни мерки.

Тези клаузи се преразглеждат и адаптират, за да се гарантира, че са в съответствие с Акта за ИИ, който все още е в процес на договаряне. Тази дейност ще бъде подкрепена от Генерална Дирекция „Земеделие и развитие“ на ЕК и движението Living-in.EU (DG CONNECT, Европейска комисия).

4) *IT решение SEDUM*

Целта на това IT решение е да се създаде европейска борса за търговия с различни активи на световно ниво, която да финансира компаниите по пътя им към екологията, устойчивостта, социалната сфера и дигиталното управление. Активите и техните собственици ще преминат през процес на сертифициране и проследяване на жизнения им цикъл с помощта на блокчейн технология, с цел да се повиши доверието на инвеститорите в качеството на активите и техните ESG удостоверения. Значението на внедряването на екологичните, социалните и управленските (ESG) фактори в управлението на активи и по-широките финансови услуги е неоспоримо. Ето защо е важно крайните инвеститори да се доверяват на данните, публикувани от емитента или неговия финансов посредник, за да бъдат улеснени при вземането на инвестиционно решение.

5) *Ориентирана към гражданите смарт култура*

Идея: да се даде възможност на гражданите, чрез технологията *Near Field Communication (NFC)*, да споделят с други хора мнението си за произведения на изкуството.

Предимство: технологията не се използва „паразитно“ (като при Google или Facebook), а се дава възможност на посетителя да формира мнения за дадено произведение на изкуството, да го споделя и популяризира.

Проектът стартира през 2010 г. с един единствен фестивал, който впоследствие е организиран от всички културни организации в Северен Брабант, Нидерландия.

След това е спрян, тъй като един от фестивалните координатори решава, че не желае да споделя данните за своя фестивал с останалите. Така че освен научените уроци за това как да се превърне едно фестивално преживяване в интерактивно и съзидателно, се установява и кои са институционалните бариери за успешното създаване и въвеждане на интелигентни решения.

6) *Light Touch*

Light Touch е платформа за интелигентни градове за управление на интелигентно осветление, интелигентни сгради и за наблюдение на качеството на въздуха. Тя помага за

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

повишаване на енергийната ефективност на уличното осветление и сградите, както и за наблюдаване на качеството на въздуха в градовете, чрез значително подобро събиране на данни. Данните се представят на кметовете, които се нуждаят от по-устойчива и по-стабилна среда, управлявана от по-ефективни политики.

Обслужват се също така публични агенции, компании за обществен транспорт, летища, търговски центрове и молове.

III. 3. Взаимодействие между представители на публичните власти, гражданите и бизнес за изграждане на цифровото бъдеще на Европа – международни практики

В днешната епоха на бърз напредък в областта на информационните и комуникационни технологии, местното управление се оказва на преден план в иновациите и модернизацията, поради възможностите му да променя начина, по който функционира и предоставя услуги на своите граждани и бизнеси.

Ето защо в тази част на ръководството ще се фокусираме върху ролята, която местните власти, гражданите и бизнесът играят в процеса на цифрова трансформация в различни точки на Европа.

Тук представяме добри европейски практики за сътрудничество между местните власти, гражданите и бизнес сектора. Подбраните примери от Швейцария, Норвегия и Великобритания илюстрират как тези държави активно насърчават гражданското участие в цифровата трансформация и как се справят с предизвикателствата и възможностите пред този съвместен подход.

Представените тук конкретни примери и добри практики могат да послужат за вдъхновение и насочване на местните общности в област Видин към по-открито, интелигентно и устойчиво управление на местно равнище, съобразено с моделите, представени в международния контекст. Те могат да инспирират местните общности и покажат, че цифровата трансформация изисква активното участие на всички страни. Важно е да се научим как мерките и практиките за сътрудничество между местните власти, гражданите и бизнеса могат да насърчат гражданско участие, иновации и предприемачеството на местно ниво.

III.3.1. Гражданско участие в местното управление на Цюрих³⁶

Процесите на политическо участие са свързани с участието и влиянието, както и с ангажираността на гражданското общество, на дадено лице или група в процеса на вземане на политически решения. Това участие може да бъде разграничено в два аспекта: политическо участие в по-тесен смисъл и политическо участие в по-широк смисъл.

Политическото участие в по-тесен смисъл включва правото на участие във федерални и общински гласувания и избори. Това означава, че избирателите имат право да гласуват по съществени предложения. Те могат също така да избират парламент и правителство или да бъдат избирани. Политическото участие в по-тесен смисъл включва и

---

³⁶ Виж повече на: About the Department - City of Zurich (stadt-zuerich.ch)

правото на инициатива или референдум. В кантон Цюрих право на политическо участие в тесния смисъл на думата имат само пълнолетните и дееспособни швейцарски граждани.

Политическото участие в по-широк смисъл включва оказване на влияние върху процесите на вземане на политически решения и решенията в смисъла на *Citoyenneté* (синоним на „активно гражданство“). По-специално то включва правото на свобода на изразяване и възможността за оказване на влияние върху политическите решения чрез ангажиране на гражданското общество. Правото на политическо участие в по-широк смисъл е залегнало в основните права на Федералната конституция на Швейцария (BV). То се отнася за цялото население, независимо от неговия произход или националност. *Citoyenneté* включва широк спектър от проекти, които разкриват нови възможности за участие. Фокусът е върху четири аспекта: информация, съвместно определяне, съвместно проектиране и съвместно вземане на решения. Гражданската ангажираност също помага на град Цюрих да се оформи и развие. Индивидуалните граждански инициативи са важна част от гражданското общество и част от политическото участие в духа на *Citoyenneté*. Цюрих приветства инициативите и доброволния ангажимент на частни лица и сдружения, които допринасят за подобряване на жизнената среда и съжителството в района. Различни общински служби (Службата за социално пространство и градски живот, Контактната точка за доброволческа работа и насърчаване на интеграцията), но също така читалищата и Отворената младежка асоциация (ОЈА) имат възможност да консултират населението относно тези инициативи.

Цюрих предлага различни начини за участие в проектирането и развитието на общината. Общината се стреми да гарантира, че всички хора, живеещи в нея, могат да бъдат включени в различни процеси на политическо участие. Участието и влиянието, както и ангажираността на гражданското общество на дадено лице или група върху политическите решения се разбират като процес на политическо участие.

Например, ако гражданите имат идея за проект и ако желаят този проект да насърчи участието на цялото население в обществения живот, а дейностите на проекта дават възможност на участниците да изкажат мнение, да формират и да вземат решения, тогава тази идея отговаря на критериите на програмата „*Citoyenneté – mitreden, mitgestalten, mitentscheiden*“. Всеки има право да подаде заявлението си чрез интернет страницата www.integrationsfoerderung.admin.ch.

Две добри практики на програмата „*Citoyenneté*“:

1) *Contact-Citoyenneté*

Програмата е стартирана от Migros Culture Percentage и Федералната комисия по миграция ЕКМ през 2012 г. *Contact-citoyenneté* насърчава доброволния ангажимент на населението в областта на миграцията и интеграцията. Подкрепя идеи за проекти, които обогатяват межкултурното съжителство и се осъществяват чрез екипна работа и доброволен ангажимент.

2) *Партньорство с Швейцарската федерация на младежките асоциации SNYC*

Младежката асоциация SNYC насърчава ангажираността и политическото участие на децата и младите хора. За да осигурят по-широко гражданско участие, FCM и SNYC влизат в

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

партньорство, като SNYC се превръща в свързващо звено с младежките организации. Партньорството насърчава увеличаването на възможностите за участие сред приблизително 65 членуващи организации.

Много идеи, планове и концепции на публичния сектор в Цюрих се разработват в диалог със засегнатите лица. Градският съвет на Цюрих отдава голямо значение на сътрудничеството с населението, фирмите и частните участници. Поради това процедурите за участие (процесите на участие) са се превърнали в част от административната култура на града. В рамките на процедурите за участие всеки може да помогне за оформянето и определянето на бъдещето на района, в който живее, или на жизнената среда. Процедурите за участие (например за събиране на идеи за преустройство на даден площад) се обявяват в районните вестници, както и в интернет на страниците на Службата за социално пространство и градски живот и чрез районните сдружения (сред съответните градски райони и квартали).

Освен това съществуват официални, нормативни процедури за участие във всички проекти за планиране и строителство. Тези проекти се обявяват в *Tagblatt* на град Цюрих (в рубриката „Официален“). В зависимост от проекта съществуват възможности за изказвания и обжалване на проекта от пряко засегнатите лица.

Участие на родителите

В град Цюрих училищата работят съвместно с родителите на учениците. Заинтересованите родители имат възможност да се включат в родителския съвет или родителския форум за участие на родителите в училищата. Фокусът е върху благосъстоянието на децата. Заинтересованите страни могат да се свържат директно с училищата. В повечето случаи на родителските срещи се предоставя информация за възможностите за участие на родителите в работата на училищата.

Членство в квартална асоциация

Сдруженията на кварталите са ангажирани с поддържането и подобряването на качеството на живот в кварталите. В рамките на районите те имат важен принос за интеграцията и изграждането на мрежи. Събитията им служат за формиране на мнения и информирание на местното население в духа на политическото участие.

25-те сдружения на кварталите в град Цюрих са в диалог с градската администрация и също така представляват интересите на района пред градската администрация. Всички заинтересовани лица могат да се присъединят към сдружението на кварталите. Чрез активното си членство в асоциацията на кварталите гражданите ще получат важна информация и ще могат да изкажат мненията си, свързани с проблемите на квартала.

Членство в политическа партия

Партиите обединяват политически заинтересовани хора със сходни нагласи и ценности. Обикновено те са организирани по градски райони. Местните партии се занимават с различни политически въпроси и представляват интересите на своите членове в политическия дискурс. Задачите им включват привличане и подкрепа на кандидати за публични длъжности, както и участие в процедури за консултации по нови закони.

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Членство в партия е възможно и за хора без швейцарски паспорт. Чрез активното членство в партия всеки има право да даде своето мнение в политическия дискурс. За членство може да се кандидатства директно в партиите.

Петиция

Всеки може да се обърне директно към компетентния орган, за да сподели опасенията си. Гражданите имат също така възможност да подават петиция. Петицията е писмено искане, предложение, жалба или молба до даден орган. Тя се счита за основно право (чл. 33 от ЗВ) на всяко пълнолетно лице. С това право населението може да адресира интересите си директно до компетентния орган.

В Цюрих всяко пълнолетно лице може да инициира петиция, да събере подписи за нея и да я подаде в писмен вид до градския съвет или до компетентния орган. Компетентният орган трябва да разгледа подадената петиция и да се произнесе по нея в срок от шест месеца.

Ако искането предизвика конфликт между гражданина и градската администрация, лицето може да се обърне към службата на омбудсмана на град Цюрих. Тя разглежда жалбите и информира гражданите за приложимите разпоредби и, ако е необходимо, ще потърси взаимноизгодни решения.

Иновативни проекти за електронно участие през 2022 в Швейцария:

1) Прилагане на езикова обработка (NLP) към нефинансовата отчетност на швейцарските компании.

През 2022 г. в Швейцария се финансират проекти за прилагане на нови технологии за развитие на регионалното сътрудничество, както и за създаване на нови електронни канали за участие в политиката и администрацията.

Езиковата обработка (NLP) е техника, която използва изкуствен интелект за обработка. По този начин се позволява на компютрите да разбират човешкия език. Цюрих използва тази технология съвместно с Федералната служба по правосъдие като инструмент за анализ на отчетите на нефинансовите дружества, които се изискват по закон в Швейцария от началото на 2022 г. Дружествата в Швейцария трябва да докладват по теми като околна среда, социални проблеми, проблеми на служителите, права на човека и усилия за борба с корупцията. Вместо отнемашото време за ръчно преглеждане на съответните доклади по петте теми, се използва технологията NLP за машинна оценка на съдържанието на докладите. За тази цел NLP създава езиков модел, с помощта на който проверява и оценява резултатите с ръчно кодирани резултати от докладите.

2) goVR (Университет за приложни науки в Източна Швейцария)

Виртуалната реалност (VR) е термин, който се използва за описание на компютърно генерирана реалност, която обикновено се възприема с помощта на специални очила. След десетилетия на фундаментални изследвания технологията VR е на път да пробие на масовия пазар. Подобно на появата на *World Wide Web*, разпространението на технологията VR означава, че все повече услуги ще се предлагат и чрез този нов канал. Докато предимствата на VR изображенията за игри, продуктови презентации и онлайн

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

събития са очевидни, въздействието върху услугите на електронното управление засега е неясно. Проектът *goVR* проучва, наред с другото, кои услуги на електронното правителство са подходящи за виртуална реалност, какви възможности и предизвикателства съществуват за създаването на VR правителствени услуги в бъдеще и как потребителите реагират на такива услуги.

3) Чатбот *Sophia* за жертви на домашно насилие (*Spring ACT*)

Spring ACT (Action. Compassion. Technology.) съчетава най-новите технологични възможности с конкретното решение на проблема за осигуряване на анонимен и безопасен достъп в помощ на жертвите на домашно насилие. Жертвите могат да използват независим от платформата чатбот, наречен *Sophia*. Чатботът ще бъде достъпен на над 25 езика и ще предоставя на потребителите важна информация по достъпен начин. Например, *Sophia* предоставя на пострадалите лица имената на специализирани служби в близост до тях и друга важна информация в обикновена чат форма. За разлика от телефонното обаждане или електронната поща, ботът не оставя следи.

С финансовата подкрепа, предоставена чрез програмата „Дигитални публични услуги“, разработването на чатбота ще продължи и в бъдеще, по-конкретно чрез разработването на цифров трезор, в който да се съхраняват потенциални доказателства. В рамките на проекта ще бъдат координирани усилията между отделните кантони, центровете за помощ и приютите за жени.

4) Тест на споделен оперативен модел на платформи за участие с отворен код (швейцарската асоциация *Decidim*)

Софтуерът с отворен код за участие *Decidim* е тестван чрез различни пилотни проекти в Швейцария през последните няколко години – например в проектите *Stadtidee* в град Цюрих и *Dialog Luzern* в град Люцерн. Все повече общини и региони проявяват интерес към реализирането на собствени проекти в Швейцария с помощта на софтуера *Decidim*. В рамките на новосъздаденото сдружение *decidim.swiss* учредителите могат да създадат оферта за споделена експлоатация на софтуер с отворен код и по този начин да намалят разходите за неговото използване в дългосрочен план. С финансовата подкрепа на *Digital Public Services Switzerland* три заинтересовани общини трябва да тестват потенциала на споделената работна среда. Ако опитът със споделената операционна среда е положителен, моделът може да бъде разширен на национално равнище.

5) *Citypact* (община Санкт Мориц)

За да могат младите хора да участват пълноценно в живота на общността, е необходимо внедряването на иновативни възможности. Проектът *Citypact*, който стартира през 2021 г. с подкрепата на Фонда за прототипи (*Opendata.ch*), предоставя на младите хора нов канал за комуникация, който им позволява да се свържат директно с общинската администрация. Чрез специално създадена цифрова платформа, потребителите имат възможност да коментират общински проекти, да подпишат или да започнат петиция и да споделят мнението си с други членове на общността. Този пилотен проект се изпълнява в община Санкт Мориц.

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

6) WinLab – цифрова платформа за намиране на партньори и споделяне на идеи (град Винтертур)

Като хибридна (дигитална и аналогова) платформа *WinLab* има за цел да обедини заинтересованите жители, изследователи и бизнес средите на град Винтертур. Платформата предоставя възможност за представяне, оценка и прилагане на решения за справяне с ежедневните предизвикателства, като се използват принципите на дизайнерското мислене. Тя обединява граждани, административни служители, изследователи, инвеститори, стартиращи предприятия и компании. Заинтересованите страни обсъждат идеи и разработват заедно пилотни проекти. На по-късен етап платформата ще бъде предоставена и на други общини.

7) Електронно участие – според ориентирания към потребителите дизайн на уебсайта *uster.ch* (град Устер)

Устер разработва иновативен уебсайт като част от цялостната цифрова стратегия на града. Чрез този сайт различни заинтересовани страни могат да участват в проектирането и разработването на онлайн услуги още в техния ранен етап, за да увеличи максимално ползите и да осигури широкото им прилагане. В допълнение към аналоговите начини за участие, обществеността ще бъде включена и чрез цифрови възможности за участие. Устер проучва внимателно как да съчетае по най-добрия начин аналоговите и цифровите форми на участие. На по-късен етап резултатите от проучването ще бъдат предоставени на други общини и кантони. По този начин ще бъдат разработени добри практики на проекти за електронно участие и ориентирано към потребителите проектиране на цифрови канали.

8) Електронно събиране на подписи

След пандемията COVID-19 събирането на физически подписи за референдуми и инициативи се превръща в трудно начинание. Електронното събиране на подписи се разглежда като още една стъпка напред в цифровата трансформация на администрациите и техните процеси. Проектът „Електронно събиране на подписи“ първоначално ще проучи какви са предпоставките, които трябва да са налице, за да се даде възможност за това. Акцент се поставя върху електронната идентификация, за която ще бъде проучено използването на SwissID. В допълнение към техническия анализ в проучването ще бъдат разгледани организационните и правните предпоставки за използването на електронния подпис. Проучването има за цел да създаде основа за това как електронната идентификация може да се използва в кантона Базел Ландшафт, както и в други кантони.

III.3.2. Гражданско участие в Норвегия

Първият и най-важен въпрос при демократичното управление е гражданското участие. То се разглежда като важно проявление на демокрацията. Чрез участието си гражданите могат да влияят върху това как градът им се управлява, развива и поддържа. Пряката демокрация е точно това и предполага, че гражданите имат властта сами да взимат политически решения. В непряката демокрация политическите решения се взимат от избрани представители. Гражданите могат да решат да не избират същите представители,

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

ако не са доволни от работата им. Обвързващите (местни) референдуми вероятно са най-близо до идеала за пряка демокрация. Гражданите гласуват по конкретни въпроси и резултатът не може да бъде оспорен от народни избраници. Въпреки това задължителните референдуми рядко се използват както по правни, така и по политически причини. Швейцария е най-известният пример, където се организират местни (задължителни) референдуми.

Участието на гражданите за определяне на общинския бюджет е широко разпространена практика в Норвегия. Гражданите гласуват за това по какъв начин да бъде използван част от общия бюджет за даден град. Проучване в Норвегия установява, че повече от 200 общини са приложили различни форми на това участие. В този случай разпределението на средствата за подпомагане на градовете е пряка последица от участието. Това е мощен механизъм, чрез който участието работи. Стимулът за участие е голям, тъй като гражданите виждат преки резултати във вземането на решения.

Участието на гражданите може да засили и непряката демокрация. Непряката демокрация е често срещаният модел в западните демокрации. Гражданите гласуват за партии или представители, които да действат от тяхно име до следващите избори. За да имат гражданите по-голямо влияние върху определянето на дневния ред, са въведени различни инструменти – петиции, консултативни референдуми и консултации. Участието е повече от упражняване на политическо влияние. Гражданите помагат на общината да разреши проблемите си и да подобри услугите си, като предлагат съдействие и подкрепа. Много граждани притежават знания и умения, които общината може и да няма. Гражданите също могат да споделят своя опит или време.

Предпоставки за електронно участие

За да се осигури ефективно гражданско участие в цифровото управление, първо трябва да има подходяща инфраструктура – кабелна или безжична. Инфраструктурата е необходима за установяване на връзка между гражданите и платформите за участие. Гражданите също се нуждаят от достъп до технологии – или чрез употреба на собствени устройства (персонален компютър, таблет или смартфон), или чрез публично достъпни устройства (информационни центрове, компютри в библиотека и др.). Някои граждани са с увреждания, така че е необходима и функция за достъпност, която да позволи на всички хора равен достъп до устройствата. Освен това е необходимо допълнително обучение, за да може технологиите да се използват по ефективен и смислен начин. Необходими са правни механизми за защита като неприкосновеност на личния живот, свобода на изразяване и т.н., както и технически механизми, които да гарантират, че потребителите правилно са регистрирани, но също така и тяхната анонимност, когато това се налага. В крайна сметка всички тези елементи са необходими за изграждане на доверие и приемане на решения.

Политическо участие

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

OECD (2001) разработва модел за нивата на взаимодействие между правителството и неговите граждани. За е приложим към интелигентни градове, този модел включва три различни нива:

- **Само информация.** Това е еднопосочна комуникация без обратна връзка с гражданите. Целта е гражданите да бъдат информирани по политически и управленски въпроси.
- **Консултация.** Двупосочна комуникация – от гражданите се иска мнение по конкретни въпроси. Общината решава въпросите, които ще се обсъждат, събира и обработва обратната връзка от гражданите.
- **Участие.** Гражданите влизат в партньорство с общината и имат активна роля при вземането на политически решения. Гражданите могат да повдигат въпроси, които желаят да обсъдят, а градът се вслушва в тяхното мнение.

Дигиталното взаимодействие може да подобри взаимодействието между общината и правителството. За да участват активно във вземането на политически решения, гражданите трябва да са добре информирани за близката история, сегашното състояние и бъдещите планове на общината или града. Следователно интелигентният град трябва да полага необходимите усилия за публикуване на актуална и подходяща информация. Прозрачността е преди всичко правен въпрос. Интелигентният град ще използва информационни технологии, за да подобри прозрачността и достъпа до тази информация. Прозрачността не се отнася само за документи и записи, но и за срещи, процеси, бенчмаркинг, вземане на решения и разкриване на информация:

- Прозрачността на документите е свързана с достъпа до документи, използвани като основа при вземането на решения. Норвежките общини са задължени да предоставят достъп до такива документи. От общините се изисква да водят регистър на входяща и изходяща поща (включително електронна поща). Тези регистри са публични документи, стига да не включват информация, защитена от разпоредбите за поверителност. Документите могат да бъдат предоставяни на общинския/градския уеб сървър за четене и изтегляне.
- Прозрачността на срещите е свързана с осигуряване на достъп до срещи, на които се вземат решения. Дневният ред с мястото и часа на провеждане на срещата трябва да бъде публично съобщаван. Това може да стане чрез имейл, бюлетини и общински/градски интернет сайтове. Според норвежкото законодателство заседанията на политическите органи са публични. Срещите могат да се излъчват по интернет, за да се даде възможност на повече граждани да следят разискванията. Протоколите от политическите срещи са публични и налични онлайн.
- Прозрачността на процеса се отнася до самия процес. Важно е гражданите да разбират процеса на вземане на политически решения и да са запознати с различните стъпки, предприети за постигане на съгласие. Информационните технологии могат да бъдат от голяма помощ за визуализиране на процесите на

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

вземане на решения. Диаграмите и графиките могат да бъдат полезни инструменти за показване на стъпките и напредъка на такива процеси.

- Прозрачността на сравнителния анализ е възможността за сравняване на общината или града с други общини или градове, за да се провери текущото представяне. От норвежките общини се изисква ежегодно да предоставят голямо количество статистическа информация на KOSTRA (база данни, поддържана от Статистическата служба на Норвегия). Базата данни предлага потребителски интерфейс, който улеснява сравняването на градове и общини чрез избиране на подходящи индикатори. Базата данни също позволява създаване на таблици, показващи как индикаторите са се променили във времето.
- Прозрачността на вземащите решения е важна за доверието. Информацията за собствеността или други интереси трябва да се оповестява на обществеността. В Норвегия това става чрез регистър, поддържан от Норвежката асоциация на местните и регионалните власти (KS). Регистърът е достъпен в интернет.
- Прозрачността на разкриването е правото да се задават въпроси относно това, което не е включено в документите или производството. Гражданите имат право да поискат информация относно управлението на града. Някои общини и градове са създали механизъм, при който гражданите могат да задават въпроси на кмета, като кметът отговаря на въпросите на следващото заседание на местния съвет. В други общини и градове кметът е на разположение на обществено място – например в библиотеката, в определени интервали от време, за да отговаря на въпроси на гражданите. ИКТ могат да осигурят ефективен канал за задаване на такива въпроси.

Инструменти за участие

Следващата таблица представя част от съвместните инструменти, които се използват от норвежките общини и градове:

Информация	Бюлетин по е-мейл	Гражданите могат да се абонират за електронен бюлетин, за да получават информация за предстоящи срещи, дневен ред на срещите и друга информация, свързана с управлението на града.
	Онлайн записи на поща	От норвежките общини се изисква да водят регистър на входящата/изходящата поща (Berntzen et.al., 2009). Гражданите могат да проверяват пощенските записи за интересни теми. Онлайн достъпът улеснява гражданите да намират такива.
	Онлайн хранилище на документи	Всички норвежки общини имат свои собствени уебсайтове, предоставящи информация за общинските услуги и организация. Повечето

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

		<p>общини също предоставят достъп до всички документи, използвани за вземане на политически решения (хранилище на документи), включително дневен ред на срещи и протоколи от срещите. Онлайн достъпът улеснява и достъпа на гражданите до всички съответни документи, свързани с процеса на вземане на решения (Berntzen et.al., 2009)</p>
	Уеб кастинг	<p>Гражданите могат да следят хода на заседанията на политическите органи. Разискванията могат да бъдат записвани, за да бъдат достъпни за всички и в бъдещ период. Излъчването на заседанията на местния съвет също е популярна услуга. В момента повече от 100 общини и окръжни общини предоставят уеб кастинг като услуга.</p>
Консултации	Консултации	<p>Консултациите се провеждат отгоре надолу. Градът търси от гражданите мнение по конкретни въпроси (OECD, 2001). Консултациите са структуриран начин за получаване на обратна връзка по политически въпроси. Електронните консултации са лесни за прилагане, гражданите имат възможност да отговорят по електронна поща, а някои общини използват модифицирани платформи за дискуссионни форуми, за да улеснят споделянето на информация и онлайн комуникацията. Гражданите получават и обратна връзка за техния принос, в противен случай интересът за участие може да се изгуби. Няколко общини предоставят консултации по политически въпроси. Гражданите имат право да коментират конкретни политически предложения и планове. Услугата „Диалог за цифрово планиране“ позволява например на гражданите да разглеждат както карти, така и документи, свързани с</p>

		териториалното устройство, и да коментират плановете.
	Анкетиране	Анкетата е форма на консултация, при която на гражданите се задават конкретни въпроси. Приложенията за онлайн гласуване обикновено използват скали или квадратчета за отметка, за да събират мнения от гражданите.
	Блогове	Общината може също да използва блог, за да се търси информация по политически въпроси. Блогът е колекция от записи, съдържащи текст/снимки/видеоклипове, като последният запис се показва на първо място. Блогът обикновено позволява на читателите (гражданите) да правят коментари.
Участие	Дискусионни форуми	Дискусионният форум е платформа, която обикновено позволява на своите потребители да инициират дискусия по дадена тема. Други потребители могат да добавят своите коментари. Редица норвежки общини създадоха дискусионни форуми, за да улеснят диалога, но по-късно са затворени, защото много потребители нападат словесно общински служители или правят расови или сексуално дискриминационни коментари.
	Граждански инициативи (Петиции)	Гражданската инициатива е възможност гражданите да влияят на местните политики между изборите. Гражданската инициатива беше въведена в норвежкото законодателство през 2003 г. Гражданите могат да предложат нова политика или промяна на политиката и да получат подкрепа от други граждани. Ако инициативата успее да събере подписи от 2% от гражданите (или 300 подписа), местният съвет е длъжен да обсъди инициативата. Националното правителство създаде платформата „minsak.no“, за да улесни както подаването на предложения, така и

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

		събирането на подписи в интернет. В платформата до момента са регистрирани 685 инициативи.
	Платформи в социалните медии (вкл. Фейсбук)	Много общини използват социални медийни платформи за информация, мобилизация и диалог. Facebook е най-широко използван, като към момента 184 общини имат собствена страница. Страниците се използват предимно за информация, но някои общини насърчават дискусия с гражданите – задават въпроси, за да улеснят диалога. Други общини използват Twitter и Instagram. Когато потребителите се удостоверяват, това улеснява и дисциплинира дискусиите.
	Гражданско участие за определяне на общинския бюджет.	Гражданското участие за разпределяне на общинския бюджет е широко разпространено. При него гражданите гласуват за използването на (част) от общия бюджет на даден град. В този случай постигнатите резултати се дължат на участието на гражданите. Това е мощен механизъм, чрез който участието работи. Стимулът за участие е голям, тъй като гражданите виждат преки резултати от участието си при вземането на решения.

Неполитическо участие

Следните примери показват как гражданите могат да помогнат на своята община и съгражданите си чрез неполитическо участие. Примерите се фокусират върху дигиталното участие, тъй като концепцията за интелигентен град разчита на използването на технологии за предоставяне на по-добри услуги и подобряване на качеството на живот на гражданите:

- 1) *FixMyStreet* е приложение, което позволява на гражданите на Норвегия да докладват за проблеми чрез своя компютър или смарт телефон. Приложението е базирано на местоположението, използва адреса или GPS координатите като таг, за да покаже точното местоположение на проблема. Типични проблеми са дупки по пътя, счупени крушки в улично осветление, изоставени превозни средства, счупени водопроводи и др. FixMyStreet мобилизира гражданите да сигнализират на градската администрация, когато нещо трябва да се поправи. Приложението предоставя и обратна връзка за състоянието. Възможно е да видите колко бързо (или бавно) градът реагира на докладвани проблеми. FixMyStreet се използва широко в Обединеното кралство, но самият софтуер е с отворен код, и е приет от градове по целия свят. В Норвегия приложението е

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

преведено на „FiksGataMi“. В този случай гражданите действат като „човешки сензори“.

- 2) **Управление и наблюдение на велосипедни маршрути** – приложение за Android на Норвежката администрация за обществени пътища за управление и наблюдение на велосипедни маршрути предоставя по-точна информация за това кои маршрути да се подобрят въз основа на обратна връзка от велосипедисти. Приложението също така предоставя информация за скоростта и относителната честота на използване на велосипедни алеи. Събраните данни се визуализират в уеб базиран интерфейс и предоставят на управниците ценна информация за целите на планирането. Те отбелязват, че нещо не е наред и го докладват.
- 3) **Sauberes Wiesbaden** е съвместен проект между службите за изхвърляне на отпадъци във Висбаден (ELW), Съвета на Висбаден и Университета за приложни науки *RheinMain* (Böhm et.al., 2015). Проектът има за цел да насърчи участието на гражданите за бързо и лесно сигнализиране при незаконно изхвърлен боклук в района на Висбаден, Германия. Разработено е приложение за смартфон с Android, за да улесни отчитането. Приложението използва данните за местоположението от мобилния телефон, за да даде точна позиция на изхвърления боклук. Мобилното приложение е официално пуснато в Google Play Store на 9 октомври 2015 г. През първия месец има повече от 1000 изтегляния. През този период са отчетени 469 събития. От тях 13% са отхвърлени поради дубликати, снимки с лошо качество или защото докладът е разположен в частна или ограничена зона; докато 87% са обработени успешно. При сравняване на приложението с други методи, като обаждания или имейли, общият брой отчети, генерирани с приложението, се е увеличил със 134% (Böhm et.al., 2015).
- 4) **Digital Inn** е база данни за исторически архиви като напр. енорийски архиви. Такива архиви, разбира се, са много важни за историците и тези, които се интересуват от генеалогия. Проблемът е, че такива архиви са написани на ръка и трябва да бъдат транскрибирани в цифров вид. Норвежката архивна администрация стига до извода, че преписването им би било скъпа и отнемаща време работа и решава да осигури необходимата инфраструктура и да мобилизира гражданите да преписват части от този огромен материал. *Digital Inn* постига голям успех. В момента 296 души и организации имат създадени „стаи“, където споделят своите транскрипции. Чрез търсачка е възможно да се търси определен материал. Въпреки че това не помага на града в ежедневните му дейности, тази инициатива е важна част от опазването на културното наследство. Това също показва как (местните) администрации могат да мобилизират гражданите чрез осигуряване на подходяща инфраструктура.
- 5) **Safety-net** е мрежа за самоподпомагане (Berntzen, 2011). Първоначалната идея е да се осигури помощ на пациенти, страдащи от инсулт или деменция. Платформата се управлява от консорциум от общини, разположени в областта

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Вестфолд, Норвегия, като по-късно е разширена, за подкрепа на родители на деца с психични проблеми и роднини на употребяващи наркотици. Цялата идея е да се поучим от други граждани, които са в подобна ситуация. Платформата предоставя възможност за видео комуникация между членовете на мрежата и достъп до база данни с информация, подготвена от медицински специалисти. Мрежата се управлява от координатори, наети от общините, като тези координатори организират и офлайн събития.

III.3.3. Гласовете на Лондон: пътят към пълноценно участие³⁷

От името на Инициативата за гражданство и интеграция, Британският фонд за демокрация и инициативата на Joseph Rowntree Reform Trust и Тръст за Лондон се обединяват, за да подкрепят цялостно проучване на механизмите, които могат да улеснят равнопоставеното, приобщаващо и представително гражданско и демократично участие в рамките на проекта „Гласовете на Лондон“. Административните органи на Голям Лондон (GLA) подкрепят това изследване и неговите по-широки цели. Докладът е изготвен независимо от GLA и кмета на Лондон и в резултат на това съдържа препоръки и за двете институции.

В „Гласовете на Лондон“ са представени пътищата на лондончани към гражданско и демократично участие, като се обръща внимание на недостатъчно представените и маргинализирани лондончани – чернокожите, малцинствените етноси и мигрантите, хора със специални потребности, младите хора и лондончани, които живеят в жилища под наем.

Гражданското участие се определя като начин, по който лондончани искат и могат да се ангажират в местната общност. То включва например ръководство за създаване на местна служба (официално или неофициално доброволчество), организиране на обществено, спортно или културно събитие, създаване или подписване на петиция, контакт с държавен представител (съветник, депутат и др.) и записване на среща с него.

Демократичното участие се определя по отношение на степента до която лондончани искат и могат да се включат в демократичната система на Лондон и Обединеното кралство. То включва например провеждане на кампании в полза на политически въпрос и/или политическа партия, кандидатиране за партиен или независим кандидат за заемане на публична длъжност, възможност и желание за регистрация за гласуване и гласуване по време на избори.

В доклада се подчертава, че е необходимо спешно да се обърне внимание на гражданското и демократичното участие в Лондон и в по-широк план в Обединеното кралство. Избирателната активност е един от най-важните показатели за демократично участие. На общите избори през 2019 г. избирателната активност в Лондон е 67,5 %, докато в Обединеното кралство тя е 67,3 %, като и двата показателя са по-ниски от средните стойности в повечето западноевропейски държави. На местните избори в Лондон през

---

³⁷ За повече информация London Voices: the journey to full participation | Citizenship & Integration Initiative report funded by Trust for London and the UK Democracy Fund | Trust for London

2018 г. избирателната активност е 39 % в сравнение с 42 % на отложените през 2021 г. избори за кмет и за Народно събрание.

Основни резултати

Резултатите от проучването показват, че организациите на гражданското общество имат огромен принос за гражданското участие в Лондон – над 60 % от участвалите в проучването организации на гражданското общество са организирани обучение, наставничество или обществени събития, които дават възможност за гражданско участие на лондончани. Само около една трета от тях обаче са организирани инициативи, свързани с регистрацията на гласоподаватели или други дейности за повишаване на демократичната осведоменост. Съществува ясно изразена разлика в степента до която гражданското общество се чувства комфортно при организирането на общностни събития, в сравнение със събитията, свързани с избори. Ето защо този пропуснат потенциал трябва да бъде преодолян. Финансиращите, гражданските и политическите институции трябва да подкрепят гражданското общество в провеждането на кампании и организирането на безпристрастни инициативи за гражданско и политическо участие, които не са свързани с политически партии. Някои основни промени, които гражданското общество би искало да види в това отношение, са:

- ✓ местните власти да приемат гражданското общество като пълноправен партньор в съвместното разработване и осъществяване на инициативи за гражданско и демократично участие;
- ✓ укрепване и създаване на платформи, които да свързват различни организации на гражданското общество;
- ✓ осигуряване на финансиране за непартийни, безпристрастни кампании и дейности, свързани с политическото участие.

Сред организациите на гражданското общество, участвали в проучването „Гласовете на Лондон“, също се наблюдава силна подкрепа за демократичните реформи: повече от половината от всички анкетираните организации на гражданското общество са заявили, че подкрепят правото на глас по местоживеене и повече възможности за съвещателна демокрация, като например постоянни граждански асамблеи. Над 60 % от организациите на гражданското общество се противопоставят на въвеждането на задължителен документ за самоличност със снимка, като изтъкват загриженост за въздействието върху избирателната активност на техните бенефициери.

Част от препоръките, предоставени в доклада са:

- ✓ За да увеличат гражданското и демократичното участие, местните власти трябва да признаят и оценят организациите на гражданското общество като равностойни партньори и да осъзнаят, че сътрудничеството с гражданското общество ще донесе ползи за техните жители. Те следва да укрепят платформите и да създадат ресурси за организациите на гражданското общество, работещи по един и същ въпрос или в една и съща област, за да се свържат и да планират съвместни инициативи.

----- www.eufunds.bg -----

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

- ✓ Сътрудничеството между организациите на гражданското общество, местните власти, финансиращите организации и централното правителство следва да бъде поощрявано. GLA играе важна роля и в застъпничеството за реформата на гражданското и демократичното участие и следва да продължи да представя и внедрява най-добрите практики в собствените си структури и програми, както и да финансира адекватно гражданските инициативи в Лондон.
- ✓ За да се засили гражданското и демократичното участие, организациите на гражданското общество следва да координират и да си сътрудничат в дейността и застъпничеството, да се стремят да създадат сектор, който да е междусекторен, междупоколенчески и насочен към най-маргинализираните групи.
- ✓ Гражданското общество следва също така да възприеме цялостен подход към гражданското и демократичното участие, като демонстрира безпристрастна демократична ангажираност и предвиди информационни дейности в редовните си събития и услуги.
- ✓ Политическите партии следва да подкрепят кандидати от слабо представени групи, да инвестират в ангажиране на недостатъчно регистрирани и слабо представени общности и да се застъпват за прогресивни, модерни реформи на гражданското и демократичното участие.³⁸

Talk London е онлайн общността и платформата на града за ангажиране на гражданите, която в момента наброява близо 60 хил. членове. Платформата е създадена за провеждане на анкети и дискусии, напоследък и за разговори с лондончани относно въздействието на COVID-19 и на локдауна върху живота им.

Общинският екип на Talk London споделя за подобрения в гражданската ангажираност и за това как гражданите играят важна роля в създаването на политиките и програмите на кметството – от оживяването на проблемите и въпросите на обикновените лондончани и събирането на идеи от гражданите до повишаването на осведомеността за инициативи и получаването на подкрепа за нови проекти.

III. 4. Заключение

Глава трета на ръководството събира различни примери и добри практики от местни власти в други държави от Европейския съюз и извън него, които успешно насочват усилията си към цифровия преход и използват IT решения и практики за по-ефективно управление на градовете си. Тази глава не само подчертава важността на цифровия преход за местните общности, но и доказва как той може да доведе до подобрение на качеството на живот на гражданите.

---

³⁸ Виж повече на: *Your city, your say — digital citizen engagement and London’s recovery: Talk London* | by Chief Digital Officer for London | Medium

В глава трета са представени и примери за активното участие на гражданите в процесите на вземане на решения, свързани с предоставянето на дигитални услуги. Това допълнително подчертава важноста на включването на общностите и гражданите в дигиталните процеси и тяхната ключова роля за постигане на по-добро управление и подобрени жизнени условия.

В заключение, третата глава представя ценни примери за успешния цифров преход, реализиран от местните власти в други държави от ЕС. Тя подчертава предимствата от цифровизацията и как гражданите могат да бъдат активни участници в този процес. Този раздел може да служи като вдъхновение и насоки за местните власти в област Видин, които имат амбицията да насочат своите усилия към цифровия преход и подобрене на качеството на живот на своите граждани. В крайна сметка, цифровизацията е ключов процес, който променя начина, по който работим, общуваме и живеем в Европа, и участието на гражданите е съществен фактор за успешното му изпълнение. Европейските институции и правителства създават различни стратегически и програмни рамки, за да насърчат цифровия преход, и включването на гражданите в тези усилия е от съществено значение за гарантиране на подобрене на живота на всички европейци. Това изисква постоянен диалог между гражданите, бизнеса, научните институции и правителствата, с цел установяване на общи цели и осигуряване на насочване на цифровия преход към подобрене на благосъстоянието на европейските граждани.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

НАСОКИ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА СТРАТЕГИЯ ЗА ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ОБЩИНИ И ОБЩИНСКИ АДМИНИСТРАЦИИ

Настоящите насоки за разработване на стратегия за дигитална трансформация на местно ниво следва да подпомогнат местните власти и общности в привеждането на целите, мерките и интервенциите от общинската стратегия в съответствие с действащите стратегически и програмни документи от по-висок ранг, спазвайки националната нормативна рамка в областта на стратегическото планиране и развитие и, като цяло, европейската рамкова политика за цифровизация и цифрово общество. При изготвянето на насоките са взети предвид:

- общата европейска рамка, изложена по-долу;
- европейски практики, стратегическите и програмни документи, нормативната рамка, декларации, резолюции в сферата на дигитализацията, описани във глава II на настоящото ръководство; и
- националната политика и рамка по цифровизация;
- действащата нормативна уредба в областта на стратегическото планиране и развитие, както и проектите за нейното изменение и допълнение.

Целите на настоящите насоки са:

- да се създаде стандарт за стратегическо планиране и развитие на цифровизацията на местно ниво;
- да се изведе, като водещ, принципът на публично партньорство между местните власти и гражданите и техните организации;
- да се постигне открито и устойчиво цифрово управление на местно равнище;
- да се отчете, че дигиталната трансформация е процес, а не крайно състояние и следва да се поддържа и развива непрекъснато;
- да се представят задължителните елементи на съдържанието на стратегическия документ;
- да се подреди процесът на разработване на стратегическия документ, като се опишат в детайли стъпките, които ангажираните в процеса на разработването му следва да спазват;
- да се представят професионални методи за разработване на стратегически документи (като например SWOT, PEST/PESTEL и т.н.);
- да се въведат ключовите понятия в процеса на стратегическо планиране.

IV.1. Въведение и основни понятия

Стратегическите, програмните и плановите документи, наред със стратегическия подход, са основният инструмент за планиране и осъществяване на политиките за развитие, включително за дигитална трансформация. Прилагането на стратегическия подход при определяне на приоритетните области за развитие изисква максимална ангажираност на всички отговорни и заинтересовани страни в диалога по политиката за дигитална трансформация и при нейното прилагане на национално, регионално и местно ниво.

Именно в контекста на цифровото развитие и постигането на цифрово общество, координацията и съсредоточаването на ясни и конкретни действия за дигитална трансформация на общините са предмет на настоящите насоки.

Връзката на общинските стратегически и планови документи за развитие с тези на регионално и национално ниво може да се разглежда в два аспекта:

- *нормативен* – общинските документи са регламентирани от действащата нормативна уредба;
- *йерархичен* – произтича от мястото, което заема този документ и нивото на държавно устройство. Тази връзка може да се илюстрира по следния начин:

www.eufunds.bg

--

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

От съществено значение е общинската стратегия за дигитална трансформация да се разработва и прилага като част от общата система за стратегическо планиране и развитие на дигитална трансформация в страната. Чрез прилагането на единен поход и стандарти на планиране и програмиране на дигитализацията, взаимната обвързаност на стратегиите, програмите и плановете на различните териториални нива, използването на механизми за широко партньорство и координация между органите и институциите, бизнеса и гражданското общество, както и на общи инструменти за финансово подпомагане се постига по-значим ефект и ефикасност за реализация на целите на дигитализация на местно ниво. Така общинските стратегии за дигитална трансформация могат да се разглеждат, като ключов елемент от националната документална система за реализиране на политиката по дигитализация и цифрово общество.

Взаимовръзки между стратегическите и планови документи

Стратегически планови документи	Функция на документа	Съдържание на документа /общо, като минимум задължителни елементи/	Органът, отговорен за изработване, координация и контрол	Органът, който приема документа	Свързани документи
Национална стратегия	Определя дългосрочните цели и приоритети на съответната политика на Република България	<ul style="list-style-type: none"> • социално-икономически анализ/анализ на текущото състояние; • цели и приоритети за развитие на съответната политика; • обща оценка на ресурсите; • критерии за оценка на изпълнението; • финансова рамка за реализиране на политиката/ите; • механизъм на управление и координация на изпълнението на документа; • действия за прилагане на принципа на партньорство, информация и публичност. 	Ресорното по политиката ведомство	Министерски съвет	Национален план за развитие

----- www.eufunds.bg -----

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

<p>Регионален план за развитие</p>	<p>Определя средносрочните цели и приоритети за регионално развитие на съответната територия.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • анализ на икономическото, социалното и екологично състояние и потенциала за развитие; • цели, приоритети и мерки за развитие; • райони за целенасочено въздействие; • размер на необходимото ресурсно осигуряване, в т.ч. по райони за целенасочено въздействие; • предварителна оценка; • индикативна финансова таблица, обобщаваща необходимите ресурси; • ред за консултиране с партньорите. 	<p>Министър на регионалното развитие и благоустройството (териториални звена в Министерство на регионалното развитие и благоустройството)</p>	<p>Министерски съвет (след обсъждане и одобряване от Регионалния съвет за развитие)</p>	<p>Национална стратегия за регионално развитие; Секторни стратегии за развитие (по политики)</p>
<p>Областна стратегия за развитие/ Стратегия по политика на областно ниво</p>	<p>Определя целите и приоритетите за общо развитие или само по дадената политика на областта и мерките за постигането им.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • анализ на икономическото и социалното състояние на областта/анализ на текущото състояние по съответната политика на областно ниво; 	<p>Областен управител</p>	<p>Областен съвет за развитие (след обсъждане и одобряване от Регионалния</p>	<p>Национална стратегия</p>

		<ul style="list-style-type: none"> цели и приоритети за развитие на областта; оценка на необходимите ресурси; териториален обхват на районите за целенасочена подкрепа в областта; критерии за оценка изпълнението на стратегията; стратегически насоки за разработване на общинските стратегически документи; механизъм на управление и координация на изпълнението на документа; действия за прилагане на принципа на партньорство, информация и публичност. 		съвет за развитие)	
Общински план за развитие/ Общинска стратегия по	Определя средносрочните цели и приоритети за развитието на общината, отчитайки нейната специфика и потенциал за развитие.	<ul style="list-style-type: none"> анализ на състоянието; приоритети, цели и индикатори; съвместни дейности и проекти със съседни общини; 	Кмета на общината	Общински съвет	Областна стратегия за развитие/ Стратегия по политика на областно ниво

<p>съответната политика</p>		<ul style="list-style-type: none"> • ред и начин за осигуряване на информация и публичност. 			
<p>Програма за реализация/ План за действие на общинския стратегически документ</p>	<p>Конкретизира общинския план за развитие/стратегия по дадена политика и предвижда финансовите ресурси за тяхната реализация.</p>	<p>Конкретизиране на:</p> <ul style="list-style-type: none"> • мерките/дейностите/задачите/ проектите за изпълнение; • необходимите финансови ресурси; • отговорни звена за изпълнението; • дейностите за информация и публичност; • контрол и критерии за оценка на изпълнението. 	<p>Кмета на общината</p>	<p>Общински съвет</p>	<p>Общински план за развитие</p>

Този модел на стратегическо планиране осигурява възможност за висока степен на съответствие и съгласуваност между целите и мерките, предвидени в отделните документи по ниво и цели постигане на синергиен ефект при изпълнението на националните политики. От гледна точка на управлението на страната този модел създава база за усъвършенстване на програмното и ориентирано към резултати бюджетирание и за развитие на системата за стратегическо планиране в отделните административни структури.

Стратегически подход

Стратегическият подход може да се определи като процес на дългосрочно планиране и изпълнение на планираното. По-конкретно той обхваща планирането, програмирането, управлението, ресурсното осигуряване, наблюдението, контролът и оценката на изпълнението. Той е ориентиран към постигане на ограничен брой ключови средносрочни и дългосрочни цели и приоритети на развитие. Този подход се характеризира с:

- процеси, осъществяващи се „отгоре-надолу“ (top-down approach of strategic planning) и “отдолу-нагоре” (bottom-up approach of strategic planning);
- интегрираност – определяне и формулиране на комплексни действия за решаване на взаимосвързани проблеми и постигане на целите; и
- ориентация към резултатите с ясна логика на действията и качество на изпълнение на поставените цели чрез използването на система от критерии и индикатори за конкретни продукти, резултати и въздействие;

Основните принципи за прилагане на стратегическия подход са:

- **ефективно партньорство** между всички заинтересовани страни и целеви групи - национални, регионалните и местните власти и институции, икономически и социални партньори, представители на гражданското общество, представители на научните, академичните и културните общности, отделните граждани или групи от граждани;
- **устойчиво развитие** – планиране и изпълнение, които поставят в центъра на всичко опазването на околната среда, оптималното управление и използване на ресурси и предприемането на всички възможни действия и мерки за подобряване състоянието на климата, природата и биологичното разнообразие;
- **насърчаване на равните възможности и недопускане на дискриминация** – недопускане нарушаването на основните човешки права и ценности, основавайки се на критерии като раса, произход, цвят на кожата, етническа принадлежност или социален произход, религия или политически убеждения, пол или сексуална ориентация;
- **взаимодействие (хоризонтално и вертикално) между органите на всички нива на управление** в подготовката, изпълнението, наблюдението и оценката на

----- www.eufunds.bg -----

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

стратегически, програмни и планови документи, основано на утвърдени принципи и правила за сътрудничество, споделяне и обмен на информация, опит, резултати и добри практики;

- **съответствие с действащата нормативна уредба;**
- **концентрация на ресурси;**
- **системно наблюдение, оценка и докладване на напредъка** при изпълнение на планираното с оглед организиране и осъществяване на промени и/или допълнения;
- **ефективно управление и контрол**, включително за рационално използване на финансовите и административните ресурси;
- **ефективна комуникация** с цел информиране, популяризиране, публичност и прозрачност, и разясняване по отношение на планираното и неговото изпълнение.

PESTEL анализ

Този инструмент оценява качествено основите външни фактори, които характеризират средата. Това са политически (political), икономически (economic), социални (social), технологични (technological), нормативни (legal) и екологични (environment).

Анализът на външната среда е основно средство в процеса на стратегическото планиране. Той е базата за определяне на възможностите и заплахите при извършването на анализа и оценката на текущото състояние и предхожда SWOT анализа.

Основните външни фактори се отнасят до следните групи:

- **политически** условия и изисквания, свързани с политическа ангажираност, институционална готовност, административен капацитет, ефективност на системите за наблюдение и контрол, публичност и прозрачност на действията при провеждане на политики и др.;
- **икономически** условия и изисквания – съответствие на специфичното състояние и икономическото равнище на развитие на районите, адаптивност към икономическите промени и предизвикателства, насърчителни мерки, постигане на конкурентоспособност и иновативност, бизнес среда, мобилизиране на икономически партньори, ефективност и ефикасност на използваните финансовите ресурси за постигане на целите и приоритетите на политиките;
- **социални** условия и изисквания, отнасящи се до здравеопазване, образования, култура, спорт, социална включеност на уязвими групи от населението, интегрираност на младите хора, намаляване нивата на бедност, мобилизиране на социалните партньори и ангажираност на гражданското общество, социални иновации, достъпност на средата и инфраструктурите и др. за хората с увреждания и др.;
- **екологични** условия и изисквания – устойчивост на планираните мерки и постигнатите резултати на съответната политика, климатична сигурност, опазване на околната среда,

----- www.eufunds.bg -----

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

мерки за намаляване на отрицателното въздействие, мерки за насърчаване на положителното въздействие и др.;

- **технологични** условия и изисквания – балансирано, хармонично инфраструктурно развитие, технологична достъпност и инфраструктурна свързаност, обезпеченост с технологии, надеждност и сигурност на технологиите, ефективност и иновативност и др.;
- **нормативни** условия и изисквания – отнасящи се до нормативната рамка, действаща и проектна, динамика в изменението ѝ и въздействието ѝ, ограничения и разрешения, липса на регулации или прекомерна регулаторна тежест, насърчителни нормативни мерки и др., които осигуряват, подобряват и допринасят за провеждането на политиките.

SWOT анализ

Основният инструмент за оценка на даденостите, капацитета и потенциала на средата за успешното осъществяване на дадена политика, който представлява качествен метод. Той оценява присъщите характеристики и систематизирано извежда силните и слабите страни, и очертава възможностите и заплахите за развитието и изпълнението на политиката.

SWOT анализът показва едно временно външните и вътрешните фактори на средата, които повлияват развитието и изпълнението на дадена политика. Силните и слабите страни са вътрешните фактори, а възможностите и заплахите произтичат от външните фактори.

Силните страни се откриват, като се отговори на въпроса „какви са предимствата и уникалните характеристики на средата на съответната територия?“.

Слабите страни се определят, като се отговори на въпросите: какво следва да подобрим; какво трябва да избягваме; какво ни липсва?

Въз основа на силните и слабите страни и резултатите от PESTEL анализа се очертават възможностите и заплахите.

IV.2. Обща европейска цифрова рамка

Само за последните две години се промени радикално ролята и възприемането на цифровизацията в обществата и икономиките по света, и темповете ѝ рязко се ускори. Цифровите технологии днес са задължителна предпоставка, за да можем да работим, да учим, да се забавляваме, да общуваме, да пазаруваме и да осъществяваме достъп до всякакви публични услуги — от здравеопазване до култура.

----- www.eufunds.bg -----

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

В резултат на глобалните процеси през последните две години се разкриха уязвимите места в общоевропейското цифрово пространство, зависимостта му от неевропейски технологии, както и въздействието на дезинформацията върху нашите демократични общества.

В светлината на тези предизвикателства заявената европейска амбиция е по-важна от всякога досега: да се следват политики, които да предоставят повече възможности за хората и бизнесите за постигането на едно ориентирано към човека, устойчиво и изпълнено с по-голям просперитет цифрово бъдеще. Европа ще трябва да надгражда върху своите силни страни — отворен и конкурентен единен пазар, строги правила, изградени върху европейските ценности, участник в лоялна и основаваща се на правила международна търговия, който отстоява своите позиции, солидна индустриална база, висококвалифицирани граждани и силно гражданско общество. И в същото време тя трябва да работи за преодоляването на установените стратегически слабости, уязвими места и високорискови зависимости, като липса на цифрови умения, недостатъчно развита инфраструктура и бавна цифровизация на частния и публичния сектор. Това е пътят на Европа към осигуряването на цифров суверенитет в един взаимно свързан свят чрез изграждане и внедряване на цифров капацитет по начин, позволяващ на хората и бизнесите да се възползват от потенциала на цифровата трансформация и цифровото общество, и подкрепящ изграждането на по-здраво и по-екологично общество.

Общата европейска цифрова рамка се основава на общата визия до 2030 на Европейския съюз (ЕС) за осигуряване на цифров суверенитет, базиран на ясни цели и принципи. Цифровите цели за 2030 г. се определят в четири основни направления: цифрови умения, цифрови инфраструктури, цифровизация на предприятията и на обществените услуги. Специално внимание се отделя на изграждането на Европейски изчислителен облак, лидерството в етичния изкуствен интелект, сигурна цифрова самоличност за всички, както и сериозно подобряване на инфраструктурата в областта на данните, суперкомпютрите и свързаността. В изпълнение на общата визия *Европейската комисия определи цифровите принципи, целите и ключови етапи и създаде система за управление и наблюдение*, както и средствата за тяхното постигане. Отделните държави-членки са ангажирани с изпълнението на поставените амбиции и с прилагането на новата система за управление както на национално ниво, така и чрез декомпозирането ѝ на местно ниво (виж описанието на стратегическия подход).

Новата форма на управление е съвместна с държавите-членки и се основава на механизъм за ежегодно сътрудничество между тях и институциите на Съюза, за да се гарантира съвместното постигане на амбициозните цифрови цели на Съюза. Системата включва, също така, мониторинг и докладване на напредъка в цифровата област, под формата на годишни доклади до Европейския парламент и до Съвета на Европейския съюз относно състоянието на цифровото десетилетие.

----- www.eufunds.bg -----

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

С Решение (ЕС) 2022/2481 на Европейския парламент и на Съвета от 14 декември 2022 година се създава политическа програма „Цифрово десетилетие“ до 2030 г. и се въвежда механизъм за наблюдение и сътрудничество по тази програма, който включва мерки за:

- а) определяне на ясна посока за цифровата трансформация на Съюза и за постигането на цифровите цели на равнището на Съюза до 2030 г. въз основа на измерими показатели;
- б) структуриране и стимулиране на сътрудничеството между Европейския парламент, Съвета, Комисията и държавите членки;
- в) насърчаване на съгласуваността, съпоставимостта, прозрачността и пълнотата на наблюдението и докладването от страна на Съюза.

Решението очертава нормативно и общите цели на Съюза, към които всички държави-членки, на всички нива имат ангажимент за постигането им:

- а) насърчаване на ориентирана към човека, основана на зачитане на основните права, приобщаваща, прозрачна и отворена цифрова среда, в която сигурните и оперативни съвместими цифрови технологии и услуги съблюдават и утвърждават принципите, правата и ценностите на Съюза и са достъпни за всеки и навсякъде в Съюза;
- б) укрепване на колективната устойчивост на държавите членки и преодоляване на цифровото разделение, постигане на баланс между половете и географски баланс чрез насърчаване на трайни възможности за всички лица, развиване на основни и задълбочени цифрови умения и компетентности, включително чрез специализирано и професионално обучение и учене през целия живот, както и насърчаване на развитието на високоефективни цифрови знания и умения в рамките на хоризонталните системи за образование и обучение;
- в) гарантиране на цифровия суверенитет на Съюза по открит начин, по-специално чрез сигурни и достъпни цифрови инфраструктури и инфраструктури за данни, имащи капацитета ефикасно да съхраняват, предават и обработват огромни масиви от данни, които създават условия за други технологични разработки, спомагане за конкурентоспособността и издръжливостта на промишлеността и икономиката на Съюза, по-специално на МСП, и за устойчивостта на веригите за създаване на стойност на Съюза и насърчаване на екосистемата на стартиращите предприятия и безпроблемното функциониране на европейските цифрови иновационни центрове;
- г) насърчаване на въвеждането и използването на цифров капацитет, с оглед на намаляване на географското цифрово разделение и предоставяне на достъп до цифрови технологии и данни при открити, достъпни и справедливи условия, за да се достигне високо ниво на цифров интензитет и иновации в предприятията в Съюза, по-специално в стартиращите предприятия и МСП;

----- www.eufunds.bg -----

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

- д) разработване на всеобхватна и устойчива екосистема от оперативно съвместими цифрови инфраструктури, в която високопроизводителните, периферните, облачните и квантовите изчислителни технологии, изкуственият интелект, управлението на данни и мрежовата свързаност работят в конвергенция, за насърчаване на внедряването им в предприятията в Съюза и за създаване на възможности за растеж и работни места чрез научни изследвания, развойна дейност и иновации, както и осигуряване на наличието на конкурентоспособна, сигурна и устойчива облачна инфраструктура за данни на разположение на Съюза, с високи стандарти за сигурност и неприкосновеност на личния живот и в съответствие с правилата на Съюза за защита на данните;
- е) насърчаване на цифрова регулаторна среда на Съюза в подкрепа на способността на предприятията в Съюза, особено на МСП, да се конкурират лоялно в глобалните вериги за създаване на стойност;
- ж) гарантиране на възможността за онлайн участие на всеки в демократичния живот, а също така и на достъпността в надеждна и сигурна онлайн среда до публичните услуги, услугите в сферата на здравеопазването и социалните грижи за всички, и по-специално за групите в неравностойно положение, включително хората с увреждания, както и в селските и отдалечените райони, като се предлагат приобщаващи, ефикасни, оперативно съвместими и персонализирани услуги и инструменти с високи стандарти за сигурност и неприкосновеност на личния живот;
- з) гарантиране на това цифровите инфраструктури и технологии, включително техните вериги на доставки, да станат по-устойчиви, издръжливи и енергийно и ресурсно ефективни, за да се сведе до минимум отрицателното им екологично и социално въздействие и да се допринесе за устойчива кръгова и неутрална по отношение на климата икономика и общество в съответствие с Европейския зелен пакт, включително чрез насърчаване на научните изследвания и иновациите, които допринасят за това, и чрез разработване на методики за измерване на енергийната и ресурсната ефективност на цифровото пространство;
- и) улесняване на справедливите и недискриминационни условия за ползвателите по време на цифровата трансформация в целия Съюз чрез засилване на взаимодействието между частните и публичните инвестиции и използването на средства от Съюза и национални средства, както и чрез разработване на предвидими регулаторни и подпомагащи подходи, включващи също така регионалното и местното равнище;
- й) гарантиране на това, че всички политики и програми, които са от значение за постигането на определените в член 4 цифрови цели, се вземат предвид по координиран и последователен начин, за да допринасят пълноценно за

европейския екологичен и цифров преход, като се избягват припокриванията и се свежда до минимум административната тежест;

- к) подобряване на устойчивостта на кибератаки, допринасяне за повишаване на осведомеността за риска и познанията по процесите на киберсигурността и увеличаване на усилията на публичните и частните организации за постигане поне на основни нива на киберсигурност.“

Общите цели на ЕС следва да бъдат взети предвид и отразени при формирането и изпълнението на политиките в отделните държави-членки, в съответните техни стратегически, програмни и нормативни документи.

От своя страна, Европейската комисия предложи и в Решението са залегнали и конкретните цифрови цели, които се явяват измерител за постигането на общите цели и за реализацията на политическата програма „Цифрово десетилетие“ до 2030 г. Същите ще се следят на ниво държави-членки:

1) население с цифрови умения и висококвалифицирани специалисти в областта на цифровите технологии, с цел постигане на баланс между половете при следните условия:

- а) най-малко 80 % от хората на възраст 16 – 74 години да притежават поне основни цифрови умения;
- б) най-малко 20 милиона специалисти в областта на ИКТ да бъдат заети в Съюза, като се насърчава достъпът на жените до тази област и се увеличава броят на завършилите висше образование в областта на ИКТ;

2) сигурни, издръжливи, ефективни и устойчиви цифрови инфраструктури при следните условия:

- а) всички крайни ползватели, намиращи се в определено местоположение да бъдат обхванати от гигабитова мрежа до крайната точка на мрежата и всички населени места да бъдат обхванати от безжични високоскоростни мрежи от следващо поколение с ефективност, еквивалентна най-малко на тази на 5G, в съответствие с принципа на технологичната неутралност;
- б) производството в Съюза, в съответствие с правото на Съюза в областта на устойчивостта на околната среда, на авангардни полупроводници да възлиза на най-малко 20 % от световното производство като стойностно изражение;
- в) в Съюза да бъдат разположени най-малко 10 000 климатично неутрални периферни възли с висока степен на сигурност, като те бъдат разпределени по начин, който гарантира достъп до услуги за данни с малко закъснение (т.е. няколко милисекунди), независимо къде се намират предприятията;
- г) до 2025 г. Съюзът да разполага със своя първи компютър с квантово ускоряване, което ще позволи на Съюза до 2030 г. да заеме водеща позиция в областта на квантовите изчислителни технологии;

----- www.eufunds.bg -----

-
Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

3) *цифрова трансформация на предприятията при следните условия:*

- а) поне 75 % от предприятията в Съюза да използват в съответствие със стопанската си дейност една или повече от следните технологии:
  - i) компютърни услуги „в облак“;
  - ii) големи информационни масиви;
  - iii) изкуствен интелект;
- б) над 90 % от МСП в Съюза да са достигнали поне основно ниво на цифров интензитет;
- в) Съюзът да улеснява растежа на своите иновативни разрастващи се предприятия и да подобрява достъпа им до финансиране, като по този начин се постига най-малко удвояване на броя на дружествата „еднорози“;

4) *цифровизация на публичните услуги при следните условия:*

- а) да има 100 % достъпно онлайн предоставяне на ключови публични услуги и, когато е приложимо, възможност за гражданите и предприятията в Съюза за онлайн взаимодействие с публичните администрации;
- б) 100 % от гражданите на Съюза да имат достъп до своите електронни здравни досиета;
- в) 100 % от гражданите на Съюза да имат достъп до сигурни средства за електронна идентификация (eID), признати в целия Съюз, които да им позволяват пълен контрол върху операциите, свързани със самоличността, и споделените лични данни.“

Комисията наблюдава напредъка на Съюза по отношение на постигането на общите цели и цифровите цели, като за тази цел ползва Индекса за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI). Това наблюдение включва анализ на показателите, измерващи напредъка на равнище държава-членка, националните политики и инициативи, насочени към постигането на общите цели и на цифровите цели, както и хоризонтални и тематични анализи за проследяване на цифровата трансформация на икономиките в Съюза, и класиране на държавите членки по напредъка им в тази област.

Индексът представлява ежегоден набор от показатели за анализи и измерване на състоянието на процеса по дигитализацията на национално ниво, въз основа на които Европейската комисия следи цялостното цифрово представяне на Съюза и държавите-членки в няколко измерения на политиката, включително техния напредък по отношение на цифровите цели.

Практиките за стратегическо планиране в държавите-членки на ЕС показват, че по целите на дългосрочните рамкови документи, е налице широк обществен консенсус. Това се обуславя от общата логика на управлението, тъй като осигурява приемственост, предвидимост и устойчивост на националните политики.

----- www.eujunas.bg -----

-
Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

IV. 3. Финансиране на политиката по дигитализация

Редица бюджетни инструменти на ЕС ще подкрепят инвестициите, необходими за цифровия преход, включително:

- програмите за сближаване (т.нар. програми за програмен период 2021 – 2027);
- Инструментът за техническа подкрепа;
- програмата „Цифрова Европа“;
- Националният план за възстановяване и устойчивост;
- програмата „Хоризонт Европа“.

Отделно на национално и местно ниво са:

- държавният бюджет през политиката по дигитализация/електронно управление, която се провежда на централно ниво;
- общинският бюджет.

IV.4. Национална рамка

Националната стратегия за дигитална трансформация/развитие представлява стратегическата рамка, която въз основа на анализ на ситуацията в държавата и тенденциите за развитие на тази политика, включително в европейски и международен аспект, определя визията и общите/стратегическите цели на националната политика за цифровизация за период от 7 години.

В република България е изведен на преден план и приоритетът за националната киберсигурност и киберзащита, което налага съществуването на отделна нормативна уредба и *стратегическа рамка в областта*. Същевременно международната практика и научната общност категорично не поставят разделителна линия между дигитализацията и киберсигурността. Двете направления са взаимно свързани и сами по своята същност без другото не могат да съществуват.

В Република България се провежда единна национална политика за киберсигурност, която разглежда системата за киберсигурност, като част от системата за защита на националната сигурност. Киберсигурността се определя като състояние на обществото и държавата, при което чрез прилагане на комплекс от мерки и действия

----- www.eufunds.bg -----

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

киберпространството е защитено от заплахи, свързани с неговите независими мрежи и информационна инфраструктура или които могат да нарушат работата им.

Националната стратегия за киберсигурност изразява колективния ангажимент и отговорност на всички заинтересовани страни и волята на Правителството на Република България да гарантира отворено, безопасно и сигурно киберпространство.

IV. 5. За кого са предназначени насоките за разработване на стратегията за дигитална трансформация?

Настоящите насоки са основно насочени към:

- местните власти: кмет на община, общински съвет, общинска администрация, местни подразделения на централни органи;
- граждани и граждански сдружения;
- представители на неправителствения сектор /НПО/;
- представители на местния бизнес;
- представители на културната общественост;
- представители на академичната и научна общност;
- местните медии;
- социални институции и служби.

Необходимо е пълноценно взаимодействие, съгласуваност и координация на всички заинтересовани страни, на всички нива - институционално и организационно, както в процеса на разработване, така и в процеса на изпълнение на стратегията за дигитална трансформация. Ключова роля в реализирането ѝ имат местните власти, техните администрации и местните институции, които правят и изпълняват политиките на местно ниво.

Препоръчителен механизъм за разработването и за мониторинга на изпълнението на стратегията е сформиранието на работна група с широко участие на всички заинтересовани страни в нея, която да се ръководи от представители на местните органи на управление на общината.

Представителите на местните органи на управление в общината:

- инициират създаването на местна работна група за разработване и мониторинг на изпълнението на стратегията за дигитална трансформация на общината;
- предлагат организацията за разработване на стратегията;
- предлагат правилата за работа на местната работна група;

----- www.eufunds.bg -----

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

- предлагат графика и разпределението на задачите между членовете на работната група, включително темите и задачите, за чието изпълнение е необходима външна техническа и експертна помощ;
- определят механизма за съгласуване на процеса на разработване на стратегията с процедурата по подготовката и приемането на общинския бюджет.

След сформирането местната работна група, същата:

- одобрява структурата на стратегията;
- може да създаде вътрешни работни групи за разработване на части от стратегията, съобразно компетенциите и правомощията на членовете, включени във вътрешните работни групи;
- осигурява информация за целите на подготовката на стратегията;
- изготвя анализ на текущото състояние на общината в областта на цифровизацията и цифровото общество;
- определя основните фактори за развитие на общината, свързани с дигиталната ѝ трансформация;
- изготвя SWOT анализ на общината за целите на дигиталната ѝ трансформация;
- подготвя предложението за визия, стратегически цели/приоритети и специфични цели за дигитална трансформация на общината;
- подготвя индикативен финансов план за изпълнение на стратегията за дигитална трансформация;
- подготвя списък с индикаторите за наблюдение на изпълнението;
- експертно осигуряване на разработването на стратегията - осигуряване на външна професионална експертиза и съответната техническа подкрепа за разработването на стратегическия документ, при необходимост;
- организира провеждането на обществени обсъждания и консултации във връзка с разработването на стратегията, както и последващото отчитане на резултатите от изпълнението ѝ (виж „Стандарти за провеждане на обществени консултации“);
- изготвя график за провеждане на междинна и последваща оценка на изпълнението на стратегията;
- оформя окончателния вариант на проекта на стратегията за дигитална трансформация на общината.

Първите стъпки по разработването на местната стратегия за дигитална трансформация, които местната работна група може да предприеме след сформирането ѝ, включват очертаване на:

- водещите реализирани вече, приети и/или планирани мерки и дейности на местно ниво, които пряко или косвено по някакъв начин допринасят за постигането на цифровите цели, заложи на европейско ниво – това е добър ориентир за начало

----- www.eufunds.bg -----

-
Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

на процеса по разработване на местната стратегия. Представява един общ преглед на това, което вече е направено или предприето за извършване в посока местна цифрова трансформация.

- проекти с дигитален маркер, които се изпълняват или ще се изпълняват, или ще засягат по определен начин общината, независимо от източника на финансиране, бенефициента или изпълнителя;
- очакваното въздействие, което реализирани вече, приети и/или планирани мерки и дейности на местно ниво, както и проекти с дигитален маркер оказват или се очаква да окажат;
- периода на изпълнение на вече приети и/или планирани мерки и дейности на местно ниво, както и периода на очакваното им въздействие.

По този начин сравнително бързо и лесно би се организирал и започнал същинският процес по разработване на местната стратегия за дигитална трансформация, имайки като изходна база гореописаната информация.

IV. 6. За какъв срок се разработва стратегията за дигитална трансформация?

Според времевата рамка стратегическите документи биват:

- *дългосрочни* – за период над 10 години;
- *средносрочни* – за период между 3 и 10 години;
- *краткосрочни* – за период до 3 години.

Срокът на действие на един стратегически документ се определя преди всичко от сектора/областта на политика, за които се отнася и съответно зависи от спецификите, процесите, условията и факторите на въздействие в дадения сектор/област на политика. Като област на политика, дигитализацията се характеризира с висока степен на динамика и активно развитие, поради което оптимален би бил периодът на стратегическо планиране между 5 и 7 години. Независимо, че общата рамка на Европейския съюз (*Цифрово десетилетие на Европа*) е заложена до 2030 година, тя обхваща множество инициативи, приоритети и програми с различни срокове и периоди на действие.

Процесът на разработване и планиране на политики и залагането им в стратегически документ има цикличен характер и се състои в периодично актуализиране на целите/приоритетите в зависимост от динамиката на обществените отношения, икономическите условия, технологичното развитие, нормативната рамка, и постигнатите, от прилагането на съответната политика, резултати.

Системата за програмиране на дигиталната трансформация на местно ниво следва да бъде организирана в съответствие с ясен времеви цикъл, който да определя както

----- www.eufunds.bg -----

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

времето рамка на стратегическия документ, така и основните етапи за неговата подготовка, актуализация и оценка. Същевременно този времеви цикъл трябва да бъде и в съответствие с времевите хоризонти на съответните регионални и национални документи, покриващи цели, приоритети, действия или цялостната политика за дигитализация.

IV. 7. Какво следва да съдържа стратегията за дигитална трансформация?

Настоящото предложение за структура и формулировка на визия е в съответствие с приложимите европейски и национални стратегически и програмни документи, както и съобразява Методологията, одобрена от Министерския съвет, за разработване на стратегически документи в Република България и проектите на нормативна уредба, които предстои да бъдат одобрени на национално ниво. Структурата следва да съдържа, като минимум следните раздели:

- *Анализ на текущото състояние и основни предизвикателства пред политиката за цифрова трансформация на община ..... Анализът се изготвя в контекста на регионалните, национални и европейски политика, програми, инициативи и цели.*
- *Силни и слаби страни, възможности и заплахи за цифровата трансформация на местно ниво*
- *Визия за цифрова трансформация на община .....*

Предложение за формулировка:

Постигане на необратима цифрова трансформация в община ....., където гражданинът е поставен в центъра на всички процеси и се създават ефективни и ефикасни условия и решения за устойчиво икономическо развитие, социално благосъстояние и добавена стойност за отделния гражданин, бизнес, научна организация, неправителствена организация или администрацията.

- *Водещи принципи за цифрова трансформация на община .....*
- *Стратегически цели за цифрова трансформация на община .....*
- *Специфични цели за цифрова трансформация на община .....*
- *Показатели за постигане на целите на стратегията за цифрова трансформация на община .....*
- *Финансиране на стратегията за цифрова трансформация на община .....*
- *Координация на стратегията за цифрова трансформация на община ..... с други стратегически и програмни документи. Приложима нормативна рамка.*

----- www.eufunds.bg -----

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

- *Механизъм за управление, координация и комуникация на стратегията за цифрова трансформация на община .....*: управление и координация на изпълнението на стратегията; и партньорство и комуникация със заинтересованите страни по изпълнението на стратегията. Създаване на ясно определена рамка от процедури, осигуряваща постигането на консенсус (между местните власти и гражданите) по отношение на целите и подходите, както и взаимно допълване на резултатите при планирането и провеждането на местната политика за цифровизация.
- *Приложения*: комуникационен план за изпълнението на стратегията; план за действие и други.

Анализ на текущото състояние

Анализът описва съществуващото състояние на сектора, установява причините, които предизвикват проблеми в развитието и прилагането на политиката по дигитализация на местно ниво, и набелязва насоките на бъдещото развитие и възможните инвестиционни решения. Той има за цел постигане на една широкообхватна оценка на факторите, които са от значение за развитието на дигиталната община, като се анализират и оценят политическите, икономическите, социалните, екологичните, нормативните и технологичните фактори, които се отразяват върху развитието на сектора.

В анализа следва да се направи оценка на наличните ресурси, които трябва да се насочат за реализиране на целите. Съществен елемент на анализа са данните и информацията, необходими в подкрепа на разработването на стратегията. Важно е да има яснота какви данни трябва да съберат, кои са най-подходящите методи за набавянето на информацията, какъв е балансът на количеството и качеството на данните, нужни ли са научни доказателства за необходимостта от целенасочена промяна. Анализът трябва да се базира на достоверни данни.

Основни направления за анализа, които следва да бъдат обхванати, са:

- състояние на цифровата среда в общината – достъпност; отвореност; сигурност; надеждност; оперативна съвместимост; цифрово разделение и цифрово приобщаване и др.;
- цифрови умения и компетентности на жителите в общината – базови и професионални; цифрова грамотност; развитие на високоефективни цифрови знания и умения и др.;
- цифрова инфраструктура в общината – сигурна; достъпна; ефективна; ефикасна; капацитет за съхранение, обработка, обмен на данни; оперативна съвместимост; надеждност на инфраструктурата; осигуреност; свързаност; наличие на високоскоростни мрежи, покритие; скорост на данните; облачна инфраструктура; и др.;

----- www.eufunds.bg -----

-
Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

- цифрови технологии, използвани в общината – устойчивост; осигуреност; оперативна съвместимост; информационни и комуникационни технологии; високопроизводителни; периферни; облачни; квантови изчислителни технологии; изкуствен интелект; мрежовата свързаност и др.;
- цифрови иновации и нови цифрови технологии, създавани/използвани на местно ниво;
- електронно управление в общината – електронни обществени услуги; електронни административни услуги;
- степен на дигитализация на секторите в общината – здравен, социален, културен, образователен, бизнес, включително МСП, административен, транспортен, енергиен, ВиК, строителен и др.;
- електронна идентификация, ползвана на местно ниво;
- данни – достъпни; надеждни; отворени; събиране; съхранение; обработка; обмен; защита; използване и повторно използване; споделяне и др.;
- функциониране на информационното общество на местно ниво;

Структурирането на анализа може да започне с оценка най-важните национални, регионални, общински, и международни (на ЕС и/или международни (вкл. и финансови) институции) стратегически документи, които са били осъществени или са в процес на осъществяване в областта на дигитализацията и цифровото общество. Ако са набелязани добри примери, те могат да бъдат пречупени през призмата на местните условия и да се анализира дали са приложими, защо са приложим или защо не могат да се осъществят на местно ниво.

Анализът продължава с посочване/описание какъв е местният характер на политиката по дигитализация; какво е направено и постигнато до момента; каква е тенденцията за дигитална трансформация, включително съобразно тенденциите в Европейския съюз; има ли допълнителни условия и изисквания, които следва да се имат предвид или да бъдат преодолени за успешното реализиране на дигиталната трансформация.

В анализа могат да се представят и сравнения на политиката по дигитализация в общината с тази в други съизмерими общини (съседни и несъседни), както и с развитието на други политики и сектори в дадената община.

Важен елемент от обхвата на аналитичната част е наличието на яснота за това какви са вижданията на всички заинтересувани страни и какви са основните им интереси в областта на дигитализацията и цифровото общество.

Използването на PESTEL анализа в аналитичната част на стратегията следва да оцени средата в дадената община и при какви условия ще се осъществява и развива процесът на дигитална трансформация. Както бе посочено във въведението, изследват се следите външни фактори:

----- www.eufunds.bg -----

-
Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

- **политически фактори:** това са фактори, които помагат или пречат на местните власти и различни заинтересовани страни да изпълняват стратегията за дигитална трансформация и да провеждат ефективно и ефикасно политиката по дигитализация и информационно общество, или ги принуждават да преразглеждат и променят непрекъснато своите стратегически планове и цели;
- **икономически фактори:** отразяват текущото развитие на икономиката в дадената община;
- **социални фактори:** те отразяват промените в демографското състояние и ценностите на населението в дадената община, стила на живот, нивото на здравеопазване и здравен статус, на образование и социално включване, нивото на цифрови умения и знания, т.нар. дигитална грамотност, участието на гражданското общество в местните обществени процеси, включително по електронен път;
- **технологични фактори:** те са от значение при оценяване на въздействието, което дигиталните технологии имат върху качеството на живот в общината; използването на нови технологии, управлението на информационните потоци, данните на местно ниво, и др.;
- **екологични фактори:** как цифровизацията в общината се/ще се отрази на местната околна среда, как ще я подобри, какво следва да се избягва, за да няма негативно въздействие върху околната среда и климата на местно ниво;
- **нормативни фактори:** отражение на регулаторната рамка върху средата за осъществяване и развитие на дигиталната трансформация.

Прилагането на SWOT анализа има за цел да изведе силните и слабите страни, да очертае възможностите и заплахите, като освен това и се описват причините, предопределящи силните и слабите страни, възможностите и заплахите за развитието и осъществяването на политиката по дигитализация и процеса на дигитална трансформация.

На базата на SWOT анализа се изследват следните стратегически връзки:

- как да се използват силните страни, така че да не се пропускат наличните възможности;
- как възможностите да помогнат за неутрализиране на слабите страни;
- как да се използват силните страни за намаляване на заплахите;
- кои слаби страни трябва да се премахнат, за да се намалят заплахите.

Всички изводи от анализа трябва да бъдат в контекста на европейската и националната политика по цифровизация и европейския и национален процес по цифрова трансформация и да бъдат взети под внимание при следващите стъпки в изготвянето на стратегията, и по-конкретно, при определянето на визията, стратегическите цели/приоритети и разработването на специфичните цели, мерки и действия за изпълнение.

----- www.eufunds.bg -----

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Препоръчителният обем на аналитичната част е до 20 страници. Допустимо е анализът да бъде по-обхванат, но трябва да бъде ясен, добре структуриран и целенасочен.

Визия и цели

Водещ елемент на всички стратегически документи за планиране и развитие, в това число и за дигитална трансформация, са целите, които тези документи определят. Целите представляват описание на желаното състояние, към чието постигане е ориентирана дадена политика или процес. Ключова характеристика на целите, осигуряваща тяхната взаимосвързаност, е тяхната йерархия от гледна точка на времето за тяхното изпълнение и спецификата на съответния документ:

- визия – крайното състояние или крайния резултат, към който генерално е насочена съответната политика/процес
- общи/стратегически цели/приоритети – определят в дългосрочен план рамката на действията за изпълнение на политиката/процеса, така че да бъде реализирана визията;
- специфични цели – определят в средносрочен план ключовите действия за изпълнение на общите/стратегическите цели/приоритетите на политиката/процеса;
- оперативни цели – представляват конкретизация на специфичните цели и осигуряват пряка връзка с действията (мерките) и съответно управляемост и измеримост на изпълнението на политиката/процеса. Оперативните цели представляват едно ниво по-ниско на детайлизиране на специфичните цели, поради което могат да се приемат като незадължителен компонент на стратегията. Те придават по-добра структурираност на целия процес на изпълнение на стратегическия документ, както и могат ненужно да го усложнят с отчитане, анализ, докладване на постигнатото/непостигнатото. Поради това, оперативните цели могат и да се пропуснат, като директно специфичните цели се обвържат с конкретните мерки и дейности за изпълнение по реализиране на политиката/процеса.

Общите и специфичните цели имат стратегически характер, докато оперативните цели на политиката/процеса са база за определяне на мерките и дейностите, чрез които се осигурява промяна на индикаторите/показателите за постигане на целите и на общото, желано състояние, към което е насочен стратегическия документ. Между формулираните визия, общи, специфични и оперативни цели следва да съществува ясна логическа връзка.

Стратегическите цели отразяват крайния ефект за обществото, резултат от провежданата политика (Какво искаме да постигнем?). Те имат водеща роля в системата от цели.

Стратегическите цели трябва да имат ясна и точна формулировка, която да е разбираема от всички. Не трябва да се използва специфична и/или техническа

----- www.eufunds.bg -----

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

терминология, разбираема от ограничен кръг специалисти. Стратегическите цели следва да бъдат разглеждани като обобщаваща основа или изходната точка за определяне на специфичните/оперативните цели. Стратегическите цели се поставят в дългосрочен план. Те трябва да са малко на брой (препоръчва се да се определят от 3 до 6 цели). Целите трябва да са ориентирани към обществото. При формулиране на стратегическите цели трябва да се използват възможно най-кратки, синтезирани и ясни изречения.

Принципите за определяне на стратегическите цели са следните:

- релеванност – да стимулират изпълнението на стратегията от всички заинтересовани страни;
- реалистичност на подхода – да бъдат реалистични, като се отчитат външните и вътрешните фактори;
- прозрачност/разбираемост – да бъдат определени точно и ясно;
- ангажираност/задължителност – да предопределят тяхното изпълнение;
- обобщеност – да синтезират желаните крайни резултати и състояния.

План за действие/ Програма за реализация по изпълнение на стратегията

Възприетата практика в областта на стратегическото планиране е установила изготвянето на т.нар. план за действие (action plan), който:

- представлява документ в оперативен порядък (обикновено за едногодишен до двугодишен период, по-рядко за период от три години);
- обикновено се приема официално/гласува от местните власти и органи по изпълнението, за да придобие статут на задължителен за изпълнение документ;
- съдържа конкретните задачи/мерки/дейности за изпълнение, които са количествено и качествено ясно определени, с точно поставен времеви хоризонт в рамките на периода на действие на стратегията, с определени ресурси и посочени отговорни лица/органи/изпълнители;
- съдържа ясно посочени връзки между конкретните задачи/мерки/дейности за изпълнение и определените цели в стратегическия документ, т.е. е посочен приносът към постигането на съответните цели;
- се отчита периодично/ежегодни и служи като база за актуализация, изменение, допълване на действащия стратегически документ.

Дейности/задачи/мерки за постигане на целите на стратегията

В стратегията се посочва начинът, по който ще бъдат постигнати целите за дигитална трансформация. Този начин представлява конкретни дейности/мерки/задачи, свързани с постигането на всяка отделна цел. За да бъде възможно наблюдението на изпълнението им, е необходимо да се определят конкретни резултати от изпълнението, чрез които да се проследява напредъка за определен период от време в хода на осъществяването им. Една дейност може да бъде конкретен проект за реализация или група от проекти. Една дейност

----- www.eufunds.bg -----

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

може да включва няколко задачи. Структурирането на плана за действие/програмата за реализация е решение на местната работна група за разработване и наблюдение на стратегията за дигитална трансформация.

Водещи принципи за цифрова трансформация

Съгласно *Европейската декларация относно цифровите права и принципите за цифровото десетилетие* цифровата трансформация се основава на следните принципи:

1/ Поставяне на хората в центъра на цифровата трансформация

Разбиране и тълкуване на принципа: хората заемат централно място в процеса на цифрова трансформация в Европейския съюз. Технологиите следва да служат и да са от полза за всички хора, живеещи в ЕС, като им дават възможност да реализират целите си при пълна сигурност и зачитане на основните им права.

Спазването на този принцип следва да доведе до:

- укрепване на демократичната рамка за цифровата трансформация, която да е от полза за всички и да подобрява живота на всички хора, живеещи в ЕС;
- предприемане на необходимите мерки, за да се гарантира, че ценностите на ЕС и правата на хората, признати от правото на ЕС, се зачитат както онлайн, така и офлайн;
- насърчаване и гарантиране на отговорни и старателни действия от страна на всички участници, публични и частни, в цифровата среда.

2/ Солидарност и приобщаване

Разбиране и тълкуване на принципа: технологиите следва да се използват за сближаване и обединяване, а не за разделяне на хората. Цифровата трансформация следва да допринесе за справедливи и приобщаващи общество и икономика в ЕС.

Спазването на този принцип следва да доведе до:

- гарантиране, че при проектирането, разработването, внедряването и използването на технологични решения се зачитат основните права на гражданите на ЕС, дава се възможност за тяхното упражняване и се насърчават солидарността и приобщаването;
- цифрова трансформация, при която никой не е изоставен. Тя следва да е от полза за всички, за постигане на баланс между половете и да включва по-специално възрастните хора, хората в селските райони, хората с увреждания, маргинализираните и уязвимите лица, лицата лишени от права и тези, които действат от тяхно име. Тя следва също така да утвърждава културното и езиковото многообразие;
- разработването на подходящи рамки, така че всички участници на пазара, възползващи се от цифровата трансформация, да поемат своите социални

----- www.eufunds.bg -----

-
Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

отговорности и да допринасят справедливо и пропорционално за разходите за обществени блага, услуги и инфраструктури в полза на всички хора, живеещи в ЕС.

3/ Свързаност

Разбиране и тълкуване на принципа: всички лица и бизнеси, навсякъде в ЕС, следва да имат достъп до високоскоростна цифрова свързаност на достъпни цени.

Спазването на този принцип следва да доведе до:

- осигуряване на достъп до висококачествена свързаност с достъп до интернет за всички, независимо къде в ЕС се намират, включително за лицата с ниски доходи;
- защитаване и утвърждаване на неутралния и отворен интернет, в който съдържанието, услугите и приложенията не са неоснователно блокирани или влошени.

4/ Цифрово образование, обучение и умения

Разбиране и тълкуване на принципа: всеки има право на образование, обучение и учене през целия живот и следва да може да придобива всички основни и задълбочени цифрови умения.

Спазването на този принцип следва да доведе до:

- насърчаване на висококачествено цифрово образование и обучение, включително с оглед преодоляване на неравенството между половете в областта на цифровите технологии;
- подкрепа за усилията, които позволяват на учещи се и преподаватели да придобиват и споделят цифровите умения и компетентности, включително медийна грамотност, както и критично мислене, необходими за активното участие в икономиката, обществото и демократичните процеси;
- популяризиране и подкрепа на усилията за осигуряване на всички образователни и учебни институции с цифрова свързаност, цифрови инфраструктура и пособия;
- предоставяне на възможност всеки да се адаптира към промените, предизвикани от цифровизацията на труда чрез повишаване на квалификацията и преквалификация.

5/ Справедливи и равноправни условия на труд

Разбиране и тълкуване на принципа: всеки има право на справедливи, равноправни, здравословни и безопасни условия на труд и подходяща защита в цифровата среда, така както и на физическото работно място, независимо от неговия статут, форма и срок на заетост. Профсъюзите и организациите на работодателите играят важна роля в цифровата трансформация, особено за определянето на справедливи и равноправни условия на труд, включително по отношение на използването на цифрови инструменти на работното място.

Спазването на този принцип следва да доведе до:

----- www.eufunds.bg -----

-
Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

- гарантиране, че всеки има възможност да се откъсне от работната среда и да се възползва от мерки за баланс между професионалния и личния живот в цифровата среда;
- гарантиране, че в работната среда цифровите инструменти по никакъв начин не излагат на риск физическото и психичното здраве на работниците и служителите;
- гарантиране на зачитането на основните права на работниците и служителите в цифровата среда, включително правото им на неприкосновеност на личния живот и правото на сдружаване, правото на колективно договаряне и колективни действия, както и на защита срещу незаконно и необосновано наблюдение;
- гарантиране, че използването на изкуствен интелект на работното място е прозрачно и се предприемат съответните превантивни мерки за поддържане на безопасна и здравословна работна среда;
- гарантиране, че работниците и служителите са по принцип информирани, че взаимодействат със системи с изкуствен интелект.

6/ Цифрови обществени услуги

Разбиране и тълкуване на принципа: всеки следва да има електронен достъп до ключови обществени услуги в ЕС. От никого не трябва да се изисква предоставянето на данни, които вече са били предоставяни за целите на административното обслужване и/или за получаването на цифрови обществени услуги.

Спазването на този принцип следва да доведе до:

- гарантиране, че на хората, живеещи в ЕС, се предлага възможност за използване на доброволна основа на достъпна, сигурна и надеждна цифрова самоличност, която дава достъп до широк спектър от онлайн услуги;
- осигуряване на широка достъпност и повторно използване на информацията от общественения сектор;
- улесняване и подпомагане на безпрепятствен, сигурен и оперативно съвместим достъп в целия ЕС до цифрови обществени услуги, предназначени да отговорят на потребностите на гражданите по ефективен начин, включително и по-специално цифрови здравни услуги и услуги за полагане на грижи, по-конкретно достъп до електронни здравни досиета.

7/ Свобода на избор

Принципът се отнася до взаимодействия с алгоритми и системи с изкуствен интелект и до справедлива цифрова среда.

Разбиране и тълкуване на принципа: Изкуственият интелект следва да служи като инструмент за хората, чиято крайната цел е да се повиши тяхното благосъстояние. Всеки следва да бъде овластен да се възползва от предимствата на алгоритмичните системи и системите с изкуствен интелект, включително като прави собствения си информиран избор

----- www.eufunds.bg -----

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

в цифровата среда, като същевременно бъде защитен от рискове и вреди за здравето си, безопасността си и основните си права.

Всеки следва да може ефективно и свободно да избира кои онлайн услуги да използва въз основа на обективна, прозрачна, леснодостъпна и надеждна информация.

Спазването на този принцип следва да доведе до:

- популяризиране на ориентирани към човека, надеждни и етични системи с изкуствен интелект през целия период на тяхното разработване, внедряване и използване, в съответствие с ценностите на ЕС;
- гарантиране на адекватно ниво на прозрачност относно използването на алгоритми и изкуствен интелект, както и хората да бъдат овластени да ги използват и да бъдат информирани при взаимодействието си с тях;
- гарантиране, че алгоритмичните системи се основават на подходящи набори от данни, така че да не се допуска дискриминация и всеки да има възможност за проверка и корекции на личните си данни;
- гарантиране, че технологиите, например изкуственият интелект, не се използват за предопределяне/манипулиране на избора на хората, например по отношение на здравето, образованието, заетостта и личния им живот;
- гарантиране, че изкуственият интелект и цифровите системи са безопасни във всеки един момент и се използват при пълно зачитане на основните права;
- предприемане на мерки, за да се гарантира, че при научните изследвания в областта на изкуствения интелект се спазват най-високите етични стандарти и съответното право на ЕС.

Относно справедливата цифрова среда спазването на този принцип следва да доведе до:

- гарантиране на безопасна и сигурна цифрова среда, основана на лоялна конкуренция, в която основните права са защитени, правата на ползвателите и защитата на потребителите в рамките на цифровия единен пазар са гарантирани, а отговорностите на платформите, особено на големите участници и собствениците на бази с данни, са ясно определени;
- насърчаване на оперативната съвместимост, прозрачността, отворените технологии и стандарти като начин за по-нататъшно укрепване на доверието в технологиите, както и способността на потребителите да правят автономен и информиран избор.

8/ Участие в цифровото публично пространство

Разбиране и тълкуване на принципа: всеки следва да има достъп до надеждна, разнообразна и многоезична цифрова среда. Достъпът до разнообразно съдържание

----- www.eufunds.bg -----

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

допринася за плуралистичен обществен дебат и ефективно участие в демократичните процеси по недискриминационен начин.

Всеки има право на свобода на изразяване на мнение, свобода на информация и свобода на сдружаване в цифровата среда.

Всеки следва да бъде в състояние да се информира за това кой притежава или контролира използваните от него медийни и електронни услуги.

Онлайн платформите, особено много големите социални платформи, следва да подкрепят свободния и демократичен дебат. Предвид ролята на техните услуги за формирането на общественото мнение и дискурс, много големите онлайн платформи следва да ограничават рисковете, произтичащи от функционирането и използването на техните услуги, включително във връзка с кампании за невярна информация и дезинформация, но да защитават свободата на изразяване.

Спазването на този принцип следва да доведе до:

- продължаване на защитата на всички основни права онлайн, по-специално свободата на изразяване на мнение и свободата на информация, включително свободата и плурализма на медиите;
- подкрепа за разработването и оптималното използване на цифровите технологии за стимулиране на ангажираността на хората и демократичното им участие;
- подкрепа за ефективен достъп до цифрово съдържание, отразяващо културното и езиковото многообразие в ЕС.

9/ Безопасност, сигурност и овластяване

Този принцип се отнася до защитена, безопасна и сигурна цифрова среда, до неприкосновеност на личния живот и индивидуален контрол върху данните и до защита и овластяване на децата и младите хора в цифровата среда.

Разбиране и тълкуване на принципа:

Всеки следва да има достъп до цифрови технологии, продукти и услуги, които са създадени да бъдат безопасни и сигурни, и да защитават неприкосновеността на личния живот, което води до висока степен на поверителност, цялост, наличност и автентичност на обработваната информация.

Всеки има право на неприкосновеност на личния живот и на защита на личните данни. Второто включва контрол на гражданите върху начина, по който личните им данни се използват, и върху това с кого се споделят.

Всеки има право на поверителност на съобщенията си и на информацията, съдържаща се в електронните му устройства, както и да не бъде подлаган на незаконни мерки за онлайн наблюдение, неправомерно всеобхватно проследяване или прихващане.

Всеки следва да може да определя своето цифрово наследство и да решава какво да се случва след смъртта му с личните му профили и засягащата го информация.

----- www.eufunds.bg -----

-
Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

От своя страна децата и младите хора следва да бъдат овластени да правят безопасен и информиран избор и да се изявяват творчески в цифровата средата. Съобразно възрастта им, различни продукти и услуги следва да подобрят опита, благосъстоянието и участието на децата и младите хора в цифровата среда. В допълнение, специално внимание следва да се обърне на правото на децата и младите хора да бъдат защитени от всякакъв вид престъпления, извършвани посредством цифрови технологии, в онлайн среда или улеснявани чрез тях.

Спазването на този принцип следва да доведе до:

- предприемане на допълнителни мерки за насърчаване на проследимостта на продуктите и за гарантиране, че на цифровия единен пазар се предлагат само продукти, които са безопасни и в съответствие със законодателството на ЕС;
- защита на интересите на хората, предприятията и публичните институции срещу свързаните с киберсигурността рискове и с киберпрестъпността, включително срещу нарушения на сигурността на данните, и кражба или манипулиране на самоличността. Това включва изисквания за киберсигурността на свързаните продукти, пуснати на единния пазар;
- противодействие и подвеждане под отговорност на лицата, които се стремят да подкопаят онлайн сигурността и целостта на цифровата среда в ЕС или които насърчават насилието и омразата чрез цифрови средства.

Относно неприкосновеността на личния живот и индивидуалния контрол върху данните, спазването на този принцип следва да доведе до:

- гарантиране, че всеки има ефективен контрол върху своите лични и нелични данни в съответствие с правилата на ЕС за защита на данните и приложимото право на ЕС;
- ефективно гарантиране на възможността физическите лица лесно да прехвърлят своите лични и нелични данни между различни цифрови услуги в съответствие с правата на преносимост;
- ефективна защита на съобщенията от неразрешен достъп на трети страни;
- забрана за незаконно идентифициране, както и за незаконно съхраняване на данни за дейността.

Относно защитата и овластяването на децата и младите хора в цифровата среда, спазването на принципа следва да доведе до:

- предоставяне на възможности на всички деца и млади хора да придобиват необходимите умения и компетентности, включително медийна грамотност и критично мислене, за да се ориентират активно и безопасно в цифровата среда и да участват в нея, както и да правят информиран избор;
- защита на всички деца и млади хора от вредно и незаконно съдържание, експлоатация, манипулиране и злоупотреба онлайн, както и предотвратяване на

----- www.eufunds.bg -----

-
Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

използването на цифровото пространство за извършване или улесняване на престъпления;

- защита на всички деца и млади хора срещу незаконно проследяване, профилиране и таргетиране, особено с търговска цел;
- включване на децата и младите хора в разработването на засягащите ги политики и действия в областта на цифровите технологии.

10/ Устойчивост

Разбиране и тълкуване на принципа: с цел да се избегнат значителни вреди за околната среда и да се насърчава кръговата икономика, цифровите технологии, инфраструктура, техника, продукти и услуги следва да се проектират, произвеждат, използват, ремонтират, рециклират и обезвреждат по начин, който смекчава отрицателното им въздействие върху околната среда и върху обществото, и се избягва преждевременното им излизане от употреба. Всеки следва да има достъп до точна и лесно разбираема информация относно въздействието върху околната среда и енергопотреблението на цифровите технологии, инфраструктура, техника, продукти и услуги, възможностите за ремонтването им и продължителността на жизнения им цикъл, която да му позволи да направи отговорен избор.

Спазването на принципа следва да води до:

- подкрепа за разработването и използването на устойчиви цифрови технологии, които имат минимално отрицателно екологично и социално въздействие;
- стимулиране на устойчиви решения и бизнес модели на потребителите и насърчаване на устойчиво и отговорно корпоративно поведение в рамките на световните вериги за създаване на стойност на цифровите продукти и услуги, включително с оглед на борбата с принудителния труд;
- насърчаване на разработването, внедряването и активното използване на иновативни цифрови технологии с положително въздействие върху околната среда и климата, така че да се ускори екологичният преход;
- насърчаване на стандарти и етикети за устойчивост на цифровите продукти и услуги.

Показатели за постигане на целите на стратегията

Показателите за постигане на напредък по изпълнението на стратегията следва да бъдат количествено и качествено изразени, с точно определен времеви хоризонт и конкретен отговорник/изпълнител.

За да се оценят промените в желаното и текущото състояние на политиката, трябва да бъдат представяни ясни, специфични, измерими, приложими, постижими и времево обвързани основни индикатори/показатели, на базата на които ще бъдат оценявани последващите промени в рамките на цифровия сектор. Препоръчва се да се подбират между 2 и 5 индикатора общо за всяка стратегическа цел/приоритет.

----- www.eufunds.bg -----

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

За измерване напредъка по изпълнението на местните стратегии за дигитална трансформация съобразно приоритетите и целите, поставени на национално и европейско ниво, е възможна адаптацията към местните условия и използването на методологията и аналитичните инструменти към *Индекса за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI)*. Така ще се улесни процесът на отчетна обвързаност и принос на местните стратегически документи към регионалните, националните и европейските такива.

Чрез системата от индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на стратегията се отчита не само напредъка, но и степента на постигане на целите и резултатите по физически и финансови характеристики. Показателите се обособяват в две основни групи:

- индикатори за резултат; и
- индикатори за въздействие.

Първата група – **индикатори за резултат** – се използват за наблюдение и оценка на изпълнение на специфичните/оперативните цели, мерките и дейностите за дигитална трансформация на общината. За някои от индикаторите могат да бъдат предвидени или изпълнявани и конкретни проекти, които допринасят за постигането им. По възможност, препоръчва се индикаторите да бъдат количествено измерими.

Пример за индикатори: % от населението над 18 години с цифрови умения над основните; брой специалисти по ИКТ, работещи на територията на общината; брой предприятия, опериращи на територията на общината, които използват високоскоростен интернет или които имат електронен магазин или които изцяло извършват онлайн своята административна дейност; % покритие на територията на общината с високоскоростен интернет; покритие с 5G мрежи; % от предприятията със среден/висок интензитет на екологични мерки посредством ИКТ и т.н.

Втората група – **индикатори за въздействие** – са свързани с изпълнението на стратегически цели и се използват за цялостна оценка на ефективността на стратегия и политика за дигитална трансформация на общината. Използват се както количествено, така и качествено измерими индикатори, също и индикатори с качествени оценки за достигната степен в цифровото развитие и цифровото общество.

Пример за индикатори: преобладаващ процент от трудоспособното население, квалифицирано в цифровата област и наличие на висококвалифицирани специалисти по цифровите технологии; пълно покритие на територията на общината със сигурна, производителна и устойчива цифрова инфраструктура; използване на изкуствен интелект от бизнеса на територията на общината; използване на облачни технологии от всички заинтересовани страни на територията на общината спрямо техните потребности;

----- www.eufunds.bg -----

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

използване на телемедицина на територията на общината; наличие на изцяло електронна община (е-община) и др.

Съставя се матрица на индикаторите за наблюдение и оценка на стратегията (виж приложенията), по редовете на която се представят стратегическите цели, специфичните цели и мерките, а по колони – съответстващите индикатори, информационните източници, периода на отчитане, базовата стойност на индикатора и неговата целева стойност.

Финансиране на стратегията за цифрова трансформация на местно ниво

В тази част на документа се посочват общо източниците и видовете финансиране. Ако за определени дейности/действия има дадени условия или ограничения за финансиране, същите следва да бъдат посочени.

Посочва се периодът на финансиране, ако някой специфичен източник на финансиране е определил такъв.

При наличие на публично-частно партньорство и механизми за привличане на частни инвестиции в областта на дигитализацията, следва да бъдат описани.

Координация на стратегията за цифрова трансформация на местно ниво

Координация и взаимодействие на общинската стратегия за дигитална трансформация със съответните стратегически документи на съседните общини, на по-високо териториално ниво – областни приоритети за дигитална трансформация; предвиденото в регионалния план за развитие в областта на дигиталната политика, дигиталната трансформация и развитието на цифровото общество; националните стратегически документи за дигитално развитие, киберсигурност, цифрово общество, електронно управление, управление на данни.

Механизъм за управление

С оглед динамиката на процесите както на местно ниво, така и в областта на дигитализацията и цифровите технологии, е препоръчително провеждането на процедури по измерване и оценка на напредъка по изпълнението на стратегията и нейната актуализация най-малкото на период от две години. По този начин местните органи, отговарящи за изпълнението на стратегията, ще имат текуща готовност да сътрудничат с отчетни данни и информация на регионалните и националните власти, отчитащи и предоставящи ежегодни доклади във връзка с изпълнението на националните документи в областта и на европейската политическа програма „Цифрово десетилетие“ до 2030 г.

На местно ниво, за целите на партньорството със заинтересованите страни и спазването на принципа за прозрачност се препоръчва местната работна група за разработване и наблюдение на стратегията за дигитална трансформация да подготвя и представя ежегодни доклади за напредъка по стратегията.

----- www.eufunds.bg -----

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Предмет на оценката на политиката е нейната резултатност, нейният „успех“ – очакван или вече постигнат. Оценката представлява систематично изследване, което се извършва, за да се преценят връзките между дейностите и резултатите от изпълнението на стратегията от една страна, и влиянието на факторите върху среда, от друга страна.

Съгласно нормативната рамка в областта на стратегическото планиране, стратегията за дигитална трансформация на общината следва да премине през предварителна, междинна и последващата оценка. (виж *Предварителни оценки на въздействието и Последващи оценки на въздействието*)

Консултация със заинтересованите страни

Местните власти, отговорни за разработването на стратегическия документ, своевременно и по прозрачен начин, следва да се консултират редовно със заинтересованите страни от частния и публичния сектор, включващи самите местни жители, представителите на бизнеса, социалните партньори и гражданското общество, научната, академичната и културната общност, с цел събиране на информация и разработване на местната политика по дигитализация, мерките и действията за целите на прилагането ѝ. Отговорните местни власти или определените техни представители в процеса публикуват резултатите от консултациите, както и предприетите мерки по отразяване/приемане/отхвърляне на получени предложения и бележки по стратегията. (виж *„Стандарти за провеждане на обществени консултации“*)

Също така, отговорните за изпълнението на стратегията местни власти/група/комитет за наблюдение и изпълнение на стратегията своевременно и в съответствие с националното право в областта на стратегическото планиране, се консултират със заинтересованите страни, както и с регионални власти и представители, при актуализации и изменения на стратегическия документ.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Цифровият преход има огромен потенциал за развитие и промяна на начина, по който живеем и работим. Затова местните власти в различни държави членки на ЕС поставят дигитализацията в центъра на своите програми и стратегии за развитие. Както видяхме в настоящото ръководство множество европейски градове и общини разработват активно планове и програми за преход към дигитализация, като същевременно се опитват да улеснят и подобрят живота на гражданите и да подкрепят икономическия растеж. В този контекст, важната роля на гражданите в процеса на дигитализация не може да бъде пренебрегната. Те играят ключова роля в определянето на нуждите и предизвикателствата, свързани с дигитализацията и са важни партньори в нейното изпълнение. В този смисъл, включването на гражданите в програмите и стратегиите за дигитализация на местните власти е от решаващо значение за успешния им резултат.

Визията за цифровото общество на Европейския съюз е изцяло ориентирана към нуждите на европейските граждани и предприятията и е основана на европейските ценности никой да не бъде изоставен, всеки да се радва на свобода, защита и справедливост. За гражданите цифровите технологии носят със себе си нови начини на учене, повече работни места, по-добро здраве и по-добри обществени услуги, както и по-голяма защита на потребителите и техните права. За предприятията цифровизацията дава възможност да използват технологиите, за да взимат по-добри бизнес решения, да внедряват иновации, да взаимодействат с клиентите си или да подобряват бизнес процесите си, както и да получават по-лесен достъп до пазарите на ЕС, като същевременно спомагат за постигането на целта на ЕС за неутрална по отношение на климата Европа до 2050 г. За публичните власти и доставчиците на цифрови услуги тя предоставя правна сигурност, хармонизиране на правилата, повече прозрачност и ясна отчетност. За обществото като цяло тя предоставя по-голям демократичен контрол и намалява системните рискове, като например манипулация или дезинформация.

Важно е да се подчертае, че цифровият преход трябва да бъде възможен и достъпен за всички граждани, и че данните трябва да се използват отговорно. Участието на гражданите и бизнеса в процесите на вземане на решения е от съществено значение за успешната реализация на цифровите политики на местно равнище.

Цифровото десетилетие е цялостна рамка, която ще ръководи всички действия, свързани с цифровите технологии, включително и по отношение на работата на публичните власти. Целта е, както вече казахме, да се гарантира, че всички аспекти на технологиите и иновациите работят в полза на хората, което предполага активното включване на гражданското общество при вземането на решения, свързани с цифровия преход на местните власти и признаването на неговата ключова роля в местното самоуправление.

Както може да се види от обширната информация и насоки, представени в това ръководство, дигитализацията не е просто модерен тренд, а ключов фактор за бъдещето на

----- www.eufunds.bg -----

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

местната общност, гражданското общество и бизнеса в област Видин. Ние вярваме, че разбирането и прилагането на понятията, принципите и добрите практики, представени в тази документация, са от съществено значение за подобряване на качеството на живот на всички граждани и за насочване на местните общности към успешен цифров преход.

Нашата цел в този проект е да помогнем на гражданското общество, неправителствените организации, социално-икономическите партньор, бизнеса, общините и районите на общини в област Видин да разберат, приложат и адаптират съвременните практики и принципи на дигитализацията, съчетани с активното участие на обществото, за да създадат по-добри условия за живот и работа за всички. Ние вярваме в възможността на местните общности да формират своето цифрово бъдеще и да се присъединят към по-големия процес на цифров преход в Европа.

Цифровизацията не е само технологично предизвикателство, но и възможност за създаване на по-добро и устойчиво бъдеще. Ние призоваваме не само общините, но също и организациите с нестопанска цел, социално-икономическите партньори и бизнеса от област Видин да използват това ръководство като стартова точка за разработване на собствени стратегии и проекти, които да им помогнат да се превърнат в съвременни, иновативни и цифрово ориентирани общности.

В бъдеще е от съществено значение да продължим да обменяме знания и опит с другите общности и градове в Европа, за да ускорим нашия общ цифров преход и да гарантираме, че цифровата трансформация наистина работи в полза на всички нас. С тези идеи и насоки, ние можем да създадем по-силно и по-устойчиво бъдеще за общините в област Видин и за цяла Европа.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение № 1. Матрица на индикаторите за наблюдение и оценка на стратегията за дигитална трансформация

Стратегическа цел/Специфична цел/Оперативна цел/Мярка/Дейност/Задача	Показател/Индикатор	Мярка	Период на отчитане	Базова стойност	Целева стойност	Източник на информация
Стратегическа цел 1						
Специфична цел 1.1						
Оперативна цел 1.1.1/Мярка/Дейност 1.1.1						
Стратегическа цел 2						
Специфична цел 2.1						
Оперативна цел 2.1.1/Мярка/Дейност 2.1.1						

----- www.eufunds.bg -----

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

--	--	--	--	--	--	--

----- www.eufunds.bg -----

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Приложение № 2. Алгоритъм за разработване на целите на стратегията

Критерии	Действия за изпълнение
Адекватност	<ol style="list-style-type: none"> 1. Съгласуваност с целите на по-високо ниво или с глобални (европейски) цели <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Интерпретиране на релевантни понятия, термини и дефиниции на съответното ниво 1.2. Отчитане на реализираните инициативи, програми и проекти 1.3. Връзка с актуални проучвания и доклади, законодателство 2. Тематичен анализ <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Характеристики и състояние на дигитализацията 2.2. Провеждана политики в областта на дигитализацията и фактори за въздействие 3. Анализ на текущото състояние/Ситуационен анализ <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Анализ на заинтересованите страни 3.2. Анализ на проблемите, адресирани на ниво заинтересовани страни 3.3. Анализ на възможните цели, адресирани към бъдещо желано състояние с подкрепата на заинтересованите страни 3.4. PESTEL анализ 3.5. SWOT анализ
Приложимост	<ol style="list-style-type: none"> 4. Формулиране на целите/приоритетите <ol style="list-style-type: none"> 4.1. Обща цел (визия), включително индикатори и целеви стойности (качествени и/или количествени), източници на информация за наблюдение и оценка 4.2. Стратегически цели, индикатори и целеви стойности (качествени и/или количествени), източници на информация за наблюдение и оценка 4.3. Специфични цели за всяка стратегическа цел, включително индикатори и целеви стойности (по възможност количествени), източници на информация за наблюдение и оценка 4.4. Оперативни цели за всяка специфична цел, включително индикатори и целеви стойности (по възможност количествени), източници на информация за наблюдение и оценка (ако е приложимо)

----- www.eufunds.bg -----

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

	<p>4.5. Необходими действия/мерки/задачи/проекти за постигане на целите/приоритетите</p> <p>4.6. Преглед и постигане на вътрешна съгласуваност на целите (логика на интервенциите)</p> <p>4.7. Провеждане на предварителна оценка и интегриране на резултатите</p> <p>5. Изпълнение на целите/приоритетите</p> <p>5.1. Определяне на конкретни мерки/дейности/задачи за изпълнение</p> <p>5.2. Оценка на необходимите ресурси (материални и нематериални средства за изпълнение)</p> <p>5.3. Правила и процедури за организация на изпълнението, укрепване на административния капацитет</p> <p>5.4. Етапи на изпълнението и очаквани резултати за всеки етап (ако се предвиждат)</p> <p>5.5. Специални условия и съпътстващи мерки, които следва да се предприемат от компетентните органи и партньорите (прилагане принципа за партньорство)</p> <p>5.6. Организация на системата за наблюдение на изпълнението</p> <p>5.7. Необходими действия за осигуряване на информация и публичност</p>
<p>Устойчивост / качество</p>	<p>6. Мерки, гарантиращи устойчивост / качество</p> <p>6.1. Участие и контрол върху резултатите от заинтересованите страни</p> <p>6.2. Политическа подкрепа</p> <p>6.3. Социо-културни аспекти, антидискриминация и интегриране на хората с увреждания</p> <p>6.4. Интегриране равенството на половете</p> <p>6.5. Опазване на околната среда/ климатични промени</p> <p>6.6. Институционален и административен капацитет</p> <p>6.7. Икономическа и финансова жизнеспособност</p>

Приложение № 3. План за действие/ Програма за реализация по изпълнение на стратегията

Стратегическа цел/Специфична цел/Оперативна цел/Мярка/Дейност/Задача	Описание на дейността/мярката/задачата	Показател/Индикатор за изпълнение	Мярка	Период на изпълнение	Необходим и ресурси	Източник на финансиране	Отговорни лица/органи/изпълнители
Стратегическа цел 1							
Специфична цел 1.1							
Оперативна цел 1.1.1/Мярка/Дейност 1.1.1							
Стратегическа цел 2							
Специфична цел 2.1							
Оперативна цел 2.1.1/Мярка/Дейност 2.1.1							

----- www.eufunds.bg -----

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

----- www.eufunds.bg -----

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Приложение № 4. Подходи за включване на заинтересованите страни и за прилагане принципа на партньорството в процеса на стратегическо планиране на процеса по дигитална трансформация

Въведение

Ефективното планиране на политиката по дигитализация се основават на отворен и прозрачен процес с широко включване на заинтересованите страни във всичките му етапи. Подходът за осъществяване на този процес може да бъде формален и неформален.

При формалния подход гражданското участие и взаимодействието на местните власти и органи със заинтересованите страни се основава на законова регламентация – законът регламентира кой, как и къде може да участва, докъде се простират правата на участниците и какви административни действия ще предизвика тяхното участие. При неформалния подход участието не е твърдо регламентирано и може да бъде структурирано и реализирано по различен начин в зависимост от условията, желанието и разбирането на управляващите и активността на гражданите – в този случай действията им се основават на партньорство и съвместно вземане на решения.

Необходимите предпоставки за успешно включване на всички заинтересовани страни

- осъществяване на достъпен и приобщаващ процес, адекватен на целта;
- предоставяне на актуална и разбираема предварителна информация по темите за дискусия;
- осигуряване на равен достъп и представителство на всички заинтересовани обществени групи;
- включване на резултатите от процеса на участие във формулирането на самите решения и политики;
- сътрудничество с всички на принципа на равнопоставеност и зачитане на гражданските и човешки права;

Етапи на процеса

Включването на гражданите и заинтересованите страни в планирането и наблюдението преминава през няколко важни етапа :

- **информирание** – първият, основополагащ етап от процеса на планиране, който цели да информира хората за това, което предстои и да ги насърчи да участват. Формите и начините за информирание могат да бъдат най-разнообразни: информационни срещи с гражданите и заинтересованите страни, прес-конференции; публикации в местните медии и в интернет, разпространение на бюлетини, листовки, брошури, плакати, транспаранти и др.
- **консултиране** – важен етап от планирането, в който гражданите и заинтересованите страни са поканени да коментират намерението на местните власти/органи да осъществят процес на планиране / програмиране и да споделят мнения относно предложения подход на работа. Подходящи форми и начини за консултиране: работни срещи, фокус – групи, граждански панели, активиращо проучване на мнения – интервюта, „гражданско жури“ и др.

- **вземане на съвместни решения** – един от най-важните етапи в планирането, при който гражданите / заинтересованите страни работят съвместно с управляващите за формулиране на общи решения; на този етап се изисква включване на всички заинтересовани страни. Ефективни методи и подходи за вземане на съвместни решения са: публично обсъждане, „кръгла маса“, „обществен форум“, „конференция на бъдещето“, „планиране с участие – смесени работни групи“.
- **изпълнение на решенията** (съвместни действия) – това е етапът на изпълнението на съвместно взетите решения, в който управляващите и гражданското общество предприемат съвместни действия за реализирането на конкретни дейности или инициативи: обществено значими проекти, кампании в полза на околната среда, децата или хората с увреждания, подготовка на дигитални събития, и др.
- **наблюдение и оценка на изпълнението** – заключителен етап от участието, в който освен управляващите органи, външни наблюдатели и оценители, трябва да бъдат включени и представители на гражданите и заинтересованите страни, участвали в етапите на планиране и изпълнение. За тази цел могат да се сформират смесени групи за мониторинг и оценка, обществени съвети и комисии и др. Тези групи трябва периодично да информират обществеността за резултатите от изпълнението и да организират публични обсъждания за оценка на ефекта и въздействието от постигнатото.

Важни принципи и правила за работа в процеса на включване на гражданите и прилагане на принципа на партньорството

Преди да се пристъпи към процеса на включване на гражданите и заинтересованите страни в планирането и наблюдението на стратегията е необходимо да има ясна цел и добра предварителна подготовка:

- важно е да има също предварително разработен план за работа, с ясно определени цели и етапи на процеса, участници, форми и подходи на работа, очаквани продукти и резултати и процедури за тяхното обществено одобрение и приемане. този план трябва да бъде обсъден със заинтересованите страни преди окончателното му приемане.
- преди да се избере подходът, формите и методите на работа е необходим предварителен анализ на обективните условия, възможности и рискове.
- необходимо е още в самото начало да се създадат условия и предпоставки за обвързване на резултатите с последващи стъпки, действия и решения.
- всички заинтересовани страни трябва да бъдат официално поканени, но участието им е доброволно.
- в етапа на информиране трябва да се използват достъпен език, различни канали за комуникация и обратна връзка и да се предоставя необходимата информация на всички потенциални участници и заинтересовани страни.
- в етапа на консултиране е важно да се прилага диференциран подход съобразно различните групи участници.
- на всеки етап е необходимо да се дава обратна връзка на всички участници и заинтересовани страни относно развитието на процеса и постигнатите резултати.
- целият процес трябва да бъде обвързан с ясни и приети от всички правила за работа и процедури за вземане на решения, за наблюдение/ контрол и оценка на изпълнението.

----- www.eufunds.bg -----

Проект BG05SFOP001-2.025-0208-C01

„Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, прилагане и мониторинг на политики, стратегии и решения за дигитализация на местно равнище“, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

- привличането на външен модератор може да изиграе важна роля за обективността на процеса, професионалното му провеждане и усещането за равнопоставеност сред участниците.

Ключови ползи и въздействие

- включването на гражданите и заинтересованите страни осмисля и легитимира процеса на планиране и наблюдение и повишава устойчивостта на развитието.
- широкото гражданско участие повишава качеството и стойността на публичните стратегии и политики и засилва общественото доверие и отговорност, особено по отношение на дигитализацията и цифровото общество.